

2019.

ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ

O POLOŽAJU I POTREBAMA

MLADIH U REPUBLICI SRBIJI

**KROVNA
ORGANIZACIJA
MLADIH SRBIJE**

KROVNA ORGANIZACIJA MLADIH SRBIJE

**ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ O
POLOŽAJU I POTREBAMA MLADIH
U REPUBLICI SRBIJI – 2019. GODINA**

Beograd, 2019.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.66-053.6(497.11)"2019"

316.64-053.6(497.11)"2019"

СТОЈАНОВИЋ, Бобан, 1989-

Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji : 2019. godina / [autor Boban Stojanović]. - Beograd : Krovna organizacija mladih Srbije - KOMS, 2019 (Beograd : Dosije studio). - 201 str. : ilustr. ; 21 cm

Podatak o autoru preuzet iz kolofona. - "Ova publikacija je nastala u okviru projekta 'Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji', koji Krovna organizacija mladih Srbije realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom, i uz podršku Švedske." --> prelim. str. - Tiraž 400. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 194-200.

ISBN 978-86-80578-05-7

а) Омладина -- Друштвени положај -- Србија -- 2019 б)
Омладина -- Друштвени ставови -- Социолошка
истраживања -- Србија -- 2019

COBISS.SR-ID 277932812

Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih
u Republici Srbiji – 2019. godina

Izdavač:
Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS

Za izdavača:
Samedin Rovčanin

Autor:
Boban Stojanović, MA

Lektura:
Samedin Rovčanin

Tiraž: 400

Štampa: Dosije studio

ISBN: 978-86-80578-05-7

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“, koji Krovna organizacija mladih Srbije realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom, i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

Sadržaj

1. Uvod	- 5 -
2. Metodologija istraživanja	- 13 -
3. Institucionalni okvir	- 21 -
4. Normativni okvir	- 63 -
5. Politička participacija i odnos političkih subjekata prema mladima	- 74 -
6. Vrednosti mladih	- 102 -
7. Mediji, društvene mreže i aplikacije	- 120 -
8. Mladi i tržište rada	- 135 -
9. Mladi i obrazovanje	- 146 -
10. Mladi i aktivizam	- 160 -
11. Volonterski rad	- 172 -
12. Bezbednost mladih	- 176 -
13. Zaključci i preporuke	- 182 -
14. Bibliografija	- 194 -

1. Uvod

U Srbiji se ranijih godina na godišnjem nivou objavljivao zanemarljivo mali broj izveštaja i istraživanja koji opisuju položaj mladih, njihove potrebe i probleme. Ministarstvo omladine i sporta od 2009. godine sprovodi godišnja istraživanja mladih, međutim od 2017. godine - iako ih realizuje, ne objavljuje njihove rezultate. Putem Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja smo došli u posed istraživanja iz 2018. godine i deo njihovih rezultata će biti predstavljen i u ovom izveštaju.¹

U Srbiji se objavljuju i povremeni, pojedinačni izveštaji o mladima koji uglavnom za analizu uzimaju jednu ili nekoliko srodnih oblasti, dok je ovaj izveštaj multidisciplinarnan i bavi se nizom tema i oblasti koje su od suštinske važnosti za mlade. U prethodnih godinu dana se realizovalo više istraživanja o mladima i ovom prilikom pohvaljujemo fondacije koje su u svoj fokus stavile mlade poput Fridrih Ebert fondacije², Vestminsterske fondacije za demokratiju³ i Fondacije Ana i Vlade Divac⁴.

---

¹ Na osnovu dostavljenih informacija prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, MOS, Broj: 96-00-00021/2019-02

² Dragan Popadić; Zoran Pavlović; Srećko Mihailović, *Mladi u Srbiji 2018/2019*, Fridrih Ebert fondacija, Beograd, 2019. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/belgrad/15295-20190411.pdf>

³ Dušan Vučićević; Nikola Jović, *Politički aktivizam i participacija mladih u Srbiji*, Vestminsterska fondacija za demokratiju, Beograd, 2019.

⁴ Bojana Jevtović – ur., *Youth Participation Indeks – Monitoring Report of Political, Social and Economic Participation of Youth 2017*; Fondacija Ana i Vlade Divac, Beograd, 2018.

https://www.divac.com/upload/document/ypi_2018_20181219_125330.pdf

Ksenija Čović; Bojana Jevtović, *Koliko lokalne samouprave ulažu u sprovođenje omladinske politike?*, Fondacija Ana i Vlade Divac, Beograd, 2019.

https://www.divac.com/upload/document/ybh4wbt_koliko_ls_ulazu_u_sprovođenje_omladinsk_20190701_102037.pdf

Cilj istraživanja je da kroz različite metode i tehnike prikupljanja podataka prikupimo sve zvanične podatke koji postoje o mladima i koji govore o njihovom položaju, ali i da ustanovimo njihove navike, stavove i probleme sa kojima se suočavaju kroz različite metode ispitivanja mladih. Drugi cilj jeste da ovo ne bude isključivo redovni, godišnji izveštaj, već da svake godine realizujemo istraživanje i publikujemo izveštaj sa svrhom praćenja stanja i eventualnih promena, analiziramo da li određene politike daju rezultate i da na taj način objedinjujemo podatke koji će sa jedne strane predstavljati vid praćenja i ocenjivanja politika za mlade, a sa druge strane činiti bazu za predlaganje i kreiranje javnih politika zasnovanih na dokazima (*evidence-based policy* princip). Na taj način, ovaj izveštaj predstavlja dobru polaznu osnovu za dalja istraživanja, za produbljanje saznanja iz pojedinih oblasti i svojevrsan je alat koji će se koristiti za izradu predloga javnih politika i kampanja zagovaranja. Izveštaj je namenjen svim akterima omladinske politike, pre svega donosiocima odluka, kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou, kako bi se upoznali sa položajem mladih i svoje politike mogli da kreiraju tako da unapređuju položaj mladih. Osim toga, namenjen je i svim organizacijama civilnog društva kao izvor informacija u različitim oblastima koje se mogu koristiti za različite potrebe u zavisnosti od primarnih oblasti delovanja organizacija. Izveštaj će takođe biti koristan omladinskim liderima/kama, omladinskim radnicima/cama, prosvetnim radnicima/cama, sportskim i kulturnim radnicima/cama, kao i svima onima koji rade za mlade i sa mladima u cilju kvalitetnijeg i sveobuhvatnijeg pristupa mladima, problemima sa kojima se oni suočavaju i odabira metoda za kreiranje novih politika usmerenih na mlade.

KOMS je 2016. godine razvio „**Matricu za praćenje podsticajnog okruženja za unapređenje položaja mladih**“ koja sadrži indikatore za praćenje i vrednovanje: institucionalnog okvira, zakonodavnog okvira, ekonomskog i socijalnog okvira, društvenog aktivizma i političke participacije, stavova i vrednosti. Poseban akcenat je stavljen na pitanja aktivnog učešća mladih u procesima donošenja odluka i

njihovoj ulozi u pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Matrica je okvir koji je korišćen i u ovom istraživanju, a koji je pomogao da istraživanje odgovori na sve prioritetne oblasti mladih ljudi u Srbiji. Na osnovu matrice su izrađena i prva dva Alternativna izveštaja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji izdata 2017.⁵ i 2018. godine⁶.

Iz sredstava institucionalne podrške u okviru projekta „Glas mladih u demokratskim procesima“, a na osnovu postavljenih indikatora i ove godine sprovedeno je istraživanje i rezultat je nezavisan, alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih za 2019. godinu.

Ovim Alternativnim izveštajem KOMS će pružiti značajniji i kvalitetniji doprinos u konsultacijama o političkim, ekonomskim kriterijumima i evropskim standardima u procesu evrointegracija.

O Krovnoj organizaciji mladih Srbije:

Krovna organizacija mladih Srbije⁷ (KOMS) je savez udruženja mladih i za mlade, osnovan 12. marta 2011. godine. Trenutno je u članstvu KOMS-a 108 organizacija članica (organizacije mladih i za mlade). KOMS predstavlja najviše nezavisno predstavničko telo mladih u Srbiji, čija je misija da razvija nacionalnu omladinsku politiku zastupajući interese mladih, razvijajući partnerski odnos sa institucijama, međusektorsku i međunarodnu saradnju, kao i da podstiče aktivno

---

⁵ Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-u-Republici-Srbiji-Boban-Stojanovic%CC%81.pdf>

⁶ Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-2018..pdf>

⁷ Krovna organizacija mladih Srbije, <http://koms.rs/>

učešće mladih i organizacijski razvoj svojih članica. Svoju misiju KOMS sprovodi kroz zagovaranja za razvoj mehanizama za učešće mladih u procesima donošenja odluka i kreiranje predloga praktičnih politika u oblastima od značaja za mlade, ali i kroz podsticanje, podršku i promociju participacije mladih, omladinskog organizovanja i umrežavanja, kao i jačanja kapaciteta i organizacione održivosti udruženja mladih i za mlade. KOMS je punopravna članica Evropskog foruma mladih (EYF).⁸

Uloge KOMS-a su da:

- Prepoznaje potrebe i zastupa interese mladih,
- Predstavlja platformu za dijalog i saradnju, forum za razmenu informacija, iskustava i stavova organizacija članica,
- Promoviše, podstiče i podržava omladinsko organizovanje,
- Podstiče saradnju institucija sa mladima i učestvuje u institucionalnim procesima donošenja odluka koje su od značaja za mlade, po principu ko-menadžmenta,
- Analizira javne politike (zakone, strategije, budžete...) i daje amandmane na njih,
- Saraduje sa srodnim inostranim organizacijama i zastupa mlade ljude iz Srbije na polju međunarodne saradnje,
- Bavi se javnim zagovaranjem na nacionalnom nivou,
- Doprinosi izgradnji organizacionih kapaciteta organizacija članica.

Misija Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS):

KOMS je zagovaračka platforma koja zastupa interese mladih, osigurava aktivno učešće i razvija systemska rešenja u cilju unapređenja položaja mladih, kroz razvijanje strateških partnerstava, međusektorsku i međunarodnu saradnju, kao i jačanje kapaciteta organizacija članica i drugih subjekata omladinske politike.

---

⁸ Evropski forum mladih, <https://www.youthforum.org/>

Vizija Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS):

Podsticajno okruženje u kojem mladi zastupaju svoje interese i aktivno učestvuju u razvoju društva.

Krovna organizacija mladih Srbije u 2019. godini sprovodi pet programa koji su uspostavljeni prema okvirima u kojima se donose odluke, razvrstani prema akterima i donosiocima odluka.

Nacionalni program okuplja donosiocima odluka u nacionalnim institucijama, te se bavi razvojem politika i javnim zagovaranjem, aktivno doprinoseći realizaciji ciljeva Nacionalne strategije za mlade za period 2015-2025. godine.

Lokalni program usmeren je na razvoj omladinske politike na nivou jedinica lokalne samouprave, sa idejom da se dosadašnji ostvareni rezultati multiplikuju i uspostavi mehanizam širokih konsultacija kombinovanim pristupom „odozdo na gore“ i „odozgo na dole“.

Međunarodni program integriše KOMS u tokove evropskih okvira omladinske politike kroz angažovanje u Evropskom forumu mladih (YFJ) i ostvarivanje bilateralne saradnje sa krovnim organizacijama iz drugih zemalja, sa ciljem razmene iskustva i prenosa elemenata modela koji su pokazali dobre rezultate. Takođe, aktivnim delovanjem u regionu, kroz Regionalnu kancelariju za saradnju mladih (RYCO), KOMS uzima aktivno učešće u povezivanju mladih i organizacija na prostoru Zapadnog Balkana.

Program jačanja kapaciteta usmeren je na unapređenje interne strukture i kompetencija, aktivnu podršku razvoja organizacija članica KOMS-a i jačanje civilnog društva u celini. Primarna uloga ovog programa je jačanje kapaciteta koji su potrebni za realizaciju prethodna tri programa.

Održivi razvoj je programska celina koja se realizuje kao preliminarni pilot program. Tema održivog razvoja izabrana je jer zaokuplja sve više pažnje donosioca odluka, a u svrhu dugoročnog razvoja globalnog društva. Tematska celina se oslanja na 17 ciljeva održivog razvoja iz Agende 2030 Ujedinjenih nacija, usvojenih 2015. godine, a čija će implementacija trajati do 2030. godine. Ciljevima održivog razvoja

definisan je zajednički plan i agenda za uticaj na aktuelne civilizacijske probleme, a državama članicama UN je ostavljen prostor da ciljeve prioritizuju prema svojim nacionalnim potrebama. Uvođenjem ove teme KOMS teži prepoznavanju mladih kao ključnog faktora u sprovođenju ciljeva održivog razvoja i to kroz informisanje mladih o ciljevima, jačanje kapaciteta da se uključe u njihovu implementaciju i jačanje saradnje sa institucijama radi sistemskog pristupa održivom razvoju, a kroz inkorporacije Ciljeva održivog razvoja u normative okvire Srbije.

Više o KOMS-u, aktuelnim projektima i aktivnostima, možete čitati na zvaničnoj internet strani KOMS www.koms.rs ili na stranici koju smo pokrenuli u cilju promovisanja i uspostavljanja strukturiranog dijaloga sa mladima www.dijalog.rs.

Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS

Masarikova 5/6, 11 000 Beograd

office@koms.rs

O programu i projektu:

Beogradska otvorena škola (BOŠ)⁹ uz podršku Kraljevine Švedske sprovodi program „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU“¹⁰ koji ima za cilj da podrži aktivnije učešće organizacija civilnog društva i medija u procesu pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji (EU) i da na taj način doprinese evropskim integracijama i demokratskom razvoju u Srbiji jačanjem uloge civilnog društva i medija.

Civilno društvo i mediji su prepoznati kao pokretači promena i ključni akteri demokratskog razvoja. Organizacije civilnog društva i mediji

---

⁹ Beogradska otvorena škola, <http://www.bos.rs/>

¹⁰ Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU, <https://transformator.bos.rs/>

predstavljaju aktere koji proces evropskih integracija mogu da približe građanima, objasne značaj društvenih promena i doprinesu uključivanju građana u procese donošenja odluka. Stabilnost demokratskih institucija, vladavina prava i poštovanje ljudskih i manjinskih prava su nezamislivi bez aktivnog učešća civilnog društva u kreiranju javnih politika i slobodnih medija koji informišu građane i podstiču kritičko mišljenje.

Ovim programom BOŠ nastoji da proces pregovora Srbije sa EU učini vlasništvom svih građana i građanki i da ga poveže sa procesom kreiranja javnih politika. Na ovaj način će se uspostaviti okvir za društvene promene koje će omogućiti da građani i građanke prepoznaju korist od članstva Srbije u EU. Dodatno, ovim programom se unapređuje saradnja javnih institucija, civilnog društva i medija i podstiču partnerstva u rešavanju problema lokalnih zajednica. Saradnja civilnog društva i javne uprave se ovim projektom gradi na temeljima znanja, argumentovane debate i poštovanja principa dobrog upravljanja.

Kroz podršku Beogradske otvorene škole i Kraljevine Švedske, Krovna organizacija mladih Srbije kroz institucionalnu podršku realizuje projekat „**Glas mladih u demokratskim procesima**“. U okviru ovog projekta su sprovedena alternativna istraživanja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji u periodu od 2017. do 2019. godine.

Trenutno KOMS realizuje treću godinu projekta „Glas mladih u demokratskim procesima“. U prvoj godini su izrađeni „Minimumi standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama“¹¹, pokrenuta platforma dijalog.rs za aktivan doprinos mladih putem interneta, održan je Karavan mladih u kojem smo posetili 10 jedinica lokalne samouprave (JLS) u Srbiji gde smo razgovarali sa mladima i sa donosiocima odluka.

---

¹¹ Nenad, Maletin; Boban Stojanović – ur, *Minimum standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/09/Minimum-standarda.pdf>

U drugoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je pokrenuo proces formiranja Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog, formirani su timovi lokalnih koordinatora za strukturirani dijalog kroz dve obuke koje su prošli predstavnici/e šest JLS, a koji su nakon njih realizovali svoje lokalne inicijative. Takođe, izrađena je „Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU“¹², a izrađeni su i predlozi javnih politika na osnovu Komparativne analize i Alternativnog izveštaja.

U trećoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je organizovao dve debate mladih iz političkih partija i radio je na njihovom jačanju kapaciteta u pogledu javnog nastupa i veština debatovanja, obišli smo 10 gradova u Srbiji u okviru kampanje Budi aktivan – Uključi se – Pokreni promene!, izradili smo digitalnu platformu¹³ za kreiranje promena/inicijativa, objavili zbornik naučnih radova mladih istraživača „Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije“¹⁴ i nastavili rad na institucionalizaciji Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog.

---

¹² Miloš Mojsilović, *Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/06/Komparativna-analiza-omladinske-politike-u-Srbiji-sa-politikama-u-EU.pdf>

¹³ KOMS, Pokreni promene, <http://dijalog.rs/pokreni-promenu/>

¹⁴ Boban Stojanović; Miljana Pejić; Nikola Jović – ur, *Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2019/06/Zbornik-EVROPSKA-UNIJA-I-EVROPSKE-INTEGRACIJE.pdf>

2. Metodologija istraživanja

Istraživanje je sprovedeno u periodu od maja do jula 2019. godine. Prema metodološkom pristupu i načinu prikupljanja podataka, istraživanje je kvalitativno i kvantitativno, odnosno, korišćene su obe metode istraživanja i prikupljanja podataka.

Istraživanje je obuhvatilo nekoliko tehnika prikupljanja podataka:

1. Analiza dokumenta (desk analiza) pomoću koje je analiziran institucionalni okvir i sve tematske oblasti koje su na bilo koji način uređene i koje određuju položaj mladih, a da je moguće podatke prikupiti kroz desk istraživanje. Uz analizu institucionalnog okvira, istraživanje je obuhvatilo dostupne podatke i izveštaje institucija, nestrukturirane prikupljene podatke, ali i analizu dostupnih i do sada objavljenih istraživanja u vezi sa mladima koji su važni za određene teme. Na mestima gde su korišćena posredna/sekundarna istraživanja, to je posebno naglašeno u tekstu. Baza desk analize se nalazi u prvom Alternativnom izveštaju iz 2017. godine. U pojedinim oblastima su ponovo prikazani najvažniji podaci koji su mestimično dopunjeni novim podacima (poput Izveštaja o evaluaciji akcionog plana za sprovođenje NSM 2015-2017). U mnogim drugim delovima nije bilo promena niti novih istraživanja. Za sve koji žele da se upoznaju i sa oblastima obrađenim u prvom izveštaju, mogu preuzeti **Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2017**¹⁵ kao i **Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018**¹⁶.

---

¹⁵ Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-u-Republici-Srbiji-Boban-Stojanovic%CC%81.pdf>

¹⁶ Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

Desk istraživanje ove godine je obuhvatilo dopunu podacima u nekim oblastima za drugu polovinu 2018. i prvu polovinu 2019. godine.

2. Fokus grupe sa relevantnim subjektima su korišćene za kvalitativno istraživanje pojedinih tema, sa odabranim učesnicima/cama na osnovu kriterijuma relevantnosti (organizacije mladih, organizacije za mlade, istaknuti pojedinci, predstavnici ciljanih organizacija) za datu temu. Održano je ukupno pet fokus grupa sa temama: *1. Participacija mladih u civilnom sektoru - aktivizam i društvene promene; 2. Politička participacija mladih; 3. Preduzetništvo mladih; 4. Mladi i mediji – mladi i društvene mreže; 5. Učeničko organizovanje.*

3. Online upitnik za mlade uzrasta od 15 do 30 godina na teritoriji Republike Srbije. Tip uzorka je namerni/ciljani na populaciju mladih kao dela opšte populacije u odnosu na godine (od 15 do 30 godina), a u okviru tog (osnovnog) skupa uzorak je startifikovan na osnovu godina, roda, mesta stanovanja, tipa naselja i obrazovanja. Upitnik se sastojao iz osam grupa pitanja: *1. Osnovni podaci; 2. Politička participacija; 3. Vrednosti mladih; 4. Mediji, društvene mreže i aplikacije; 5. Mladi i obrazovanje; 6. Društveni aktivizam i participacija mladih; 7. Mladi i bezbednost; 8. Volonterski rad.* Kombinovana su otvorena i zatvorena pitanja (ponuđeni odgovori, višestruki odgovori, skale), a upitnik se sastojao od ukupno 178 pitanja. Nijedno pitanje nije bilo obavezno za ispitanike/ce. Upitnik je popunilo ukupno 1238 ispitanika/ca sa teritorije Republike Srbije.

U analizi dobijenih podataka rađena je poststratifikacija po rodu, starosnom dobu i regionu prebivališta. U pojedinim segmentima istraživanja, rađene su dodatne stratifikacije uzorka i to je posebno naglašeno u tekstu. U analizi su korišćene klasične deskriptivne analize: frekvencije i ukrštanja.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%C5%BEaju-i-potrebama-mladih-2018..pdf>

Tabela 1. Metodologija istraživanja

Istraživački upitnik	instrument:	Veličina uzorka: 1238
Istraživačka tehnika - tehnika prikupljanja podataka: <i>online</i> anketa		Postratifikacija se vrši na osnovu starosti, roda i regiona
Ciljana populacija: mladi od 15 do 30 godina		Margina greške sa 95% verovatnoće: Za incidencu 5% je +/- 1,21; Za incidencu 10% je +/- 1,67; Za incidencu 50% je +/- 2,78.
Tip uzorka: stratifikovani na osnovu starosti, roda, mesta stanovanja, tipu naselja i obrazovanja		Period realizacije istraživanja: 21.05. – 05.07. 2019. godine

Margina greške predstavlja odstupanje, odnosno procentualni raspon unutar koga se nalazi odgovor koji bismo dobili da smo u mogućnosti da ispitamo celokupnu populaciju, a ne samo uzorak. Margina greške pri ovom uzorku je minimalna.

Opis uzorka:

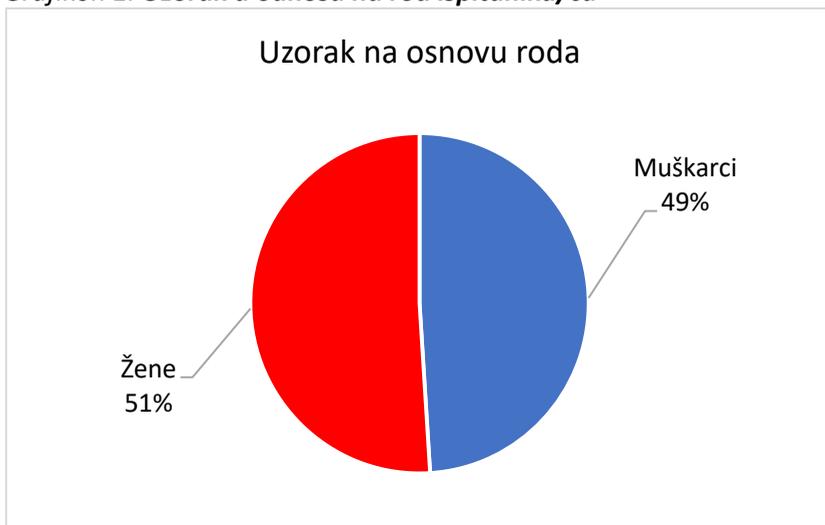
Prema godinama, odnosno starosti ispitanika/ca, upitnik su popunili mladi svih starosnih uzrasta. Radi lakšeg prikaza, mlade prema starosti smo podelili u tri strate:

Tabela 2. Uzorak u odnosu na godine starosti

Strata	Opseg godina	Procenat ispitanika/ca (%)
Strata 1.	Mladi od 15 do 19 godina	34,41
Strata 2.	Mladi od 20 do 24 godine	33,12
Strata 3.	Mladi od 25 do 30 godina	32,47

Upitnik je popunilo 51% mladih žena i 49% mladih muškaraca.

Grafikon 1. Uzorak u odnosu na rod ispitanika/ca

Prema tipu naselja u kom žive ispitanici/ce uzorak je sledeći:

Tabela 3. Uzorak u odnosu na tip tip naselja ispitanika/ca

Tip naselja:	Procenat ispitanika/ca (%):
Veliki grad (Beograd, Novi Sad, Niš, Kragujevac)	34,84
Grad	23,85
Opština preko 30 000 stanovnika	15,20
Opština do 30 000 stanovnika	13,01
Naselje manje od 10 000 stanovnika	13,10

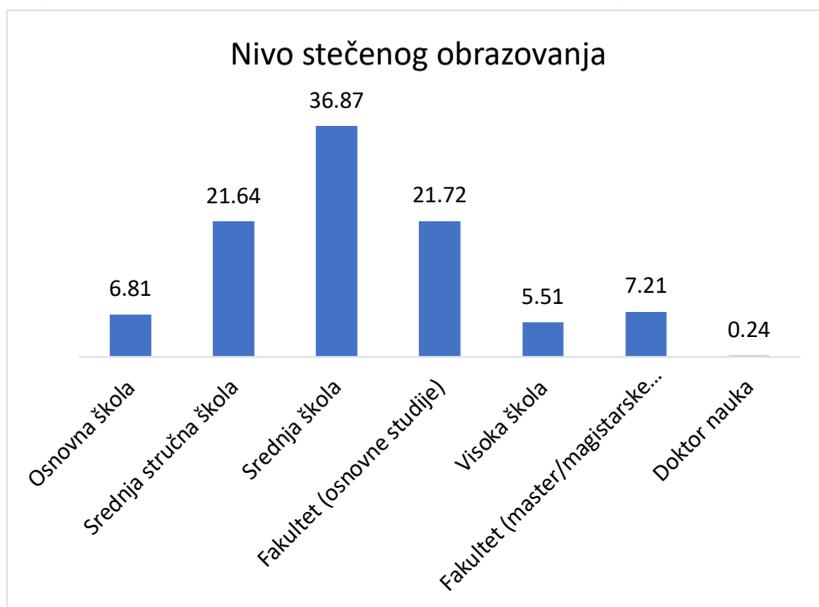
U pogledu na region u kome žive ispitanici/ce su iz:

Tabela 4. Uzorak u odnosu na region u kome žive

Region	Procenat ispitanika/ca (%)
Beogradski region	28,07
Region Vojvodine	25,49
Zapadna i Centralna Srbija	24,11
Istočna i Južna Srbija	22,33

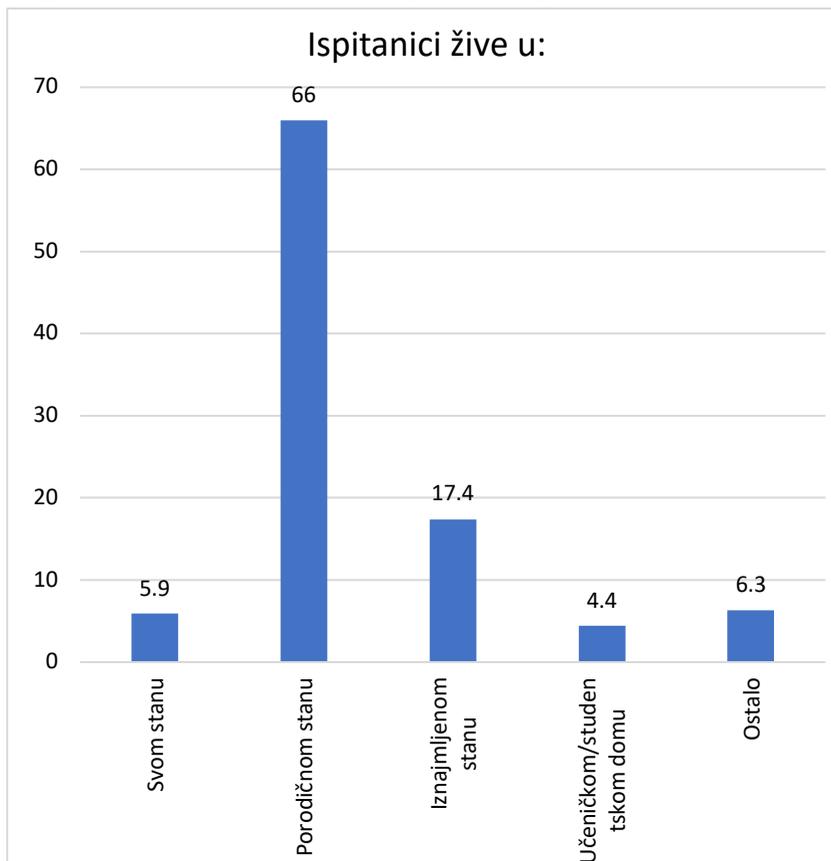
Prema nivou stečenog obrazovanja ispitanici/ce su podeljeni u sledeće kategorije:

Grafikon 2. Uzorak u odnosu na stečeno obrazovanje

Prema tipu stanovanja, ispitanici/ce žive u:

Grafikon 3. Uzorak u odnosu na tip stanovanja

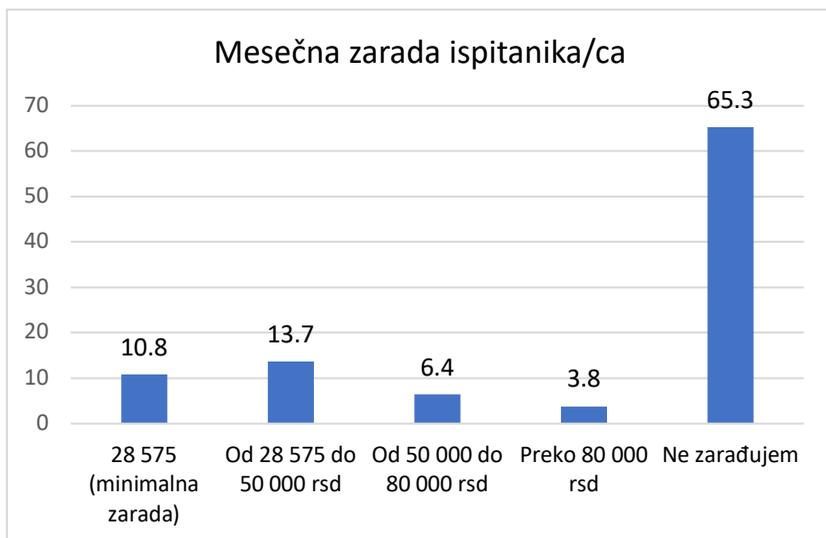

Istraživanje pokazuje da manje od 6% mladih stanuje u svom stanu, a da velika većina mladih, 66%, živi u porodičnom stanju, 17,4% u iznajmljenom stanu. Ova činjenica svakako utiče na stvaranje okruženja u kojem će se mladi kasnije osamostaljavati i odrastati, stvarati porodice, kao i da je pitanje stanovanja mladih jedan od prioriteta omladinske politike ali i još jedno važno državno pitanje. Ovo je svakako od direktnog uticaja i na fenomen odlaska mladih iz zemlje što je svakako jedan od najvećih problema sa kojima se Srbija

kao društvo suočava. Politike koje bi išle u smeru podsticanja ranijeg osamostaljivanja bi svakako uticale na smanjivane motivacije mladih da napuštaju zemlju.

U pogledu mesečne zarade ispitanici/ce su podeljeni u sledeće kategorije:

Grafikon 4. Uzorak u odnosu na mesečne zarade u procentima

Tek nešto više od 10% mladih ima zaradu veću od prosečne plate u Srbiji, 24,5% ima manju zaradu od prosečne, a čak 65,3% uopšte ne zarađuje. Ovde je potrebno naglasiti da iako se veliki deo mladih nalazi u procesu obrazovanja (srednje škole i fakulteti), dobijeni podaci ipak jesu zabrinjavajući. Niske zarade ili odsustvo istih utiču na kasno osamostaljivanje mladih od roditelja što direktno ima uticaj na kvalitet života mladih ljudi u Srbiji.

U odnosu na porodični status, može se zaključiti da mladi naročito teško stupaju u porodične odnose, što se može povezati i sa prethodna dva pitanja, odsustvo samostalnog života i niskim zaradama.

Tabela 5. Uzorak u odnosu na porodični status

Porodični status	Procenat ispitanika/ca (%)
Udata/oženjen ili u vanbračnoj zajednici	11,1
Neudata/neoženjen	88,1
Razveden/a	0,6
Udovac/ica	0,2

3. Institucionalni okvir

U ovom poglavlju Alternativnog izveštaja se deskriptivno predstavljaju ključne institucije i subjekti omladinske politike. Navode se osnovne informacije o ministarstvu zaduženom za omladinsku politiku, Savetu za mlade, Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu, kancelarijama za mlade, organizacijama mladih i za mlade, savezima udruženja i Regionalnoj kancelariji za saradnju mladih.

Ovo poglavlje predstavlja uvod za čitaoce/teljke u institucionalne okvire omladinske politike.

3.1. Ministarstvo omladine i sporta (MOS)

Ministarstvo omladine i sporta je resor Vlade zadužen za omladinu i sport, osnovan 15. maja 2007. godine, i od tada organizacija ministarstva nije menjana. Prva ministarka omladine i sporta bila je Snežana Samardžić-Marković, nakon nje Alisa Marić, a u poslednjih šest godina (od 3. septembra 2013. godine) je ministar omladine i sporta Vanja Udovičić. Državnik sekretar zadužen za omladinu je Darko Stanić od kraja 2017. godine. **Nakon prestanka položaja prethodne pomoćnice ministra Snežane Klašnje na kraju 2018. godine¹⁷, Ministarstvo od tog trenutka (više od osam meseci) nema pomoćnika ministra zaduženog za omladinu.** I pored aktuelizovanja teme mladih, a posebno u javnosti značajno izražene brige za mlade i problema sa kojima se suočavamo, a pre svega se misli na veliki broj mladih koji žele da odu iz zemlje, činjenice poput ove da više od osam meseci nije izabran pomoćnik ministra za mlade govori koliko sistemska briga ne postoji.

---

¹⁷ Na osnovu dostavljenih informacija prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, MOS, Broj: 96-00-00021/2019-02

U okviru ministarstva, poslovi vezani za mlade vrše se u okviru sektora za omladinu.¹⁸

Sektor za omladinu:

U Sektoru za omladinu obavljaju se poslovi koji se odnose na: sistem, razvoj i unapređenje omladinske politike; sprovođenje nacionalne politike i pripremu i sprovođenje nacionalne strategije za mlade, kao i na akcione planove i programe; podsticanje mladih da se organizuju i udružuju i da učestvuju u društvenim tokovima; zaštitu interesa mladih i pomoć mladima da ostvare te interese; davanje saveta mladima i podučavanje mladih vezano za zapošljavanje i volonterski rad; podsticanje neformalnog obrazovanja mladih; saradnju sa omladinskim organizacijama i udruženjima pri organizovanju međunarodnih omladinskih manifestacija i skupova u Republici Srbiji; pomoć i saradnju sa omladinskim organizacijama i udruženjima u njihovom radu i promovisanje omladinske politike i omladinskih organizacija i udruženja; omogućavanje omladinskim organizacijama i udruženjima iz Republike Srbije da učestvuju na skupovima i manifestacijama za mlade u inostranstvu; praćenje i procenu mesta i uloge mladih u Republici Srbiji; stvaranje uslova za osnivanje i rad kancelarija za mlade; podsticanje razvoja omladinske politike i rada kancelarija za mlade na lokalnom nivou; praćenje sprovođenja omladinske politike na svim nivoima vlasti; kao i druge poslove iz delokruga Sektora.

U Sektoru za omladinu postoje uže unutrašnje jedinice¹⁹:

1. Odsek za strateške, normativne, pravne i operativno–analitičke poslove

---

¹⁸ Organizaciona šema ministarstva omladine i sporta (<http://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/organizaciona-sema?lang=lat>)

¹⁹ Pravilnik o sistematizaciji Ministarstva omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/public/wp-content/uploads/2016/06/Pravilnik-o-sistematizaciji.pdf>

U ovom odseku obavljaju se poslovi koji se odnose na: sistem, razvoj i unapređenje omladinske politike i sprovođenje nacionalne politike; pripremu, sprovođenje, praćenje i izveštavanje o realizaciji Nacionalne strategije za mlade na svim nivoima vlasti i vođenje baze podataka o sprovođenju strategije na svim nivoima vlasti; praćenje i procenu mesta i uloge mladih u Republici Srbiji; praćenje stanja i pokretanje inicijativa za rešavanje pitanja u vezi sa omladinom; zaštitu interesa mladih i pomoć mladima da ostvare te interese; izradu elaborata, analiza i studija koje služe kao stručna osnova za sprovođenje politike u ovoj oblasti; učestvovanje u izradi nacrtu zakona, podzakonskih akata i drugih propisa koji se odnose na omladinu i na rad Fonda za mlade talente; pripremu mišljenja o predlozima i nacrtima akata koja pripremaju druga ministarstva iz delokruga Sektora; izradu predloga protokola o saradnji u oblasti omladinske politike sa različitim institucijama i organizacijama u Republici Srbiji; pripremu materijala iz delokruga Odseka vezanih za međunarodnu saradnju u oblasti omladinske politike u koordinaciji sa Sektorom za međunarodnu saradnju i druge poslove iz delokruga Odseka.

2. Grupa za saradnju sa udruženjima i kancelarijama za mlade.

U ovoj grupi obavljaju se poslovi koji se odnose na: stvaranje uslova za osnivanje i rad kancelarija za mlade; praćenje omladinske politike i rada kancelarija za mlade na lokalnom nivou; podršku mladima za aktivno učešće u lokalnoj zajednici; praćenje realizacije programa omladinskih organizacija i udruženja i jedinica lokalne samouprave; prikupljanje i objedinjavanje merljivih podataka o mladima na osnovu praćenja realizacije programa i projekata koji se sprovode u jedinicama lokalne samouprave a usmereni su na mlade, kao i kontinuirano ažuriranje istih; izradu analiza o efektima programa i projekata koje realizuju udruženja i kancelarije za mlade i izveštavanje o istim; analiziranje i proveru finansijskih izveštaja u oblasti omladine; vođenje baze podataka lokalnih kancelarija za mlade, udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza; podsticanje mladih da se organizuju i udružuju i da učestvuju u društvenim tokovima; podizanje kapaciteta omladinskih udruženja i kancelarija za mlade; pripremu publikacija iz oblasti politike mladih; uređivanje internet prezentacije

Sektora za omladinu; razvoj sistema informisanja mladih na lokalnom nivou; saradnju sa udruženjima i kancelarijama za mlade pri organizovanju međunarodnih manifestacija i skupova u koordinaciji sa Sektorom za međunarodnu saradnju i evropske integracije; podsticanje neformalnog obrazovanja mladih i druge poslove iz delokruga Grupe.

Broj zaposlenih u sektoru za omladinu i njihova struktura

U Sektoru za omladinu koje je nadležno za brigu o mladima radi tek 9 zaposlenih, od toga: 8 državnih službenika – izvršioca i 1 nameštenik. Broj zaposlenih u sektoru za mlade jasno pokazuje da je broj službenika nedopustivo mali i da ne može da vodi brigu o više od milion mladih. Imajući u vidu veliki broj zaposlenih državnih službenika u različitim organima uprave, više je nego jasno da sektor za omladinu mora da se proširi i da se i na taj način pokaže jasna i nedvosmislena briga o mladima i da se pojačaju kapaciteti za realizaciju omladinske politike na nacionalnom nivou.

*Tabela 6. Struktura državnih službenika prema zvanjima je sledeća:*²⁰

Zvanje:	Broj:
Viši savetnik	1
Samostalni savetnik	1
Savetnik	6
Poslovni sekretar	1

Prema sistematizaciji u Sektoru za omladinu je predviđen i 1 državni službenik na položaju (pomoćnik ministra za omladinu), ovo mesto je upražnjeno od 12. decembra 2018. godine.

---

²⁰ Na osnovu dostavljenih informacija prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, MOS, Broj: 96-00-00021/2019-02

Usluge koje pruža Sektor za omladinu:

- finansiranje programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koji su usmereni ka ostvarivanju ciljeva Nacionalne strategije za mlade i aktivnosti planiranih Akcionim planom za njeno sprovođenje;
- informisanje mladih o različitim konkursima i prilikama za volonterski rad;
- vođenje Jedinstvene evidencije udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza;
- obuka udruženja mladih i udruženja za mlade za pisanje projekata;
- saradnja sa udruženjima mladih, udruženjima za mlade i njihovim savezima u izradi i sprovođenju strateških dokumenata iz oblasti omladinske politike;
- podsticanje i ostvarivanje međunarodne saradnje koja se odnosi na omladinu;
- sistemsko praćenje stanja, problema, potreba i stavova mladih u Republici Srbiji;
- podrška lokalnim samoupravama u osnivanju lokalnih kancelarija za mlade i koordinaciji aktivnosti lokalnih kancelarija za mlade;
- podrška lokalnim samoupravama u izradi i implementaciji lokalnih akcionih planova za mlade;
- jačanje kapaciteta lokalnih i regionalnih koordinatora kancelarija za mlade;
- koordiniranje rada Fonda za mlade talente i administrativno - tehnički poslovi za potrebe ovog tela;
- stipendiranje i nagrađivanje mladih talenata;
- pomoć stipendistima Fonda za mlade talente u nastavku obrazovanja i daljem stručnom usavršavanju.²¹

Ministarstvo omladine i sporta finansira programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koje sprovode

---

²¹ Informator o radu MOS, 26.06.2019. str. 47; <http://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu?lang=lat>

udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovi savezi objavljivanjem javnih godišnjih konkursa, na osnovu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora. Prvi konkurs objavljen je septembra 2007. godine, čiji su prioritet bili programi za ojačavanje omladinskih organizacija i udruženja koja se bave mladima. Od 2008. godine, redovni godišnji konkursi služe kao instrument za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade, a od 2012. godine stupanjem na snagu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, ministarstvo finansira programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koji su navedeni u Zakonu o mladima, a koji su usmereni ka ostvarivanju ciljeva Nacionalne strategije za mlade. Od svog osnivanja do danas, kroz dotacije nevladinim organizacijama, ministarstvo je dodelilo više od 1,9 milijarde dinara za realizaciju 1 427 projekta. Jedan od uslova za dodelu sredstava udruženjima mladih, udruženjima za mlade i njihovim savezima je da su upisana u Jedinственu evidenciju udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza, koju vodi Ministarstvo omladine i sporta u skladu sa Pravilnikom o sadržini i načinu vođenja Jedinственe evidencije udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza.²²

U skladu sa odredbom Zakona o mladima, u budžetu Republike Srbije obezbeđuju se sredstva za finansiranje programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora kojima se:

- obezbeđuju uslovi za razvoj i unapređivanje omladinskih aktivnosti kroz podsticanje mladih da aktivno učestvuju u društvenim tokovima;
- podstiču udruženja mladih, udruženja za mlade i savezi da učestvuju u sprovođenju omladinskih aktivnosti i ostvarivanju ciljeva Strategije;
- mladi informišu o pitanjima od značaja za mlade i izdaju publikacije od značaja za mlade;

---

²² Informator o radu MOS, 26.06.2019., str. 21

- podstiče karijerno vođenje i savetovanje mladih i organizuju obuke, seminari i manifestacije od značaja za zapošljavanje, samozapošljavanje i preduzetništvo mladih;
- podstiče neformalno obrazovanje mladih u oblastima omladinskog sektora i razvija kvalitet neformalnog obrazovanja mladih;
- vrši društveno osnaživanje mladih, naročito kroz podsticanje volonterizma i omladinskog rada i izgradnju kapaciteta udruženja mladih;
- mladi podstiču za aktivno i kvalitetno provođenje slobodnog vremena, negovanje zdravih i bezbednih stilova života, kao i za zadovoljavanje potreba mladih u oblasti kulture;
- podstiče aktivnost mladih u oblastima omladinskog sektora na lokalnom nivou kroz podršku realizaciji lokalnih akcionih planova za mlade i programa i projekata lokalnih kancelarija za mlade;
- sprovode istraživanja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji;
- realizuje i afirmiše međunarodna saradnja u oblastima omladinskog sektora;
- pruža podrška mladim talentima kroz nagrađivanje, stipendiranje i usavršavanje učenika i studenata.²³

U pogledu budžeta MOS koji se odnosi na mlade i sektor za omladinu, u toku 2018. i 2019. godine budžet je raspoređen na sledeći način: ²⁴

Finansijska sredstva i realizacija za 2018. godinu:

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 7. Programska aktivnost 0002-Podrška JLS u sprovođenju omladinske politike

---

²³ Informator o radu MOS, 26.06.2019. str. 49

²⁴ Isto, str. 60 – 71

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01 (u rsd)	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	28.000.000		27.962.159	
	Ukupno programska aktivnost	28.000.000		27.962.159	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 8. Programska aktivnost 0004-Razvoj i sprovođenje omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01 (u rsd)	Realizovano, ostali izvori
411	Plate, dodaci, naknade zaposlenih	15.780.000		10.540.266	
412	Doprinosi na teret poslodavca	3.002.000		1.886.708	
422	Troškovi putovanja	720.000		403.350	
423	Usluge po ugovoru	1.340.000		417.131	
424	Specijalizovane usluge	3.600.000		2.794.234	
481	Dotacije nevladinim	20.000.000		19.998.700	

	organizacijama				
	Ukupno – programska aktivnost	44.442.000		36.040.389	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 9. Programska aktivnost 0005-Programi i projekti podrške mladima u obrazovanju, vaspitanju bezbednosti, zdravlju i participaciji

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01 (u rsd)	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	66.797.000		66.796.338	
	Ukupno – programska aktivnost	66.797.000		66.796.338	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 10. Programska aktivnost 0006-Programi i projekti podrške mladima u zapošljavanju

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01 (u rsd)	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	11.652.000		11.651.400	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	40.000.000		39.996.541	
	Ukupno – programska aktivnost	51.652.000		51.647.941	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 11. Programska aktivnost 0007-Međunarodna saradnja u oblasti omladine i sporta

konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01 (u rsd)	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	850.000		71.872	
422	Troškovi putovanja	900.000		364.438	
423	Usluge po ugovoru	900.000		279.172	
424	Specijalizovane usluge	4.250.000		2.158.301	
462	Dotacije međunarodnim organizacijama	51.650.000		51.636.611	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	2.000.000		1.999.807	
	Ukupno – programska aktivnost	60.550.000		56.510.201	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 12. Projekat 7051- Podrška održavanju EGZIT festivala

konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01 (u rsd)	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	30.000.000		30.000.000	
	Ukupno – projekat	30.000.000		30.000.000	

Glava 31.4 – Fond za mlade talente

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 13. Programska aktivnost 0003-Podrška školovanju i usavršavanju mladih talenata

konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01 (u rsd)	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	20.000		2.149	
422	Troškovi putovanja	50.000			
423	Usluge po ugovoru	17.450.000		16.522.304	
472	Naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta	800.261.000		797.046.266	
	Ukupno Glava 31.4-Fond za mlade talente	817.781.000		813.570.719	

Finansijska sredstva za 2019. godinu:

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 14. Programska aktivnost 0002-Podrška JLS u sprovođenju omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	28.000.000			
	Ukupno programska aktivnost	28.000.000			

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 15. Programska aktivnost 0004-Razvoj i sprovođenje omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
411	Plate, dodaci, naknade zaposlenih	12.009.000			
412	Doprinosi na teret poslodavca	2.149.000			
422	Troškovi putovanja	800.000			
423	Usluge po ugovoru	1.340.000			
424	Specijalizovane usluge	3.600.000			
481	Dotacije nevladinim organizacijama	20.000.000			
	Ukupno – programska aktivnost	39.898.000			

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 16. Programska aktivnost 0005-Programi i projekti podrške mladima u obrazovanju, vaspitanju bezbednosti, zdravlju i participaciji

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	68.000.000			

	Ukupno – programska aktivnost	68.000.000			
--	-------------------------------------	------------	--	--	--

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 17. Programska aktivnost 0006-Programi i projekti podrške mladima u zapošljavanju

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	15.000.000			
481	Dotacije nevladinim organizacijama	70.000.000			
	Ukupno – programska aktivnost	85.000.000			

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 18. Programska aktivnost 0007-Međunarodna saradnja u oblasti omladine i sporta

konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	850.000			
422	Troškovi putovanja	1.000.000			
423	Usluge po ugovoru	900.000			
424	Specijalizovane usluge	4.250.000			
462	Dotacije međunarodnim organizacijama	54.000.000			
481	Dotacije	4.000.000			

	nevladinim organizacijama				
	Ukupno – programska aktivnost	65.000.000			

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 19. Projekat 7051- Podrška održavanju EGZIT festivala

konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	30.000.000			
	Ukupno – projekat	30.000.000			

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302-Omladinska politika

Tabela 20. Projekat 7024- IPA 2014 – Sektor podrške zapošljavanju mladih i aktivnoj inkluziji

konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Donacije nevladinim organizacijama	11.700.000			
485	Naknada štete za povrede ili štetu nanetu od strane državnih organa	1.170.000			
	Ukupno - projekat	12.870.000			

Glava 31.4 – Fond za mlade talente

Program 1302-Omladinska politika

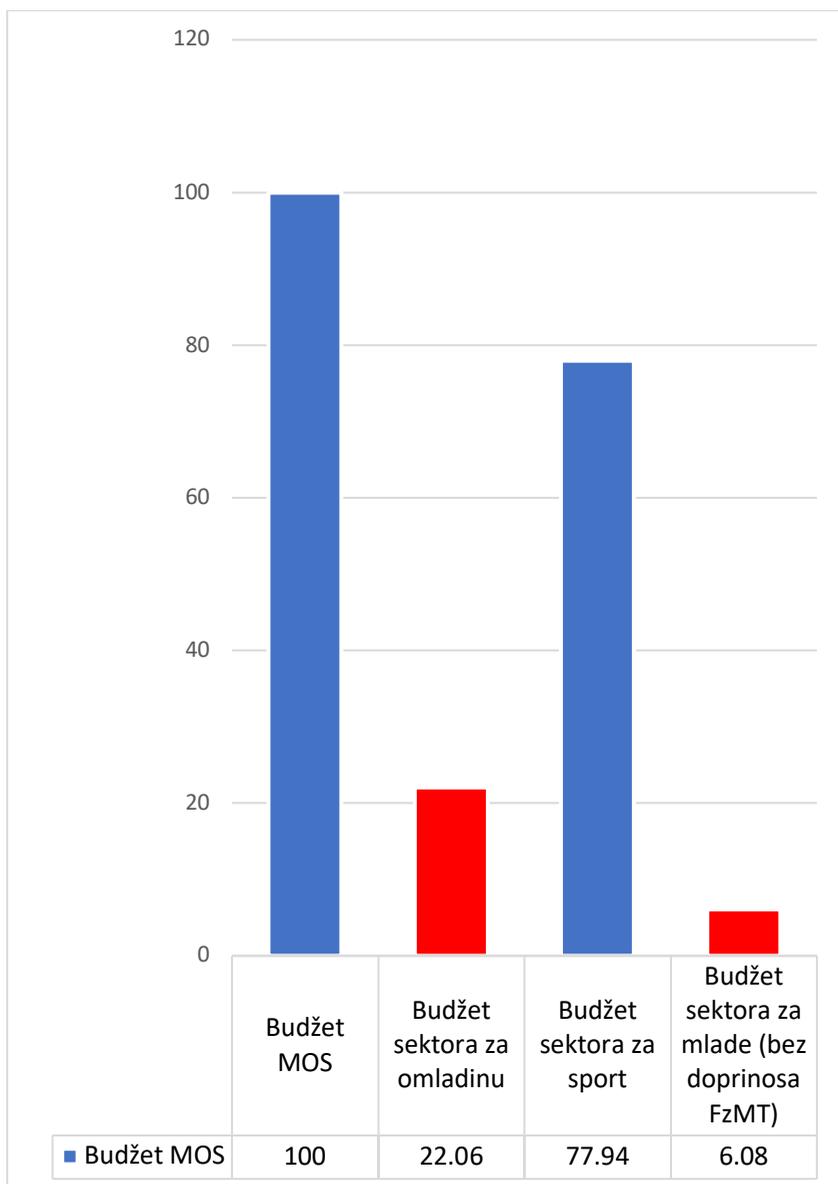
Tabela 21. Programska aktivnost 0003-Podrška školovanju i usavršavanju mladih talenata

konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	20.000			
422	Troškovi putovanja	50.000			
423	Usluge po ugovoru	17.400.000			
472	Naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta	847.811.000			
	Ukupno Glava 31.4-Fond za mlade talente	865.281.000			

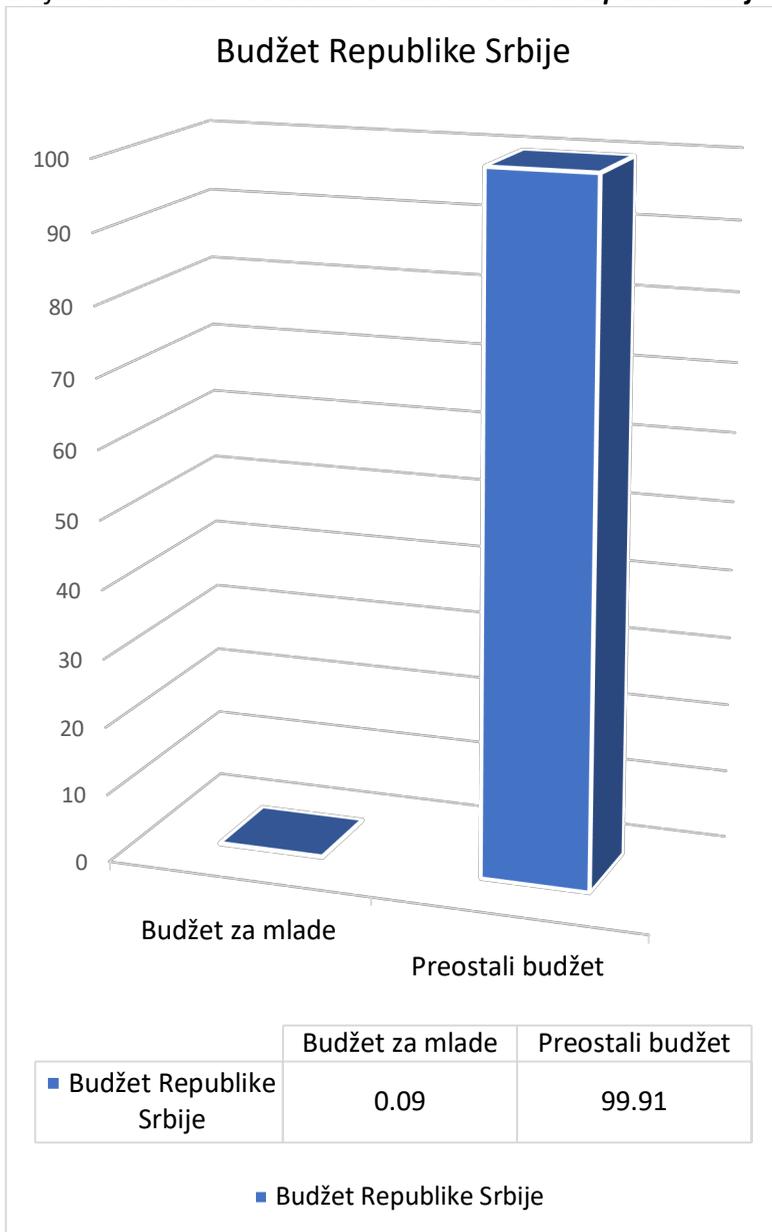
Ukupan budžet sektora za omladinu iznosi 1 194 049 000 dinara, od toga naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente iznosi 865 281 000 dinara. Ostatak budžeta za Sektor za omladinu iznosi tek 328 768 000 dinara. Ukoliko pogledamo celokupan budžet MOS-a, procenat budžeta koji odlazi na mlade je 22,06%, a kada se izuzmu naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente, procenat budžeta koji ide na mlade je 6,08%. Ako pogledamo budžet Republike Srbije, procenat budžeta koji se odvaja za mlade kroz MOS je 0,09% godišnjeg republičkog budžeta, a ako se izuzmu naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente, procenat budžeta koji se odvaja za mlade je 0,03%.²⁵

²⁵ Informator o radu MOS i Zakon o budžetu Republike Srbije za 2019. godinu, „Sl. glasnik RS“, br. 95/2018.

Grafikon 5. Budžet Ministarstva omladine i sporta

Grafikon 5a. Budžet za mlade u okviru budžeta Republike Srbije (u %)

U pogledu realizacije projekata, postoji ozbiljan problem u vezi sa organizacijom konkursa, objavljivanjem rezultata, potpisivanjem ugovora, kao i početka i same realizacije projekata. Za 2019. godinu konkursi za programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora (Javni konkurs za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou; Javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih; Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon”)²⁶ su objavljeni tek krajem marta (26.03.2019.), a rezultati konkursa nisu objavljeni do momenta pisanja ovog izveštaja (17.07.2019. godine).

U 2018. godini, konkursi za udruženja, odnosno za realizaciju NSM i podršku sprovođenju omladinskih volonterskih projekata i volonterskih kampova, kao i za podršku koordinisanom sprovođenju nacionalnog programa „Mladi su zakon”, kao i konkurs za razvoj i sprovođenje omladinske politike i za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou. raspisani su krajem aprila (30.04.2018.), a rezultati su objavljeni tek u julu i septembru.

Krajem jula (25.07.2018.) Ministarstvo omladine i sporta je u okviru Javnog konkursa za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou koji je raspisan 30. aprila 2018. godine, na osnovu predloga komisije, od pristigla 63 predloga, odabralo 22 projekta koji su finansirani u ukupnom iznosu od 39 613 559,36 dinara.²⁷

---

²⁶ Važno je istaći da u tom trenutku nije raspisan konkurs za razvoj i sprovođenje omladinske politike koji se do sada uvek raspisivao zajedno sa preostalim konkursima za udruženja.

²⁷ MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-jedinicama-lokalne-samouprave-u-sprovođenju-omladinske-politike-na-lokalnom-nivou3>

Takođe krajem jula (31.07.2018.) Ministarstvo omladine i sporta donelo je odluku o dodeli finansijskih sredstava za programe i projekte podrške razvoju i sprovođenju omladinske politike. S ciljem pružanja podrške za razvijanje sektorskih politika i jačanje međusektorske saradnje, unapređenje formalnog i neformalnog obrazovanja mladih radi sticanja praktičnih znanja i veština; podizanje kapaciteta udruženja mladih i kancelarija za mlade za ostvarivanje međunarodne saradnje i korišćenje fondova, Ministarstvo omladine i sporta je u okviru Javnog konkursa za razvoj i sprovođenje omladinske politike koji je raspisan 30. aprila 2018. godine, na osnovu predloga komisije, od pristiglih 11 predloga, odabralo 3 programa koji su finansirani u ukupnom iznosu od 19 998 700,00 dinara.²⁸

Tek početkom septembra (06.09.2018.), na osnovu javnog konkursa za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon” koji je raspisan 30. aprila 2018. godine, a na osnovu predloga komisije, od pristiglih 134 predloga projekata, komisija MOS-a je odabrala 46 projekata koji su finansirani u ukupnom iznosu od 66.796.338,00 dinara. Za realizaciju dela konkursa - Sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade, obezbeđeno je 46 599 948,00 dinara za sprovođenje 34 projekata iz sledećih oblasti: obrazovanje, vaspitanje i obuka; aktivizam i aktivno učešće mladih; zdravlje, blagostanje, populaciona edukacija mladih; bezbednost; socijalna uključenost; informisanje i kultura i kreativnost mladih. Za realizaciju dela konkursa - Podrška sprovođenju omladinskih volonterskih projekata i volonterskih kampova na teritoriji odabrane grupe okruga finansirano je 11 projekata u ukupnom iznosu od 13 196 750,00 dinara, dok je kroz deo konkursa - Podrška koordinisanom sprovođenju nacionalnog programa „Mladi su zakon” finansiran jedan projekat u ukupnom iznosu od 6 999 640,00 dinara.²⁹

---

²⁸ MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-razvoj-i-sprovođenje-omladinske-politike2>

²⁹ MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-za-sprovođenje-ciljeva-nacionalne-strategije-za-mlade-i-programa-mladi-su-zakon2>

U 2017. godini su konkursi raspisani početkom februara (11.02.2017.), a rezultati konkursa su objavljeni krajem avgusta za sve delove konkursa (22.08.2017.).³⁰

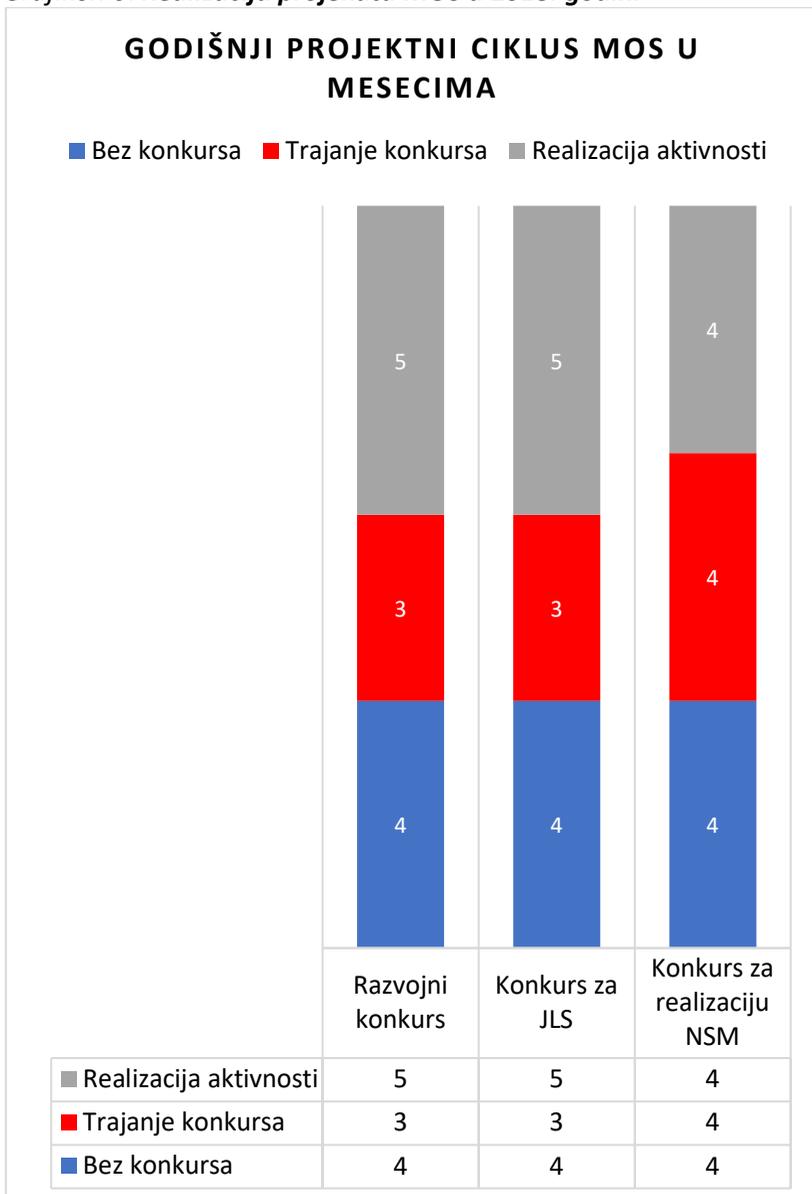
Prethodno navedeni podaci upućuju na zaključak da MOS ne raspolaže kapacitetima da na vreme raspiše i realizuje javne konkurse, da veliki period godine odlazi na proces raspisivanja i čekanja rezultata konkursa dok vrlo mala količina vremena preostaje za samu realizaciju projekata. U 2017. godini, iako je konkurs raspisan ranije, rezultati su objavljeni tek krajem meseca avgusta. U 2018. godini, rezultati dela konkursa su objavljeni krajem jula, a ostatak početkom septembra, dok u 2019. godini nije još ni raspisan konkurs za jedan od programa predviđenog budžetom MOS, a još je nepoznato kada će biti objavljeni rezultati za one konkurse koji su objavljeni. Ovakva dinamika projektnih ciklusa dovodi do situacija da se više od polovine, a često i $\frac{3}{4}$ godine projekti ne realizuju, odnosno da projekti čija je realizacija predviđeno da traje od 8-10 meseci budu primorani da se realizuju za upola manje vremena, što neminovno utiče kako na njihov kvalitet tako i na uključenost mladih i ispunjenost projektnih indikatora. Kao dodatni argument ovome dodajemo i podatke iz istraživanja MOS-a iz 2018. godine, koje je pokazalo da tek 5% mladih zna za neku konkretnu aktivnost ili program MOS.³¹

---

³⁰ MOS, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-razvoj-i-sprovođenje-omladinske-politike1> ; <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-jedinicama-lokalne-samouprave-u-sprovođenju-omladinske-politike-na-lokalnom-nivou1> ; <https://www.mos.gov.rs/vest/3rezultati-javnog-konkursa-za-stimulisanje-razlicitih-oblika-zaposljavanja-samozaposljavanja-i-preduzetnistva-mladih> ; <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-za-sprovođenje-ciljeva-nacionalne-strategije-za-mlade-i-programa-mladi-su-zakon1>

³¹ MOS i Ninamedia, Istraživanje položaja i potreba mladih u Republici Srbiji 2018, str. 322

Grafikon 6. Realizacija projekata MOS u 2018. godini

Neophodno je da MOS, bez obzira na manjak kapaciteta i ljudskih resursa kreira projektne cikluse koji će trajati tokom cele godine, uz maksimalno odstupanje od projekata u trajanju od 2 meseca. Dodatno, potrebno je da se omogući programsko (uz projektno) finansiranje kako bi se razvojne aktivnosti podržale na duži niz godina i kako bi konkretni rezultati bili vidljiviji i i obimniji. Ove mere su neophodne da bi se planirana sredstva realizovala tokom cele godine i kako bi se sa mladima kroz različite forme radilo tokom cele godine. Dodatni problem je i što postojeća dinamika projektnih ciklusa značajno utiče i na održivost udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza, probleme u pogledu sprovođenja kontinuiranih aktivnosti i nemogućnosti dugoročnog planiranja.

Komunikacija MOS – društvene mreže

U pogledu komunikacije Ministarstva omladine i sporta kroz zvanične profile na društvenim mrežama (Facebook i Instagram), možemo videti da ministarstvo dominantno izveštava i komunicira o sportskim temama. Urađen je monitoring društvenih mreža³² za 2019. godinu i podaci o objavama govore da je sport značajno više predstavljen i komuniciran.

Podaci sa društvene mreže Facebook pokazuju da je u periodu od šest meseci (januar-jun 2019.) za zvaničnu stranicu Ministarstva omladine i sporta (17 280 sviđanja)³³ ukupan broj objava 134, od toga se 70 odnosi na sport, a 20 na mlade. Za Facebook stranicu ministra Vanje Udovičića (2 503 sviđanja)³⁴ ukupan broj objava je 227, od toga se na sport odnosi 126, a na mlade 26. Na zvaničnom nalogu MOS na Instagramu (4 788 pratioca)³⁵ ukupan broj objava je 141, od toga se 72

---

³² Monitoring urađen od strane Nikole Ristića (asistent za komunikacije i odnose sa javnošću KOMS-a)

³³ Facebook MOS, <https://www.facebook.com/pages/Ministarstvo-Omladine-I-Sporta/>

³⁴ Facebook Vanja Udovičić, <https://www.facebook.com/vanja.udovicic4/>

³⁵ Instagram MOS, <https://www.instagram.com/omladinaisport/>

odnosi na sport i 16 na mlade. Deo objava je neutralan, a deo objava se odnosi na oba sektora – i na sport i na mlade.

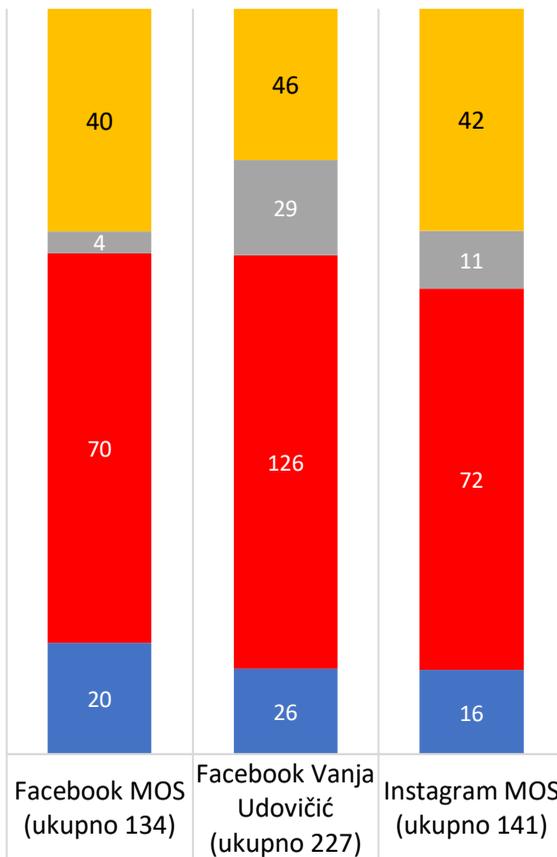
Međutim, primetno je da kada se govori o omladini i sportu istovremeno, detalji su vezani isključivo za sport (koji je uvek u prvom planu, odnosno prvom delu objave), dok se omladina, mladi i nacionalna strategija za mlade pominju jednolično i generički. Gotovo u svakoj objavi se govori samo o druženju sa sportistima i sportskim radnicima, a omladina se dodaje propratno. U takvim prilikama vizuali imaju samo fotografije sa sportistima.

Ovi podaci o komunikaciji na društvenim mrežama govore da je ministarstvo mnogo više usmereno na sport i na teme vezane za sport nego za mlade.

Grafikon 7. Društvene mreže i komunikacija MOS i ministra

TEME NA DRUŠTVENIM MREŽAMA I KOMUNIKACIJA MOS

■ Mladi ■ Sport ■ Neutralno ■ I sport i mladi

■ I sport i mladi	40	46	42
■ Neutralno	4	29	11
■ Sport	70	126	72
■ Mladi	20	26	16

3.2. Savet za mlade

U skladu sa Zakonom o mladima, Odlukom Vlade³⁶ Savet za mlade je obrazovan 24. januara 2014. godine, a konstituisan na sednici održanoj 24. februara 2014. godine. Savet kojim predsedava ministar omladine i sporta broji još 23 člana/ica, od kojih je deset predstavnika/ca državnih organa, jedan predstavnik/ca pokrajinskog organa nadležnog za mlade, jedan zajednički predstavnik/ca nacionalnih saveta nacionalnih manjina, dva predstavnika/ca kancelarija za mlade, jedan ugledni stručnjak/kinja i osam predstavnika/ca mladih. Osnovni zadatak Saveta je podsticanje i usklađivanje aktivnosti u vezi sa razvojem, ostvarivanjem i sprovođenjem omladinske politike, predlaganje mera za njeno unapređenje, kao i predlaganje mera za usklađivanje i koordinisanje aktivnosti ministarstava i drugih organa nadležnih za posebne oblasti u omladinskom sektoru i svih drugih subjekata omladinske politike, u skladu sa strateškim i zakonskim aktima iz ove oblasti. Kao savetodavno telo Vlade, Savet obezbeđuje da se glas mladih čuje i uvaži, tako da mladi mogu učestvovati u izradi, sprovođenju i praćenju realizacije javnih politika.³⁷

Od osnivanja do danas, održano je jedanaest sednica Saveta, a poslednja je održana u maju 2019. godine³⁸. U poslednjih godinu dana su održana tri sastanka Saveta za mlade. U septembru 2018. godine na devetom sastanku, tema je bio Akcioni plan za sprovođenje NSM gde je on predstavljen članovima Saveta uz predstavljanje procesa kako je tekla njegova izrada.

U decembru 2018. godine na desetom sastanku Saveta za mlade je usvojen Izveštaj o aktivnostima realizovanim po nacionalnoj strategiji za mlade u 2017. godini, a priloge je dostavilo 16 članova Saveta. Na

---

³⁶ Odluka o obrazovanju Saveta za mlade (Vlada RS, 05 Broj: 02-559/2014-1)

³⁷ MOS, <http://www.mos.gov.rs/savet-za-mlade-3?lang=lat>

³⁸ MOS, <http://www.mos.gov.rs/dokumenta/omladina/savet-za-mlade-2>

ovoj sednici je predloženo da se na narednoj sednici predstavi koncept strukturiranog dijaloga i da se eventualno napravi posebna radna grupa unutar Saveta za mlade koja bi se bavila tom temom.

U maju, odnosno 21.05.2019. godine održana je jedanaesta sednica Saveta na kojoj se raspravljalo o izveštaju o aktivnostima realizovanim u okviru NSM i KOMS je predstavio inicijativu za uspostavljanje Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog u okviru Saveta za mlade koju je KOMS inicirao tokom 2018. godine. Nakon prezentovanja inicijative, Ministar je načelno podržao ideju ali je ostavio za sledeću sednicu glasanje o ovoj inicijativi kako bi resorno ministarstvo imalo dovoljno vremena da analizira inicijativu i mogućnosti kreiranja radnog tela.

3.3. Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (PSSO)

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu je najviši organ vlasti u Autonomnoj Pokrajini Vojvodina koji se bavi pitanjima mladih. Takođe, obavlja i poslove koji se odnose i na sistem, razvoj i unapređenje sporta i fizičke kulture u Pokrajini. PSSO obavlja poslove pokrajinske uprave u oblasti sporta i omladine, u skladu sa zakonom i Statutom AP Vojvodine, koji se odnose na pripremanje akata za Skupštinu ili Pokrajinsku vladu kojima se uređuju pitanja od pokrajinskog značaja u sportu, fizičkoj kulturi i u oblastima koje se tiču interesa mladih. Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu prati i podržava rad udruženja mladih i za mlade, saveza, kao i lokalnih kancelarija za mlade; osniva i koordinira rad Saveta za mlade APV, u skladu sa zakonom; priprema programe i predlaže mere za unapređivanje položaja mladih u skladu sa akcionim planom politike za mlade; podržava projekte iz oblasti koje su značajne za mlade; predlaže ustanovljavanje nagrada iz oblasti sporta i omladine, nagrađuje sportiste za ostvarene sportske rezultate, dodeljuje stipendije perspektivnim sportistima, te nagrađuje darovitu i uspešnu decu i omladinu u AP Vojvodini i kontinuirano podržava njihov razvoj.

PSSO obavlja druge poslove kada mu je to zakonom, pokrajinskom skupštinskom odlukom ili drugim propisom povereno.³⁹

3.4. Kancelarije za mlade

Lokalna kancelarija za mlade je deo gradske/opštinske uprave zadužen za koordinaciju lokalne omladinske politike u svim oblastima od značaja za mlade, a u skladu sa specifičnim potrebama svoje društvene zajednice.

Kancelarija za mlade osigurava i stvara povoljno okruženje za institucionalni razvoj omladinske politike na lokalnom nivou. Kancelarija za mlade koordinira tj. umrežava relevantne aktere, koordinira izgradnjom kapaciteta udruženja mladih i za mlade, i neformalnih grupa mladih na lokalnom nivou, prikuplja sredstva, povezuje sektorske politike na lokalnom nivou, utiče na budžetske alokacije drugih sektora i osigurava sprovođenje lokalnog akcionog plana za mlade (LAPM), koji je ključni dokument za sprovođenje omladinske politike na lokalnom nivou. U slučaju da ne postoje izgrađeni kapaciteti za sprovođenje LAPM od strane relevantnih aktera, kancelarija za mlade može da pruža usluge usmerene na izgradnju ovih kapaciteta udruženjima mladih i za mlade, kao i neformalnim grupama mladih.

Osnovna uloga kancelarija za mlade jeste koordinacija sprovođenja LAPM. Standardi rada kancelarija za mlade i kompetencija lokalnih koordinatora za mlade definišu kvalitet koji je neophodno postići u radu kancelarija za mlade, kako bi uspešno delovale u okviru svojih lokalnih mogućnosti i kako bi što kvalitetnije odgovorile na potrebe mladih. Da bi se obezbedio uspešan rad lokalnih kancelarija za mlade, neophodno je ispunjenje sledeća 4 standarda:

---

³⁹ Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 54 (dostupno na: <http://koms.rs/wp-content/uploads/2016/08/Recnik-omladinske-politike-2.pdf>)

1. Dobro upravljanje kancelarijama za mlade,
2. Aktivno partnerstvo sa akterima omladinske politike,
3. Što veće aktivno učešće mladih u lokalnoj omladinskoj politici, i
4. Inkluzivan koncept rada.

Delokrug poslova koji kancelarija za mlade obavlja je sledeći:

- Planiranje, sprovođenje i praćenje razvoja omladinske politike na lokalnom nivou,
- Iniciranje i praćenje sprovođenja lokalnog akcionog plana za mlade,
- Uspostavljanje i održavanje saradnje sa svim relevantnim partnerima, njihovo umrežavanje, komunikacija i međusobna koordinacija,
- Informisanje mladih,
- Podsticanje aktivizma mladih, komunikacija sa mladima, udruženjima mladih i za mlade, obezbeđivanje učešća mladih u procesima donošenja odluka,
- Pružanje podrške inicijativama mladih i udruženjima mladih i za mlade,
- Pružanje podrške radu lokalnog Saveta za mlade i omladinskim klubovima, domovima i centrima, volonterskim i drugim servisima za mlade,
- Redovno praćenje potreba mladih analizom trendova stanja i potreba ranjivih grupa mladih i stepena i kvaliteta njihovog uključivanja.⁴⁰

Lokalne kancelarije za mlade predstavljaju lokalni servis mladih u okviru jedinica lokalne samouprave koji ima ključnu ulogu u sprovođenju Nacionalne strategije za mlade na lokalnom nivou. Pre osnivanja Ministarstva omladine i sporta, maja 2007. godine, u Republici Srbiji bilo je pet lokalnih kancelarija za mlade, dok je prema poslednjim dostupnim podacima u decembru 2018. aktivno radilo njih 136. Tokom 11 godina, do 31. decembra 2018. godine, MOS je

---

⁴⁰ Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 30

finansirao 513 projekata lokalnih samouprava namenjenih podizanju kapaciteta kancelarija za mlade, izradi i sprovođenju lokalnih akcionih planova za mlade, a za te svrhe izdvojeno je više od 340 miliona dinara. Ministarstvo omladine i sporta organizovalo je više seminara za izgradnju kapaciteta koordinatora lokalnih KZM. Takođe, od 2009. godine do danas Ministarstvo omladine i sporta je, kroz direktno finansiranje i saradnju sa međunarodnim donatorima i drugim partnerima, podržalo proces lokalnog planiranja čiji se rezultat ogleda u 144 ikada usvojenih lokalnih akcionih planova za mlade, od kojih je preko 90 bilo na snazi u 2018. godini.⁴¹

Jedinice lokalne samouprave u Republici Srbiji imaju nadležnost da se bave omladinskom politikom. U članu 20., stavu 15. nadležnosti JLS navodi se: JLS obavlja i druge poslove od lokalnog značaja određene zakonom (npr. u oblastima odbrane, zaštite i spasavanja, zaštite od požara, **omladinske politike**, zoohigijene i dr.), kao i poslove od neposrednog interesa za građane, u skladu sa Ustavom, zakonom i statutom.⁴² U istraživanju koje je izradila Fondacija Ana i Vlade Divac, koje se bavi finansiranjem omladinske politike na lokalnom nivou su na uzorku od 34 opštine koje su izabrane po principu stratifikovanog slučajnog uzorka, prateći princip zastupljenosti adekvatnog broja opština iz svakog od četiri statistička regiona uradili pregled finansiranja omladinske politike. Nalazi u ovom istraživanju nam govore da je u 2018. godini 20% opština iz uzorka nije imalo planirano izdvajanje za omladinsku politiku.⁴³ U pogledu visine budžeta jedinica lokalnih samouprava za omladinsku politiku kroz program 1301 - Razvoj omladine i sporta je sledeći:⁴⁴

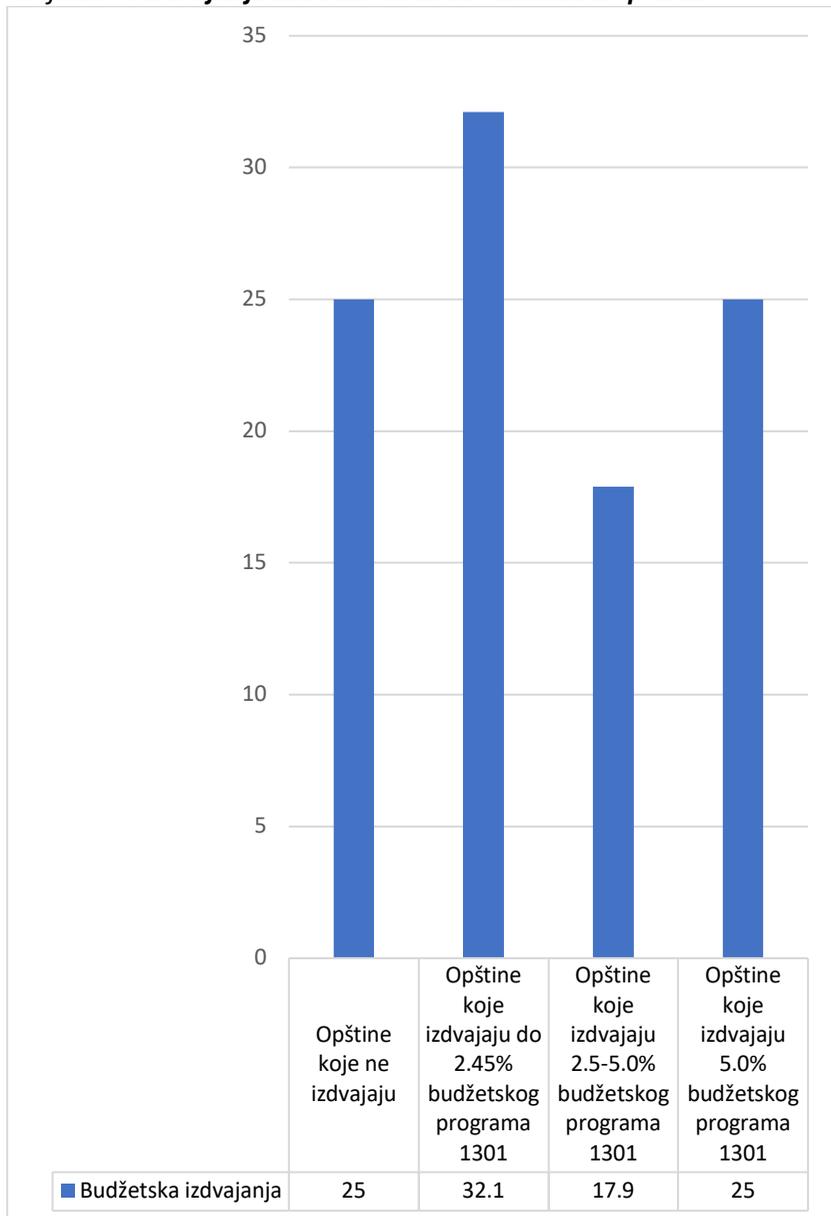
⁴¹ Informator o radu MOS, 26.06.2019., str. 24-25

⁴² Zakon o lokalnoj samoupravi, "Sl. glasnik RS", br. 129/2007, 83/2014 - dr. zakon, 101/2016 - dr. zakon i 47/2018.

⁴³ Ksenija Čović; Bojana Jevtović, *Koliko lokalne samouprave ulažu u sprovođenje omladinske politike?*, Fondacija Ana i Vlade Divac, Beograd, 2019, str. 11

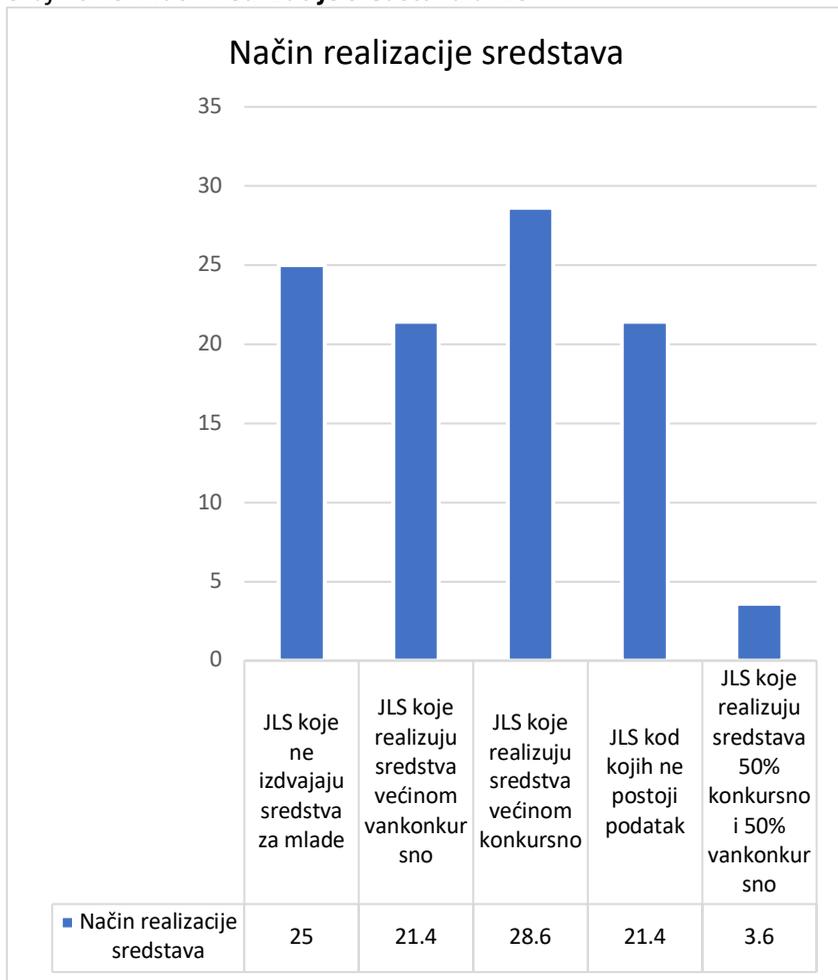
⁴⁴ Isto, str. 11

Grafikon 8. Izdvajanja iz budžeta JLS za omladinske politike

U pogledu načina realizacije sredstava za sprovođenje omladinskih politika, situacija prema JLS je sledeća:⁴⁵

Grafikon 9. Način realizacije sredstava u JLS

⁴⁵ Ksenija Čović; Bojana Jevtović, *Koliko lokalne samouprave ulažu u sprovođenje omladinske politike?*, Fondacija Ana i Vlade Divac, Beograd, 2019, str. 16.

3.5. Organizacije mladih, organizacije za mlade, neformalna udruženja i njihovi savezi

Radi obavljanja omladinskih aktivnosti, unapređenja uslova za lični i društveni razvoj mladih prema njihovim potrebama i mogućnostima i uključivanja mladih u društveni život zajednice i njihovog informisanja, mogu se osnivati udruženja mladih i udruženja za mlade, u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja.

Udruženje mladih je udruženje koje je upisano u registar i deluje u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja, a čije članstvo čini najmanje dve trećine mladih i čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade.

Udruženje za mlade je udruženje koje je upisano u registar i deluje u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja, a čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva, pored ostalog, usmereni i na mlade.

Mladi mogu da se udružuju i u **neformalna udruženja** čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade, a koja deluju u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja.⁴⁶

Udruženja mladih i udruženja za mlade su najčešće isporučioци usluga za mlade, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou, koje država, pokrajina, grad, opština ili mesna zajednica ne dostavljaju mladima, a koje su odgovor i intervencija na rastuće i aktuelne probleme mladih ljudi i mogućnosti razvoja u lokalnim sredinama.

Sva registrovana udruženja mladih i udruženja za mlade mogu se, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa, udruživati u **saveze** čiji su ciljevi i oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade. Status **krovnog saveza** stiče onaj savez u koji se udruži najmanje 60 registrovanih udruženja koja imaju sedište na teritoriji najmanje dve trećine upravnih okruga u Republici Srbiji i najmanje dve godine sprovode omladinske aktivnosti u više jedinica lokalne samouprave i koji okuplja najmanje 2000 individualnih, jednom upisanih, članova od kojih je najmanje dve trećine mladih. Krovni savez predstavlja i zastupa

---

⁴⁶ Zakon o mladima, "Sl. glasnik RS", br. 50/2011, čl. 13, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

interese svojih članova, predlaže kandidate za Savet za mlade i učestvuje u procesu izrade i sprovođenja Strategije i drugih dokumenata iz oblasti omladinske politike.⁴⁷

Prema poslednjoj dostupnoj bazi evidencije udruženja na dan 1. mart 2019. godine, u jedinstvenu evidenciju upisano je ukupno 1 457 udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza.⁴⁸

Stubovi omladinske politike u Srbiji su i savezi koji su partneri MOS-u u planiranju i realizaciji omladinske politike u Srbiji. Uz KOMS, to su još i Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR) i Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade (Nacionalna KZM).

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR)

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada⁴⁹ je strukovni i reprezentativni savez udruženja koja sprovode omladinski rad, kao i omladinskih radnika/ca na nacionalnom nivou. Misija NAPOR-a je stvaranje i razvijanje uslova za osiguranje kvaliteta i prepoznavanje omladinskog rada u cilju razvoja potencijala mladih i omladinskih radnika/ca, koji doprinose dobrobiti lokalne zajednice i društva. NAPOR je neprofitni, nestranački savez udruženja građana koji se zalaže za sistematsku brigu o mladima, promoviše sigurno okruženje i mogućnosti za lični i socijalni razvoj mladih kako bi postali aktivni članovi/ce društva.⁵⁰ Od 2019. godine, zanimanje omladinski/a radnik/ca smatra se zanimanjem i ima svoju šifru u Jedinstvenom kodeksu šifara za evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje. Ovo zanimanje upisano je pod šifrom 3412.03. Omladinski/a radnik/ca je

---

⁴⁷ Zakon o mladima, čl. 14.

⁴⁸ Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza
<https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>

⁴⁹ NAPOR, <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/>

⁵⁰ Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 43

stručno lice, angažovano u organizacijama civilnog društva/institucijama/lokalnoj samoupravi, koje sprovodi aktivnosti omladinskog rada, a čije su kompetencije definisane standardima zanimanja u oblasti omladinskog rada. Kompetencije se mogu steći kroz formalno, neformalno i informalno obrazovanje i učenje.⁵¹

Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade (Nacionalna KZM)

Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade⁵² je savez gradova i opština Republike Srbije koje imaju kancelariju za mlade i aktivno se bave razvojem omladinske politike na lokalnom nivou. Osnovana je od strane 56 jedinica lokalnih samouprava koje imaju kancelariju za mlade, a radi umrežavanja, razmene iskustava i dobrih praksi kancelarija za mlade, pružanja kontinuirane podrške razvoju kapaciteta koordinatora i obezbeđivanja kvaliteta omladinske politike na lokalnom nivou. Aktivnosti Nacionalne KZM se obavljaju u saradnji sa lokalnim i nacionalnim partnerskim institucijama i organizacijama, nadležnim ministarstvima i drugim telima koja se bave omladinskom politikom.⁵³

Drugi akteri omladinske politike u Republici Srbiji

Još jedan važan akter jeste Omladinska prestonica Evrope Novi Sad - OPENS. Grad Novi Sad je proglašen omladinskom prestonicom Evrope i poneo je tu nagradu za 2019. godinu. Omladinska prestonica Evrope Novi Sad (OPENS) je savez udruženja koji zajedno sa svojim partnerima sprovodi program zahvaljujući kojem je Novi Sad osvojio ovu prestižnu titulu. Novi Sad je titulu Omladinske prestonice Evrope dobio na osnovu programa koji će tokom tri godine (2018-2020) obuhvatiti preko pola miliona mladih ljudi u čitavoj Evropi. Program je osmišljen tako da ga čini sedam stubova koji prate ciljeve koje treba ispuniti tokom 2018, 2019. i 2020. godine.⁵⁴ U januaru (26.01.) je

---

⁵¹ <http://koms.rs/vesti/omladinskia-radnikca-je-zanimanje/>

⁵² Nacionalna KZM, <http://www.asocijacijakzm.org/>

⁵³ Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 41

⁵⁴ OPENS, <http://opens2019.rs/program/>

svečano proglašen Novi Sad za omladinsku prestonice Evrope za 2019. godinu.⁵⁵

3.6. Regionalna kancelarija za saradnju mladih (RYCO)

Regionalna kancelarija za saradnju mladih (RYCO)⁵⁶ je regionalna organizacija sa sedištem u Tirani. Na Samitu o Zapadnom Balkanu, održanom u Parizu, 4. jula 2016. godine, potpisan je Sporazum o uspostavljanju Regionalne kancelarije za saradnju mladih, koja je počela da radi u julu 2017. godine. RYCO je nezavisni institucionalni mehanizam finansiran od strane vlada šest zemalja Zapadnog Balkana sa ciljem promocije duha pomirenja i saradnje mladih u regionu.

RYCO je primer dobre prakse kada je reč o regionalnoj saradnji na Zapadnom Balkanu, da doprinese Berlinskom procesu, miroljubivoj i demokratskoj saradnji u regionu. RYCO će imati zadatak da se stara o visokom kvalitetu interkulturalnih i edukativnih, bilateralnih i multilateralnih razmena mladih. Svojim programima razmena RYCO će doprineti boljem međusobnom razumevanju kulturoloških različitosti i razvijanju međusobnog poštovanja kao i zajedničke odgovornosti za razvoj regiona i Evrope, među mladim ljudima sa Zapadnog Balkana. Kroz svoj pristup, RYCO podržava konstruktivno suočavanje sa prošlošću i proces pomirenja u regionu.

U saradnji sa istraživačima, univerzitetima i drugim institucijama, RYCO podržava i interkulturalne istraživačke projekte u regionu kako bi što adekvatnije odgovorio na svakodnevne situacije, percepcije i potrebe mladih. Takođe, radi se i na razvoju partnerstava sa institucijama i civilnim društvom kako bi se širile evropske ideje u regionu Zapadnog Balkana.⁵⁷

---

⁵⁵ <http://www.politika.rs/sr/clanak/421289/Novi-Sad-postao-omladinska-prestonica-Evrope-za-2019-godinu>

⁵⁶ RYCO, <https://www.rycowb.org/>

⁵⁷ <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/regionalna-kancelarija-za-saradnju-mladih-pocinje-sa-radom/>

Nakon širih konsultacija sa akterima omladinske politike u regionu, predstavnicima/ama međunarodnih i regionalnih organizacija, civilnog društva i institucija, u avgustu 2018. godine usvojen je Strateški plan RYCO za period od 2019. do 2021. godine. Strateški plan prepoznaje tri ključna pravca za naredne tri godine: 1. sprovođenje kvalitetnih programa za i sa mladima za poboljšanje njihove mobilnosti i razmena i unapređenje regionalne saradnje; 2. izgradnja podsticajnog okruženja za mlade u saradnji sa akterima omladinske politike; 3. izgradnja RYCO kapaciteta da sprovodi mandat u skladu sa najvišim međunarodnim standardima. Krajem 2018. i u 2019. godini realizovan je i drugi konkurs za projekte za organizacije civilnog društva i srednje škole iz šest potpisnica Sporazuma o osnivanju Regionalne kancelarije za saradnju mladih.

U martu 2019. godine, Vlada Republike Srbije donela je po hitnom postupku odluku o razrešenju dužnosti Milice Škiljević, omladinske delegatkinje Republike Srbije u Upravnom odboru Regionalne kancelarije za saradnju mladih Zapadnog Balkana. Odluka i način donošenja i sprovođenja odluke o razrešenju omladinske predstavnice prete da ugroze princip ko-menadžmenta koji je negovan od samog uspostavljanja RYCO-a. KOMS se povodom ovog razrešenja obratio javnosti i izrazio zabrinutost zbog razrešenja po kratkom postupku, bez dijaloga i bez mogućnosti da se o tome razgovara.⁵⁸ Na ovo je ukazala i Evropska komisija u odeljku koji se bavi susedskom politikom i regionalnom saradnjom, u izveštaj Evropske komisije za 2019. godinu se navodi da je Srbija doprinela radu Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO), ali i da je odložila (usporila) usvajanje neophodnih odluka za funkcionisanje kancelarije time što je razrešila dužnosti omladinskog predstavnika u Upravnom odboru RYCO neposredno pre planiranog sastanka u Prištini 13. i 14. aprila.⁵⁹

Samostalnost i autonomija predstavnika/ce mladih u odlučivanju i predstavljanju mora da bude osigurana i poštovana od strane svih

---

⁵⁸ KOMS saopštenje, <http://koms.rs/saopstenja/stav-koms-povodom-razresenja-u-ryco/>

⁵⁹ European Commission, *Serbia 2019 Report*, str. 52

aktera u regionu. Potrebno je u narednom periodu, u saradnji sa ostalim akterima, raditi na revidiranju Memoranduma između Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije i reprezentativnih asocijacija kojim se definišu uloge aktera u procesu izbora omladinskog delegata/kinje Republike Srbije u RYCO, poseban akcent stavljaajući na pitanja eventualnih promena u statusu delegata, način pripreme, osiguravanja nezavisnosti i odgovornosti delegata. Upravo je u toku izbor novog omladinskog delegata u saradnji sa NAPOR-om, Nacionalnom KZM i MOS-om. KOMS ostaje posvećen ideji i funkciji RYCO i pruža punu podršku radu regionalne kancelarije.

Koordinaciono telo za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija u Republici Srbiji:

Početak februara (01.02.2019.) odlukom Vlade Republike Srbije osnovano je Koordinaciono telo za praćenje tokova ekonomskih migracija u Republici Srbiji koje bi trebalo da usmerava rad organa državne uprave u cilju sagledavanja stanja u oblasti ekonomskih migracija i pronalaženju rešenja za unapređenje ove oblasti, s ciljem prevencije daljeg odlaska građana Republike Srbije u inostranstvo i podsticanja povratka stručnjaka iz dijaspore, kao i stvaranja poslovnog i privrednog ambijenta za dolazak stranih stručnjaka. Pored toga, u delokrugu rada Koordinacionog tela je i predlaganje novih rešenja u smislu unapređenja propisa iz oblasti ekonomskih migracija.

Ovo telo bi trebalo da ima značajan uticaj na mlade, s obzirom da veliki broj mladih želi da napusti zemlju pre svega iz ekonomskih razloga. Koordinaciono telo vodi Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (ministar Zoran Đorđević je izabran za predsednika), a uz predstavnike tog ministarstva Koordinaciono telo čine i ministri: finansija, prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, državne uprave i lokalne samouprave, privrede, ministar bez portfelja zadužen za demografiju i populacionu politiku, potpredsednik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar za privredu i turizam, generalni sekretar Ministarstva spoljnih poslova. Istovremeno je obrazovana i

stručna grupa Koordinacionog tela sa zadatkom da vrši stručne poslove u vezi sa tekućim pitanjima iz oblasti ekonomskih migracija, predlaže nova rešenja u smislu unapređenja propisa iz oblasti ekonomskih migracija. Koordinaciono telo podnosi izveštaj o svom radu Vladi svakih 90 dana. Koordinaciono telo sastaje se jednom u dva meseca i po potrebi.⁶⁰ Osim toga da je formirano i da je održana prva sednica ovog tela, nisu dostupni drugi podaci o njegovom radu.

Vlada Republike Srbije i Predsednik Republike Srbije

S obzirom da u periodu od prethodnog izveštaja nije bilo promena Vlada Republike Srbije niti izbora i izbornih kampanja u ovom delu izveštaja se osvrćemo na analizu govora i izjava koje su predsednica Vlade RS i predsednik Republike Srbije imali u prethodnih godinu dana. Ono što je indikativno, to je da se sve više govori o mladima među svim državnim akterima i najčešće se govori o „odlivu mozgova“ kao velikom problemu Srbije.

U junu 2018. godine, na otvaranju Trećeg regionalnog foruma mladih u Novom Sadu, Predsednica Vlade Republike Srbije Ana Brnabić izjavila je da mladi u regionu Zapadnog Balkana treba da izvrše pritisak na političke lidere, kako bi oni (politički lideri) bili politički pametniji i aktivniji, jer će to doneti „velike stvari“ i da „Ako budemo politički pametni i ako se svi vi mladi ljudi aktivirate, da napravite tu energiju i pritisak da mi budemo politički pametniji i aktivniji, mislim da su velike stvari pred nama u regionu Zapadnog Balkana.“⁶¹

---

⁶⁰ Odluka Vlade RS o osnivanju Koordinacionog tela za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija u Republici Srbiji, "Službeni glasnik RS", br. 6.

⁶¹ <http://www.politika.rs/sr/clanak/406446/Brnabic-Mladi-treba-da-nas-nateraju-da-budemo-politicki-pametniji>

U septembru 2018. godine prilikom posete Vršcu i Danima berbe grožđa, predsednica je izjavila da će država sve više ulagati u mlade i omogućiti im da u olakšanim uslovima započnu svoj biznis.⁶²

U septembru 2018. godine, Ana Brnabić je govorila pred Generalnom skupštinom Ujedinjenih nacija. Ona je više puta istakla da su mladi jedan od prioriteta njene Vlade RS. Naglasila je: „**Ključni prioriteti moje vlade su mladi i obrazovanje. Treba da počnemo učiti svoje mlade ljude kako da misle, a ne šta da misle. (...) Srbija ima veliku sreću da ima mnogo ljudi, naričito mladih ljudi, koji su među najboljima na svetu** u kreativnom razmišljanju, video-igrama, genetskom istraživanju, digitalnoj poljoprivredi, animaciji, fizici, inženjerstvu, blokčejnu, veštačkoj inteligenciji, analizi podataka, matematici, biologiji, razvoju softvera i programiranju.“⁶³

U novembru 2018. godine na Web samitu u Lisabonu Ana Brnabić, predsednica Vlade Republike Srbije izjavila je da Srbija ima mnogo manje izražen problem sa odlaskom mladih i obrazovanih ljudi iz zemlje nego ranije, jer aktuelna vlada vodi računa o potrebama mladih.⁶⁴

Premijerka je u novembru 2018. istakla i da se Vlada RS i ona sama "iz petnih žila" trude da što više visokoobrazovanih ljudi zadrže u Srbiji, kao i da poziva sve visokoobrazovane koji su otišli iz zemlje da se u nju vrate. Istakla je da je prosek godina u njenom kabinetu 30 i da je ona sa 43 godine jedna od petoro najstarijih u kabinetu.⁶⁵

U decembru 2018. godine na skupu koji je organizovala predsednica Vlade RS Ana Brnabić sa mladim talentima iz celog sveta, rekla je da

---

⁶² <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:749837-Ana-Brnabic-u-Vrscu-porucila-da-ce-drzava-sve-vise-ulagati-u-mlade>

⁶³ https://www.b92.net/info/dokumenti/index.php?nav_id=1449066

⁶⁴ <https://www.danas.rs/politika/brnabic-vlada-vodi-racuna-o-mladima/>

⁶⁵ <http://mondo.rs/a1149442/Info/Drustvo/Premijerka-Brnabic-o-ucenju-i-investiranju-u-sebe.html>

članstvo u stranci nije preduslov za posao i da ako žele da rade u privredi, situacija je takva da privrednici i velike kompanije koje posluju u našoj zemlji traže kvalitetne kadrove sa kvalitetnim znanjem. Naglasila je i da je cilj Vlade Srbije transformacija ekonomije i društva kako bi Srbija postala društvo koje je zasnovano na znanju i kreativnosti i poručila talentima koji uspešno studiraju i rade u inostranstvu da oni mogu da urade velike stvari za zemlju. Zanimljivo je istaći da je predsednica Vlade RS ovom prilikom izjavila da je prosek godina u njenom kabinetu – 35, što odudara od izjave koju je dala nepunih mesec dana ranije kada je rekla da je prosek godina 30.⁶⁶

U martu 2019. godine predsednica Vlade Ana Brnabić rekla je u Kragujevcu prilikom uručivanja ključeva mladim naučnicima da su izgradnja stanova, kao i sva druga ulaganja države u istraživanja i razvoj dovoljno jak signal mladim naučnicima i istraživačima da ostanu u Srbiji ili da se vrate iz inostranstva.⁶⁷

Prilikom otvaranja izgrade višenamenske laboratorijske lamele Elektronskog fakulteta u Nišu u junu 2019. godine, predsednica Vlade je istakla: „Mladim ljudima danas omogućavamo sve one uslove koje imaju u najnaprednijim zemljama sveta, kako bi nam omogućili da budemo pobednici vremena u kome živimo.“⁶⁸

Takođe u junu 2019. godine na Međunarodnoj konferenciji rada u Ženevi, Ana Brnabić je izjavila da Srbija, kao i mnoge zemlje, bori sa visokim stopama nezaposlenosti mladih, ali da se vide poboljšanja u poslednjih nekoliko godina zahvaljujući ciljanim akcijama i dodala da

---

⁶⁶ <https://www.blic.rs/vesti/politika/partijska-knjizica-nije-vazna-za-posao-brnabic-na-skupu-sa-mladim-talentima-koji-su/bjej057>

⁶⁷ <http://rs.n1info.com/Vesti/a471423/Brnabic-Ulaganje-u-razvoj-poruka-mladima-da-ostanu-u-Srbiji.html>

⁶⁸ <http://rs.n1info.com/Biznis/a489783/Ana-Brnabic-u-Nisu-Mladima-omogucavamo-uslove-koje-ima-u-naprednim-zemljama.html>

je Srbija skoro prepolovila nezaposlenost mladih, koja je pre sedam godina iznosila 51,1 odsto.⁶⁹

U januaru 2019. godine prilikom ceremonije otvaranja Novog Sada kao omladinske prestonice Evrope, predsednik Republike Srbije je izjavio da je čast da Novi Sad bude Omladinska prestonica Evrope i treba da opomene sve kada o budućnosti razmišljaju i poručio da su mladi ti koje treba pitati kada se radi o budućnosti. Aleksandar Vučić je tada govorio o mladima u Novom Sadu, ali i o svim mladima u Srbiji:

„Ovo pokazuje da ste vi ti kojima se zemlja ostavlja, koji će da je predvode i koji će da odgovaraju mladima danas i onima koji dolaze (...) Da znate da ništa, pa ni politika ne može da leži na rečima, parolama i marketingu...već na projektima i planovima, na ogromnom radu i spremnosti da suočite sa izazovima. Ključna reč je izazov. (...) Prilika je šansa, i nikada nijedan problem nije nerešiv. Najgore što može da se uradi jeste da se ponovo pokuša da se reši.“ On je kazao da izazov ne priznaje pravdanje, već tera da budete odgovorni, ne kukate na sudbinu, vreme i nikakvu drugu višu silu.

"Prvi vaš izazov je bio da Novi Sad postane Omladinska prestonica Evrope, I to ste uspešno rešili. Nastavite istim tempom jer ako postoje izazovi oni postoje u Srbiji I regionu. Čeka vas Srbija, požurite.“ Aleksandar Vučić je obećao je da će mladi u Novom Sadu dobiti sve što traže od Srbije, jer novca ima više, a zemlji su potrebni nada, energija, koliko je svih godina i decenija nedostajalo.⁷⁰

U julu 2019. godine predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić je najavio velike planove za mlade. Investicionim ciklusom od 10 milijardi evra treba da se obezbedi da Srbija bude zemlja sa ubedljivo najvećim rastom u regionu. **To je rekao predsednik Srbije Aleksandar Vučić i**

---

⁶⁹ <http://www.nspm.rs/hronika/ana-brnabic-srbija-skoro-prepolovila-nezaposlenost-mladih-koja-je-pre-sedam-godina-iznosila-511-odsto.html>

⁷⁰ <http://mondo.rs/a1162074/Info/Srbija/Vucic-u-Novom-Sadu-poruka-mladima.html>

najavio da će dve milijarde biti izdvojene samo za mlade. On je najavio državni investicioni plan od 10 milijardi evra na 4 ili 5 godina i istakao da je on **lično insistirao u razgovorima sa premijerkom Anom Brnabić da dve milijarde budu izdvojene za mlade ljude,** na više načina. Rekao je da mora da se krene od školovanja, da deca ne razmišljaju da treću ili četvrtu godinu završavaju negde drugde. Nije dovoljna samo sadašnja stipendija, već da će morati nove stipendije da se uvode. **Takođe, najavio je da će oko 400 miliona evra biti uloženo u izgradnju 50.000 stanova za mlade bračne parove, a dodao je i da želi da razgovara sa mladim ljudima, kako bi video šta oni žele i šta da se uradi da im bude lakše.**⁷¹

Navedene izjave i najave zvuče obećavajuće i daju nadu, međutim slika koja je opisana na početku ovog poglavlja kroz rad i funkcionisanje Ministarstva omladine i sporta pokazuju drugačije stanje stvari. Činjenica da u MOS-u radi tek devetoro zaposlenih i da već više od osam meseci nije izabran pomoćnik ministra za mlade kao i da se malo ulaže u mlade ne govore u prilog sistemskoj i suštinskoj brizi za mlade.

---

⁷¹ <https://www.blic.rs/biznis/vesti/50000-stanova-za-mlade-bracne-parove-uvucic-o-investicijamaimamo-mnogo-ideja-mladima/409ew3m>

4. Normativni okvir

U ovom delu Alternativnog izveštaja predstavljen je normativni okvir koji reguliše pitanja mladih. Predstavljani su zakoni, strategije i akcioni planovi koji se direktno odnose na mlade. Ustav Republike Srbije, nažalost, ne prepoznaje mlade kao izdvojenu kategoriju stanovništva. Mladi su snaga i pogon zdrave i jake države i ekonomije, posebna i osteljiva kategorija, te je neophodno u narednom periodu raditi na unapređenju Ustava, kako bi pitanja mladih postala državna i nacionalna pitanja.

4.1. Zakon o mladima

Zakon o mladima⁷² je usvojen 2011. godine. Ovaj zakon uređuje mere i aktivnosti koje preduzimaju Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinice lokalne samouprave u cilju unapređenja društvenog položaja mladih i stvaranja uslova za ostvarivanje potreba i interesa mladih u svim oblastima koje su od interesa za mlade. Zakon o mladima ima za cilj stvaranje uslova za podršku mladima u organizovanju, društvenom delovanju, razvoju i ostvarivanju potencijala, na dobrobit pojedinca i društva. Zakon precizira specifičnosti omladinske politike i omladinskog sektora i definiše uloge aktera u oblasti omladinske politike. Neki od osnovnih principa na kojima se zasniva ovaj zakon su sistematska podrška mladima, jednake šanse, jačanje mladih i njihove pozicije u društvu, aktivno učešće mladih i društvena odgovornost, itd. Za sprovođenje Zakona o mladima odgovorni su pre svega Vlada RS, odnosno resorno ministarstvo za mlade RS, u saradnji sa drugim ministarstvima i institucijama na republičkom nivou, a na pokrajinskom, odnosno lokalnom nivou, odgovornost za realizaciju počiva na AP Vojvodine, odnosno na JLS.⁷³

---

⁷² Zakon o mladima, "Sl. glasnik RS", br. 50/2011, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

⁷³ Kosta Čavoški i Radmila Vasić prema: Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 20

Zakon o mladima uglavnom daje deklarativnu podršku stvaranju sistema odgovorne brige o mladima i nije obavezujuć. Ne postoje mere praćenja, pa ni kažnjavanja za nepridržavanje ovog zakona, te je neophodno da se zakon revidira i unapredi, što je tokom 2015. godine i započeto, ali taj proces nije završen.

Radna grupa za izradu nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima je formirana 2015. godine i održane su konsultacije sa širim krugom javnosti. Nakon toga je formirana uža, posebna radna grupa⁷⁴ 2016. godine, koja je brojala 8 članova (6 iz reda resornog ministarstva i 2 predstavnika/ce civilnog sektora) sa mandatom do kraja aprila 2017. godine. Radna grupa je prikupila i dala komentare na tekst Zakona o mladima, međutim zakon nikada nije došao do finalnog nacrtu. Poslednji sastanak radne grupe je održan 4. januara 2017. godine. U toku poslednje dve godine je održan niz sastanaka saveza sa MOS-om i dogovoreno je da se kontinuirano radi i razgovara o Zakonu o mladima i na koji način da se nastavi ceo proces.

Krajem 2018. godine, KOMS, NAPOR i Nacionalna KZM su postigle dogovor o zajedničkim i prioritetnim ciljevima izmene i dopune Zakona o mladima i Zakona o volontiranju kako bi se unapredili insitiucionalni okviri i stvorili preduslovi za kvalitetnu sistemsku brigu o mladima. Postignuta je saglasanost da se ovo priritizuje budući da ovakav zakon nije u dovoljnoj meri u stanju da obezbedi preduslove za bolji položaj mladih, organizovanje mladih i njihov razvoj u Republici Srbiji.

4.2. Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine

Vlada Republike Srbije je 27. februara 2015. godine usvojila „Nacionalnu strategiju za mlade za period od 2015. do 2025. godine“ čime je prestala da važi prethodna strategija koja je usvojena 2008. godine i trajala do 2014. godine. Rezultati prethodne strategije i akcionog plana za njeno sprovođenje su doneli određene rezultate i

---

⁷⁴ Rešenje o obrazovanju posebne radne grupe za izradu Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, MOS 119-01-45/2016-04

pomake, ali takođe je evaluacija pokazala i niz neostvarenih konkretnih rezultata.⁷⁵ Proces izrade NSM započet je 31. jula 2014. godine donošenjem Odluke o obrazovanju Radne grupe za izradu NSM za period od 2015. do 2025. godine i akcionog plana za njeno sprovođenje. Vlada je u Radnu grupu imenovala 53 člana/ice, i to predstavnike/ce svih relevantnih državnih organa i institucija, predstavnike/ce udruženja mladih, za mlade i njihovih saveza (u daljem tekstu: udruženja koja sprovode omladinske aktivnosti) i stručnjake/kinje u oblasti omladinske politike. Uspostavljeno je 8 tematskih grupa (zapošljavanje i preduzetništvo, obrazovanje, vaspitanje i obuka, zdravlje i blagostanje, aktivizam i aktivno učešće mladih, mobilnost i informisanje, socijalna uključenost, kreativnost i kultura, bezbednost) za razvoj NSM, u kojima su učestvovali članovi/ce ove Radne grupe, ali i druge zainteresovane strane.⁷⁶

Tokom konsultativnog procesa u oktobru iste godine, održano je 15 okruglih stolova širom Srbije i više stručnih rasprava, dok je u novembru te godine sprovedena javna rasprava i održano pet javnih tribina i okruglih stolova, na kojima je učestvovalo više hiljada mladih. Na osnovu komentara iznetih tokom ovih skupova, kao i predloga i sugestija dostavljenih putem formulara, došlo se do finalne verzije Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine i akcionog plana za njeno sprovođenje.⁷⁷

Principi NSM:⁷⁸

- 1) Podrška ličnom i društvenom osnaživanju mladih,
- 2) Poštovanje ljudskih i manjinskih prava, ravnopravnost i zabrana diskriminacije,

---

⁷⁵ Marija Bulat i Jael Ohana, Evaluacija Nacionalne strategije za mlade (2008) u Republici Srbiji i Akcionog plana 2009.–2014., MOS i PFUN, Beograd, 2015.

⁷⁶ Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine, „Sl. glasnik RS“, br. 22/2015, http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf

⁷⁷ Isto.

⁷⁸ Isto.

- 3) Jednake šanse za sve,
- 4) Značaj mladih i njihove društvene uloge,
- 5) Aktivno učešće mladih i saradnja,
- 6) Društvena odgovornost i solidarnost.

Strateški ciljevi NSM:⁷⁹

- 1) Zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca,
- 2) Kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnost mladih,
- 3) Aktivno učešće mladih žena i muškaraca u društvu,
- 4) Zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca,
- 5) Uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih,
- 6) Podrška društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti,
- 7) Mobilnost, obim međunarodne saradnje mladih i podrška mladim migrantima,
- 8) Sistem informisanja mladih i znanje o mladima,
- 9) Korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja.

U januaru 2016. godine je formirana Nacionalna radna grupa za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine⁸⁰. Zadatak Radne grupe je predlaganje mera radi usklađivanja aktivnosti na sprovođenju Nacionalne strategije za mlade prema dinamici utvrđenoj Akcionim planom sa sprovođenje Strategije, praćenje realizacije Strategije, učešće u evaluaciji i pripremi godišnjih izveštaja za Vladu o realizaciji Strategije.⁸¹ Ne postoje zvanične informacije o broju sastanaka i uspešnosti rada ove radne grupe.

---

⁷⁹ Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine.

⁸⁰ Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015. – 2025. „Službeni glasnik RS”, br. 3/16, 95/16 i 83/17.

⁸¹ Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015. – 2025., čl. 2.

4.3. Akcioni planovi za sprovođenje „Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine“

Akcioni plan 2015 - 2017. godina

Izveštaj o evaluaciji stepena ostvarenosti Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2017. godine, sa prikazom obrađenih rezultata istraživanja i preporukama za definisanje konkretnih aktivnosti u budućem akcionom planu sproveo je Institut ekonomskih nauka iz Beograda.⁸² U rezimeu izveštaja, istraživači IEN navode:

„Nakon 3 godine realizacije aktivnosti Nacionalne strategije za mlade, prerano je davati prognoze o dugoročnim efektima implementacije aktivnosti definisanih akcionim planom u kontekstu ispunjenja ciljeva zadatih strategijom. Ipak, evidentno je da postojanje ovakvog okvira realizacije aktivnosti pravi značajnu razliku u odnosu na pretpostavljeno stanje njegovog izostanka. Takođe, smatramo da bi unapređenje samog procesa realizacije aktivnosti, angažovanje dodatnih resursa u procesu praćenja realizacije, tehnološko unapređenje procesa implementacije i otklanjanje uočenih manjkavosti tehničke prirode u značajnoj meri uticalo na kvalitet ostvarenih rezultata.“⁸³

---

⁸² Izveštaj o evaluaciji stepena ostvarenosti Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2017. godine, Institut ekonomskih nauka, [https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Izvestaj%20o%20Evaluaciji%20AP%20NSM%202015-2017%20final\(1\).pdf](https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Izvestaj%20o%20Evaluaciji%20AP%20NSM%202015-2017%20final(1).pdf)

⁸³ Isto, str. 3

Tabela 22. Ostvarenost ciljeva iz Akcionog plana 2015-2017. godina, rezultati ostvarenosti strateških ciljeva prema izveštaju o evaluaciji su sledeći:⁸⁴

Strateški cilj:	Ukupno izvršenje
Strateški cilj: Unapređenja zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca	52%
Strateški cilj: Unapređen kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnosti mladih	54%
Strateški cilj: Unapređeno aktivno učešće mladih žena i muškaraca u društvu	56%
Strateški cilj: Unapređeno zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca	58%
Strateški cilj: Unapređeni uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih	61%
Strateški cilj: Unapređena podrška društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti	34%
Strateški cilj: Unapređena mobilnost, obim međunarodne saradnje mladih i podrška mladim migrantima	59%
Strateški cilj: Unapređen sistem informisanja mladih i znanje o mladima	54%
Strateški cilj: Unapređeno korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja	72%

Prema izveštaju IEN, faktori koji su olakšali ili otežali ostvarenje rezultata i postignuća su sledeći⁸⁵:

- Nedostatak ljudskih resursa u Ministarstvu omladine i sporta;
- Problemi u monitoringu aktivnosti i projekata - Na bazi dostavljenih izveštaja MOS koji sumiraju realizaciju

⁸⁴ Izveštaj o evaluaciji stepena ostvarenosti Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2017. godine, str. 55-57.

⁸⁵ Isto, str. 58-61.

pojedinačnih projekata, evidentno je da pojedini nosioci projektnih aktivnosti – lokalne samouprave i udruženja, a i određena ministarstva, često nisu bili u mogućnosti da razumeju širu sliku procesa i vezu njihovih projektnih aktivnosti sa definisanim specifičnim ciljevima, i dostave statističke i druge podatke na bazi kojih bi se mogao evaluirati svaki od rezultata pojedinačnog projekta

- Problemi u koordinaciji sa ostalim ministarstvima i drugim akterima - evidentan problem koordinacije sa drugim državnim organima koji su predviđeni kao nosioci aktivnosti koje se nalaze u akcionom planu. Akcioni plan predviđa aktivnosti koje realizuju drugi državni organi a za čiju realizaciju ne postoji jasno definisan sistem odgovornosti i tekućeg praćenja stepena i uspešnosti realizacije. Nedostatak adekvatne i redovne komunikacije i koordinacije aktivnosti dovodi do toga da MOS nije u svakom trenutku bio upoznat sa napretkom u realizaciji pojedinih aktivnosti. Na bazi dobijene dokumentacije i razgovora sa predstavnicima MOS, stiče se utisak da se aktivnosti drugih ministarstava odvijaju na takav način da svako ministarstvo autonomno određuje svoje prioritete i planove, te se može desiti da se aktivnosti predviđene akcionim planom MOS uopšte ne realizuju. Stepen realizacije aktivnosti pojedinih institucija se utvrđuje na kraju godine tako što se već realizovane aktivnosti ex post povezuju sa Akcionim planom. Izveštavanje se vrši samo jednom godišnje na zahtev MOS, što ograničava mogućnost da se pravovremeno reaguje i utiče na poboljšanje realizacije.
- Koordinacija između MOS i udruženja - Aktivnosti akcionog plana sprovode se, osim u segmentu koji je direktno pod nadzorom MOS i drugih državnih institucija, i od strane omladinskih organizacija koje apliciraju za projekte finansirane od strane donatora. MOS nema mehanizme za praćenje rezultata ovih projekata, tako da postoji mogućnost da su pojedini ciljevi i sa njima povezane aktivnosti realizovani bez znanja MOS. Ovo u značajnoj meri onemogućava kvalitetnu i sveobuhvatnu evaluaciju akcionog plana.

Koordinacija aktivnosti donatora i prikupljanje informacija o projektima koji indirektno realizuju specifične ciljeve po akcionom planu treba postati standard, kako radi kvalitetnijeg praćenja aktivnosti, tako i radi preciznijeg budžetiranja jer se imajući u vidu sredstva koja opredeljuju donatori, sredstva MOS mogu preusmeriti u druge svrhe.

- Kapaciteti lokalnih kancelarija za mlade - Značajan segment akcionog plana čine aktivnosti čiji su realizatori lokalne kancelarije za mlade. Usled nedostatka dovoljnog broja izveštaja iz opština/gradova, smatramo da kancelarije za mlade ne vode adekvatnu evidenciju o realizovanim aktivnostima i ne ispunjavaju zakonsku obavezu da, na zahtev Ministarstva, dostavljaju izveštaj o sprovođenju ciljeva Nacionalne strategije za mlade. Jedan od razloga su izbori i česte smene opštinskog rukovodstva (posebno člana Veća zaduženog za mlade) i koordinatora kancelarija za mlade. Nedovoljno razvijeni kapaciteti lokalnih kancelarija za mlade u određenoj meri su ograničavali efikasnost sprovođenja omladinske politike u posmatranom periodu.
- Budžetiranje - Uzimajući u obzir da se budžet MOS donosi na godišnjem nivou, a budžet Akcionog plana na period od tri godine, nastaje problem neusklađenosti ova dva budžeta u poslednjoj godini realizacije Akcionog plana. Na primer, MOS je uradio plan budžeta za 2018. godinu a novi trogodišnji Akcioni plan na koji bi se budžet trebao naslanjati u tom trenutku nije ni počeo da se radi. Pored toga, pojedini izveštaji o realizovanim aktivnostima ne sadrže informacije o utrošenim sredstvima što u velikoj meri otežava praćenje realizacije kao i ocenu ispunjenosti postavljenih ciljeva.

Akcioni plan 2018-2020. godina

Istekom 2017. godine je istekao i Akcioni plan koji je važio od 2015. do 2017. godine. Tek krajem 2017. godine je počela izrada novog akcionog plana koji će važiti od 2018. do 2020. godine. Proces izrade

akcionog plana je značajno kasnio. Tokom decembra 2017. godine MOS je u saradnji sa mladima i predstavnicima/cama udruženja mladih i za mlade, kao i lokalnih kancelarija za mlade, organizovao šest konsultativnih tematskih sastanaka u cilju zajedničkog osvrta na dosad postignute rezultate u sprovođenju Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine, kao i definisanju predloga prioriteta za period do 2020. godine. Paralelno su realizovani i sastanci sa relevantnim institucijama i organizacijama koje sprovode omladinsku politiku. Članovi Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine dali su predloge sa aspekta nadležnosti organa iz kojih su delegirani.⁸⁶

Javna rasprava za izradu Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2018 do 2020. godine je otvorena 5. jula i trajala je do 15. jula 2018. godine, a osim putem sajta Ministarstva omladine i sporta, javna rasprava je sprovedena i na KOMS platformi, putem sajta dijalog.rs⁸⁷ koja je otvorena široj javnosti, a putem koje je svaka mlada osoba imala mogućnost da pruži svoj doprinos. KOMS je pristigle komentare potom prosledio MOS. Akcioni plan je usvojen tek na sednici Vlade Republike Srbije 12. decembra 2018. godine i praktično je prošlo godinu dana bez usvojenog akcionog plana na šta je u svom godišnjem izveštaju o napretku Srbije u evropskim integracijama ukazala i Evropska komisija.⁸⁸

Akcionim planom utvrđuju se aktivnosti koje će se ostvarivati u 2018, 2019. i 2020. godini. Detaljan plan finansiranja aktivnosti sačinjen je za 2018. godinu, a za trogodišnji period 2018–2020. godine data je projekcija troškova. Treba imati u vidu da će prema centralnoj projekciji Narodne banke Srbije, međugodišnja inflacija nastaviti da se kreće u granicama cilja ($3,0 \pm 1,5\%$) do kraja perioda projekcije (u naredne dve godine). To znači da prema projekciji iz februara 2018.

---

⁸⁶ MOS, <http://www.mos.gov.rs/vest/javne-konsultacije-o-nacrtu-akcionog-plana-za-sprovođenje-nacionalne-strategije-za-mlade-za-period-od-2018-do-2020-godine>

⁸⁷ Videti platformu: <http://dijalog.rs/javna-rasprava-akcioni-plan/>

⁸⁸ European Commission, *Serbia 2019 Report*, str. 84

godine, projektovana inflacija za 2018. i 2019. godinu iznosi prema $3 \pm 1,5\%$, dok se za 2020. godinu moraju pratiti projekcije Narodne banke Srbije i u skladu sa tim revidirati budžet Akcionog plana.

Akциони plan treba da pomogne svim organima, institucijama, organizacijama i pojedincima, kao i svim drugim zainteresovanim subjektima, da realizuju ciljeve Nacionalne strategije za mlade. U skladu sa tim, u Akcionom planu su precizno utvrđene uloge, odgovornosti nosilaca realizacije, kao i institucionalni mehanizmi koji treba da omoguće postizanje željenih rezultata i ostvarivanje opštih strateških ciljeva Nacionalne strategije za mlade.

Za svaki od specifičnih ciljeva u Nacionalnoj strategiji za mlade utvrđene su aktivnosti, očekivani rezultati ostvarivanja predloženih aktivnosti i indikatori (kvantitativni i kvalitativni) na osnovu kojih će se pratiti sprovođenje i meriti postignuti rezultati. Svaka od aktivnosti je precizno utvrđena u pogledu rokova, finansiranja i praćenja realizacije i evaluacije.

Posebno poglavlje posvećeno je sistemu praćenja i evaluacije sprovođenja predloženih aktivnosti i sadrži mehanizme, oblike i način izveštavanja za sve predložene aktivnosti. Uspostavljanjem ovakvog jedinstvenog sistema biće moguće sagledavanje obima, kvaliteta i efikasnosti ostvarivanja predloženih aktivnosti, specifičnih i opštih strateških ciljeva utvrđenih u Nacionalnoj strategiji za mlade.

Ukupna sredstva planirana za period od tri godine (2018–2020) iznose 15 201 435 707 dinara, pri čemu 13 006 081 057 dinara čine budžetska sredstva, a 2 195 354 650 dinara sredstva iz ostalih izvora.

Budžet je razvijen na osnovu detaljnog plana aktivnosti sa jasno razvijenim indikatorima. Inicijalno su data detaljna obrazloženja za svaki iznos, što je obezbedilo jasne informacije o traženim resursima po aktivnostima. Tokom niza konsultativnih sastanaka definisana su

potrebna sredstva za realizaciju aktivnosti. Nakon toga sprovedeno je usklađivanje od strane Ministarstva omladine i sporta, kao i drugih relevantnih institucija imajući u vidu planirani budžet za 2018. godinu, kao i projekcije do 2020. godine.

Budžet pokazuje da su predviđeni prihodi isti kao i predviđeni troškovi. Podeljen je na dva osnovna dela: detaljan plan sredstava potrebnih za implementaciju Akcionog plana u 2018. godini i projekciju sredstva neophodnih za implementaciju Akcionog plana u periodu od tri godine (2018–2020). Ove dve sekcije su dalje podeljene u tri podsekcije, u zavisnosti od izvora prihoda: Ukupno, budžetska sredstva i ostali izvori⁸⁹.

Ukupan budžet za 2018. godinu je planiran u iznosu od 4 937 251 497 dinara, pri čemu 4 346 149 742 dinara čine budžetska sredstva, a 591 101 750 dinara sredstva iz ostalih izvora i odražava strateški prioritet Vlade da podrži zapošljavanje i preduzetništvo među mladima, tako da je najveći deo sredstava opredeljen u te svrhe.⁹⁰

Značajno pitanje koje ostaje otvoreno je pitanje kako je realizovan Akcioni plan za 2018. godinu, s obzirom da je njegovo usvajanje kasnilo skoro godinu dana i da je MOS praktično godinu dana radio bez usvojenog akcionog plana za sprovođenje NSM.

---

⁸⁹ Akcioni plan za sprovođenje NSM 2018-2020, str. 2-7. <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/%20D0%B7%D0%B0%20D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%92%D0%B5%D1%9A%D0%B5%20D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B5%20D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B5%20D0%B7%D0%B0%20D0%BC%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B5%202018-2020.pdf>

⁹⁰ Detaljnu raspodelu budžeta prema izvorima videti u: Akcioni plan za sprovođenje NSM 2018-2020, str. 7 – 9.

5. Politička participacija i odnos političkih subjekata prema mladima

Ovo poglavlje prikazuje sliku učešća mladih u političkom životu u Srbiji, političku participaciju mladih, ali i odnos političkih subjekata i političkih institucija prema mladima.

5.1. Mladi u političkim institucijama

Prema poslednjoj proceni broja stanovništva iz 2019. godine⁹¹, mladih (15-30 godina) ima 1 166 404 i čine 16,70% populacije u Srbiji, odnosno skoro tačno 1/6 stanovništva. U aktuelnom sazivu Narodne skupštine Republike Srbije, samo je četvoro poslanika/ca mlađih od 30 godina, te su mladi u ovom predstavničkom telu zastupljeni sa 1,6% u ukupnom broju predstavnika/ca. Dvoje poslanika koji su u kategoriji mladih su u Narodnu skupštinu izabrani sa izborne liste „Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje“, a mladi poslanici/ce su zauzimali 81. i 127. mesto na izornoj listi. Treći mladi narodni poslanik je poslanik Srpske radikalne stranke koji je bio 25. na izornoj listi. Četvrti mladi poslanik je poslanik izabran sa izborne liste Dosta je bilo koji je bio na 19. mestu i koji je poslanički mandat dobio tek ove godine nakon ostavki nekoliko narodnih poslanika. U okviru svih izbornih listi koje su se kandidovale na poslednjim parlamentarnim izborima 2016. godine, 18,3% kandidata su bili mladi između 18 i 30 godina⁹². Međutim, činjenica da ih je samo troje (1,2%) ušlo u parlament (u međuvremenu jedna osoba je izašla iz kategorije mladih, a dvoje mladih poslanika je naknadno ušlo), govori o tome da su mladi zanemareni u političkim

---

⁹¹ Procenjen broj stanovnika 2019., Republički zavod za statistiku, <http://www.stat.gov.rs/publikacije/>

⁹² Republička izborna komisija, Rodna i starosna struktura kandidata za narodne poslanike Narodne skupštine Republike Srbije, 2016. <http://www.rik.parlament.gov.rs/doc/izbori-2016/Rodna%20i%20starosna%20struktura%20kandidata%20za%20poslanike%20Narodne%20skupstine-24.%20April%202016.pdf>

partijama, odnosno da ne dobijaju visoko mesto na izbornoj listi, čime se stiče utisak da veoma teško uspeavaju da se izbore za svoje mesto u okviru partije.

Kada je u pitanju broj mladih u Narodnoj skupštini, trend je značajno opadajući, s obzirom na to da se iz saziva u saziv broj mladih smanjuje.

Tabela 23. Broj mladih u Narodnoj skupštini

Saziv Narodne skupštine	Broj mladih poslanika/ca	Procenat mladih u NS
2008.	22	8,8%
2012.	8	3,2%
2014.	5	2%
2016.	3	1,2%
2019.	4	1,6%

Izvor: Narodna skupština Republike Srbije⁹³

Trenutno u Vladi Republike Srbije nijedan ministar niti član Vlade ne spada u kategoriju mladih. Kada su u pitanju mlade osobe u Vladi Republike Srbije u poslednjih 15 godina, samo dva ministra su bila mlađa od 30 godina. U pitanju su Nikola Selaković, koji je sa 29 godina postao ministar pravde i državne uprave u prvoj Vladi Ivica Dačića formiranoj 2012. godine, kao i Lazar Krstić koji je sa 29 godina postao ministar finansija u drugoj Vladi Ivica Dačića formiranoj 2013. godine.⁹⁴

⁹³ Narodna skupština Republike Srbije,

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.871.html>

⁹⁴ Izvor podataka za sastave Vlade RS: https://whogoverns.eu/cabinets/?view=epoca_pais&id=7&codigo=rs

Istraživali smo koliko mladih državnih sekretara i pomoćnika ministara ima u Republici Srbiji, međutim do preciznih podataka nismo uspeli da dođemo. Prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja je poslat upit Vladi Republike Srbije, međutim nije odgovoreno u zakonskom roku. KOMS je uputio žalbu Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

U okviru najviših funkcija u jedinicama lokalne samouprave, u kategoriju mladih spadaju samo dva predsednika opština - Bački Petrovac i Požega, dok nijedan/na gradonačelnik/ca u Srbiji nije u kategoriji mladih⁹⁵.

5.2. Politička participacija mladih

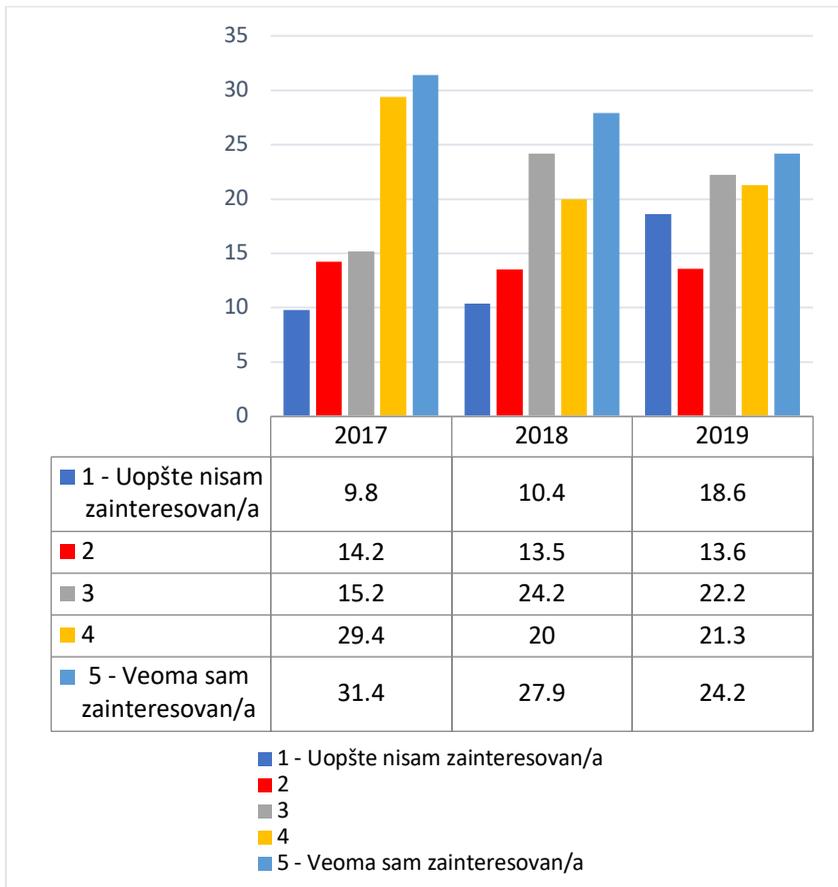
Politička participacija se može odrediti kao proces dobrovoljnog učešća pojedinaca i socijalnih grupa u iniciranju, razmatranju i donošenju političkih stavova i odluka, kao i njihovoj realizaciji. Politička participacija je element demokratske/participativne političke kulture. Da bi demokratija, kao oblik političkog režima funkcionisala, neophodno je imati aktivne građane, građane koji participiraju u okviru demokratskog sistema. Zato je neophodno i da mladi učestvuju/participiraju u procesima donošenja odluka.

Naše istraživanje je pokazalo da su mladi tek minimalno zainteresovani za politiku i politička dešavanja. Na pitanje „Koliko ste zainteresovani za politička dešavanja?“ na skali od 1 do 5 (1 – uopšte nisam zainteresovan/a, 5 – veoma sam zainteresovan/a), prosečan odgovor mladih koji su učestvovali u istraživanju je 3,18. Odgovore 4 i 5 dalo je kombinovano 45,51% ispitanika, dok uopšte nije zainteresovana za politiku (ocena 1) skoro svaka peta mlada osoba (18,6%).

---

⁹⁵ Na osnovu dostavljenih informacija prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja; MDULS, br. 07-00-248/2019-33

Grafikon 10. Zainteresovanost mladih za politička dešavanja (u %)

Važno je istaći da postoje razlike u prosečnim vrednostima odgovora kada se uzorak stratifikuje. Mladi muškarci su zainteresovaniji za politička dešavanja u odnosu na mlade žene (prosečna ocena 3,4 naspram 3,0). Mladi iz starijih strata (20 – 30 godina) su više zainteresovaniji sa prosečnom ocenom 3,3 u odnosu na mlade iz prve strate (15 do 19 godina) sa prosečnom ocenom 3,0. Razlog ovome može ležati u činjenici da mladi u toj strati velikim delom nemaju aktivno i pasivno biračko pravo. U pogledu regiona iz kojih mladi dolaze, mladi iz beogradskog regiona (3,3) su za nijansu zainteresovaniji od mladih iz ostalih regiona (3,1-3,2). Postoje

značajne razlike u pogledu na obrazovanje ispitanika. Mladi koji imaju visoko obrazovanje (3,5) značajno su zainteresovaniji za politička dešavanja od mladih sa najviše stečenim srednjim obrazovanjem (3,0). Poredeći prethodnu godinu za više od 8% je porastao broj mladih koji se opredeljuju za odgovor uopšte nisam zainteresovan. **Iz godine u godinu opada broj mladih zainteresovanih za politiku i to u ozbiljnim procentima.**

Tabela 24. Zainteresovanost mladih za politiku prema stratama

Rezultati prema stratama	Prosečna ocena
Ukupno:	3,18
15-19	3,00
20-24	3,26
25-30	3,31
Muškarci	3,39
Žene	2,99
Beogradski region	3,27
Region Vojvodine	3,09
Region Istočne i Južne Srbije	3,24
Region Centralne i Zapadne Srbije	3,13

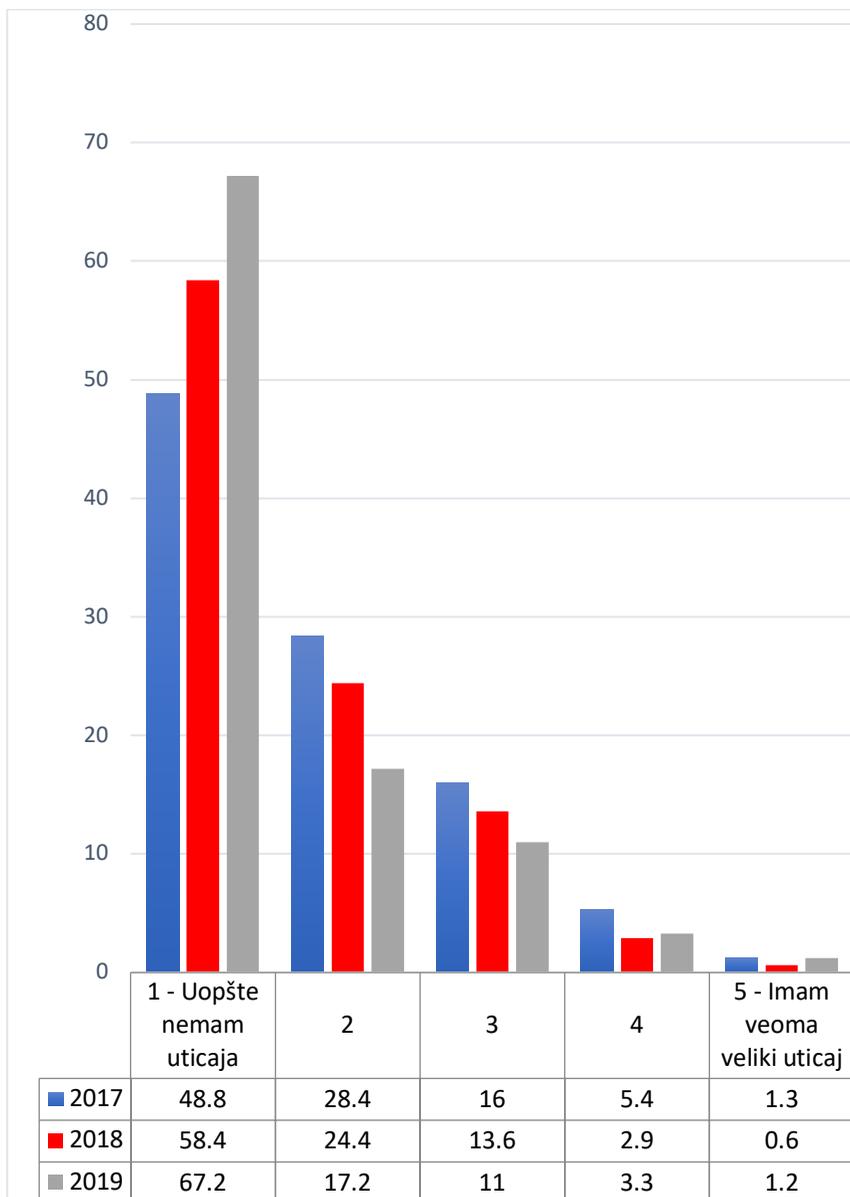
Mladi se o politici i političkim dešavanjima najviše informišu putem Interneta (62,6%) i društvenih mreža (62,6%), dok je televizija (47,6%) zastupljena u manje od polovine slučajeva. Od strane porodice i prijatelja se informiše 35,7% mladih, dok se 17,7% o politici informiše putem dnevnih novina.

Tabela 25. Na koji način se mladi informišu o političkim dešavanjima u procentima (%)

Način:	2018.	2019.
Televizija	49,1	47,6
Dnevne novine	26,4	17,7
Društvene mreže	69,8	62,2
Internet (web portali)	71,3	62,6
Aplikacije informativnih portala	19,8	15,9
Porodica i prijatelji	39,3	35,7
„Politika me ne zanima“	11	17,4

Na pitanje „Kako ocenjujete Vaš uticaj na političke procese i odluke?“ na skali od 1 do 5 (1 – Uopšte nemam uticaja; 5 - Imam veoma veliki uticaj na političke procese i odluke) prosečan odgovor ispitanika je 1,54. Da ima veoma veliki uticaj na političke procese i odluke smatra tek 1,2% mladih ispitanika. Zabrinjavajući podatak je da skoro 20% više mladih ove godine smatra da nema uopšte uticaja na donošenje odluka u odnosu na 2017. godinu.

Grafikon 11. Uticaj mladih na političke procese i odluke (%)

Tabela 26. Uticaj na donošenje odluka prema stratama

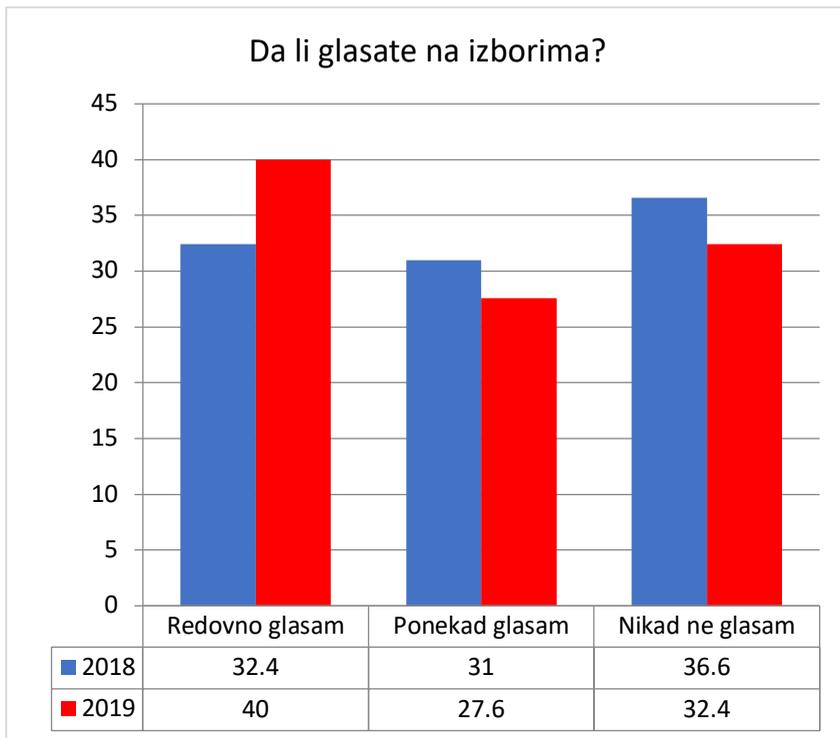
Rezultati prema stratama	Prosečna ocena
Ukupno:	1,54
15-19	1,35
20-24	1,65
25-30	1,62
Muškarci	1,54
Žene	1,54
Beogradski region	1,60
Region Vojvodine	1,57
Region Istočne i Južne Srbije	1,52
Region Centralne i Zapadne Srbije	1,45

Kao što vidimo iz tabele, veće razlike u odgovorima postoje samo u pogledu mladih iz strate od 15. do 19. godine gde je prosečna ocena 1,35 što je i razumljivo s obzirom da veliki broj mladih iz te starosne kategorije nisu stekli pasivno i aktivno biračko pravo.

Nažalost, poređenjem rezultata istraživanja iz prethodnih godina, uočava se rasprostranjenost **uverenja da mladi nemaju uticaj na političke procese i odluke.**

Na pitanje „Da li glasate na izborima?“, odgovor da redovno glasaju u grupi onih koji imaju biračko pravo je dalo 40% mladih, dok poveremeno glasa 27,6% mladih. Nikad ne glasa 32,4% mladih.

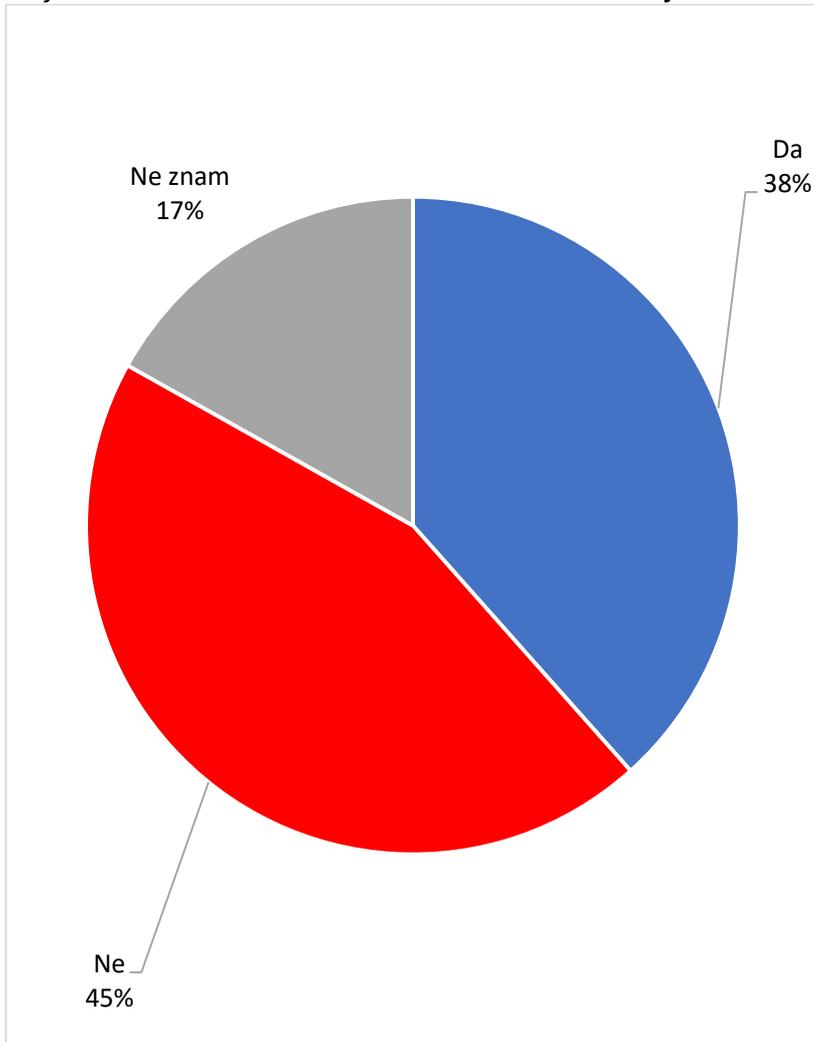
Grafikon 12. Da li glasate na izborima (u %, oni koji imaju biračko pravo)?

U poređenju sa prethodnom godinom, veći broj mladih je odgovorio da redovno glasa, a smanjio se i broj mladih za 4% koji su odgovorili da nikad ne glasaju.

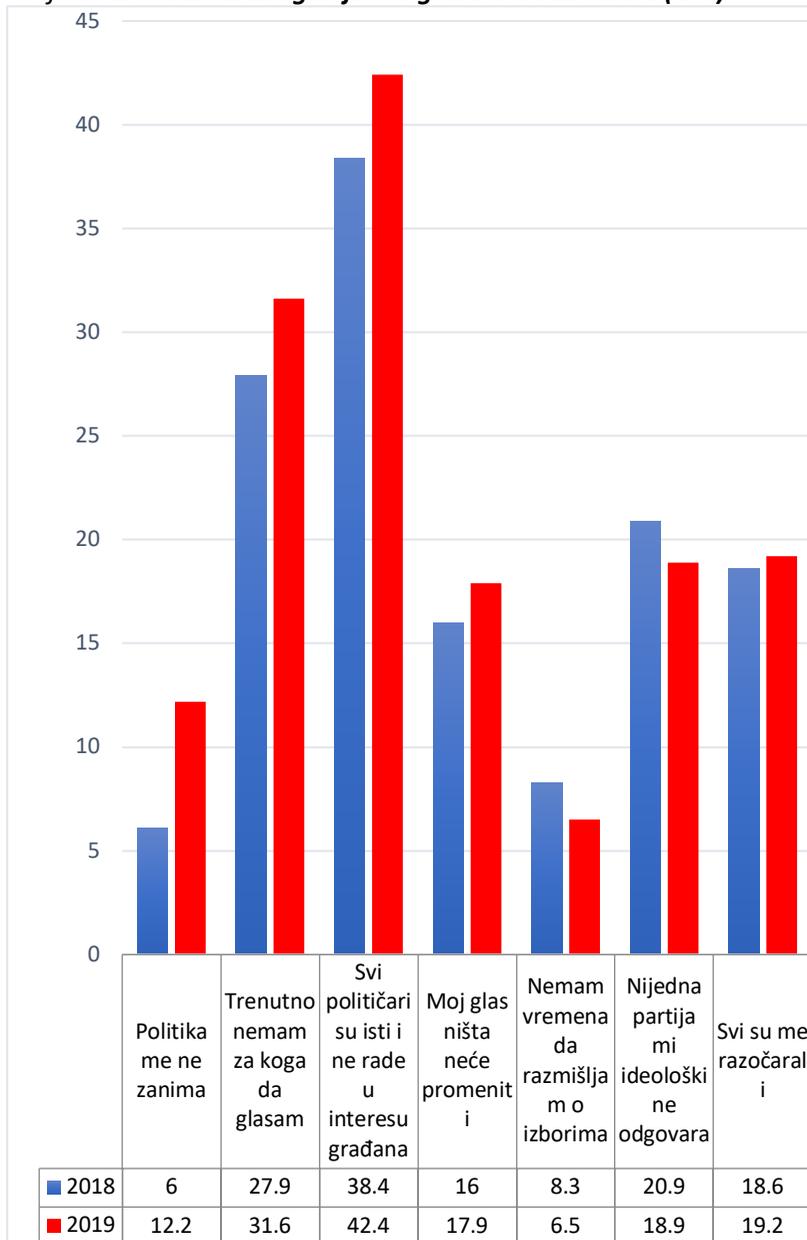
Ove godine smo pitali mlade i da li bi, da se izbori održavaju u narednu nedelju, izašli na izbore. Procenat onih koji bi izašli na izbore je 38%. Skoro svaka peta mlada osoba (17%) ne zna da li bi izašla na izbore, dok ne bi izašlo 45% mladih.

Grafikon 13. Da li biste izašli na izbore u narednu nedelju?

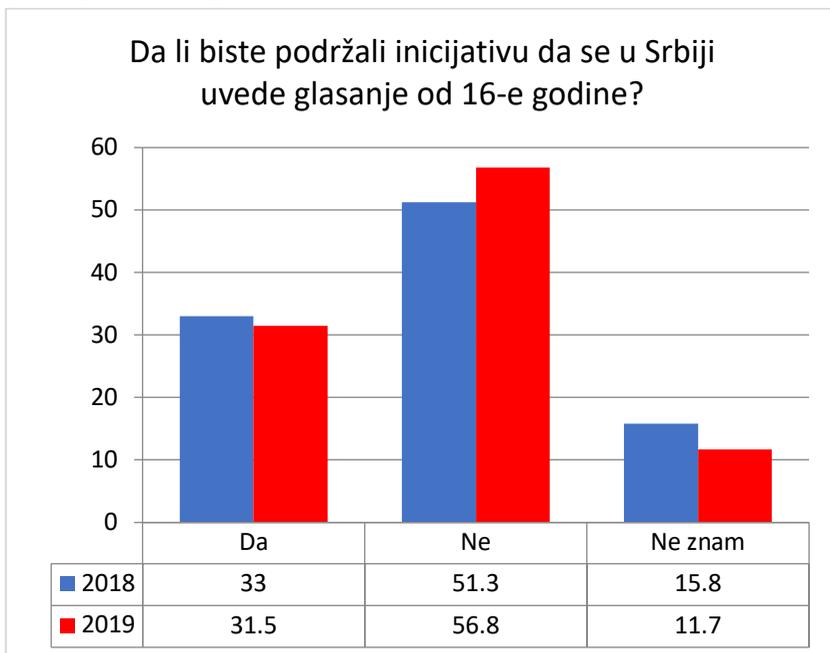
Pitali smo mlade i šta su razlozi zbog kojih ne glasaju, a najčešći razlog je taj što smatraju da su svi političari isti i ne rade u interesu građana (42,4%), kao i da trenutno nemaju za koga da glasaju (31,6%).

Grafikon 14. Razlozi zbog kojih ne glasate na izborima (u %)

Na pitanje „Da li biste podržali inicijativu da se u Srbiji uvede glasanje od 16-e godine?“, tek trećina mladih podržava tu inicijativu.

Grafikon 15. Da li biste podržali inicijativu da se u Srbiji uvede glasanje od 16-e godine?

Zanimljivo je prikazati procenete odgovora u odnosu na godine ispitanika. Odgovor „Da“ prema starosnoj strati je odgovorilo:

Tabela 27. Proceniti odgovora „Da“ prema starosti ispitanika (u %)

Godine	Procenat odgovora „Da“
Ukupno:	31,5
15-19	39,26
20-24	24,69
25-30	29,68

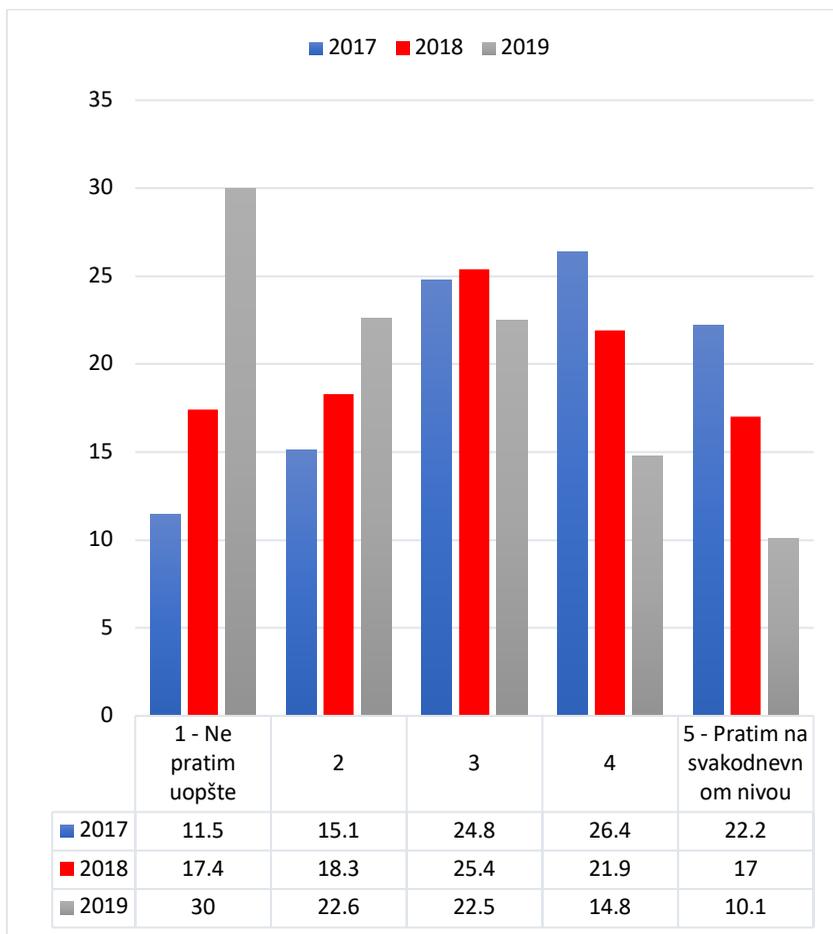
Oni koji su odgovorili sa „Ne“, za razloge takvog odgovora navode:

Tabela 28. Odgovor zašto „Ne“

Odgovor:	Procenat:
Nezreli su	59,1
Nisu dovoljno informisani	58,4
Ne bi trebalo da im stavljamo odgovornost	17,1
Zato što nisu punoletni	10,8
Uticaj roditelja	42,5
Nisu edukovani kroz sistem formalnog obrazovanja	37,8

U pogledu praćenja izbornih aktivnosti političkih subjekata, odnosno na pitanje „Koliko pratite izborne kampanje?“ na skali do 1 do 5 (1 – Ne pratim uopšte, 5 – Pratim na svakodnevnom nivou), prosečan odgovor ispitanika je 2,66.

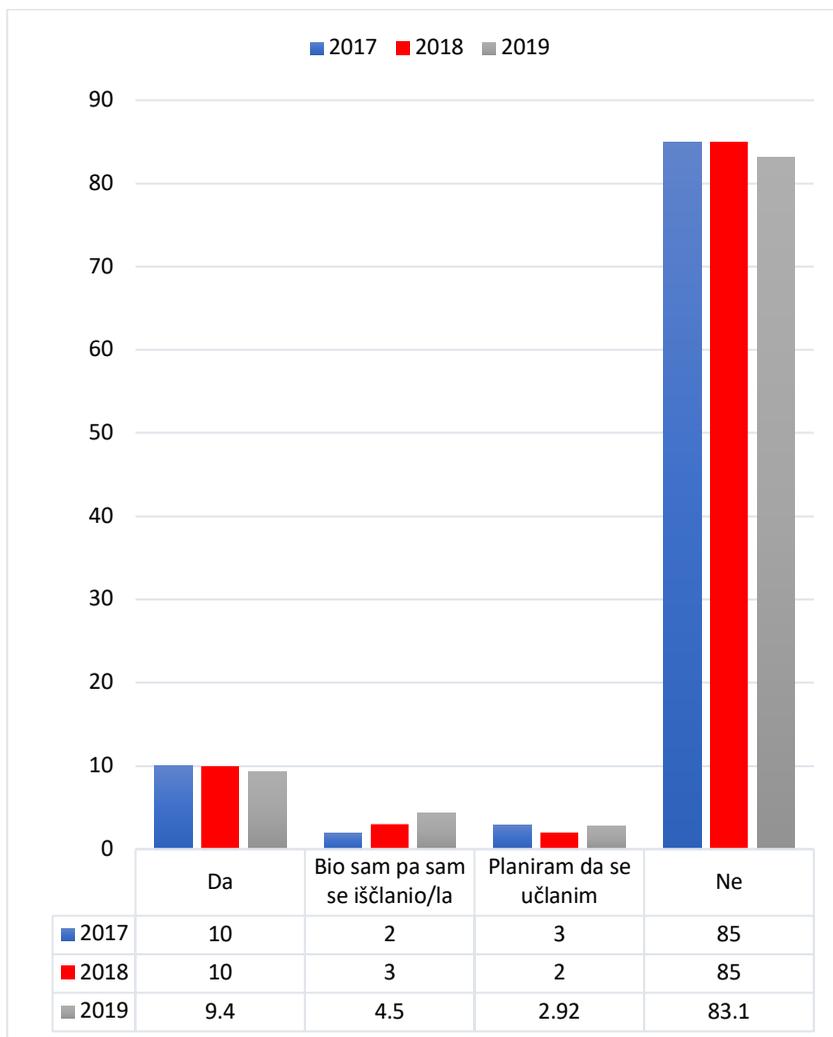
Grafikon 16. Koliko pratite izborne kampanje (%)

U odnosu na prethodne godine, značajno je veći broj mladih koji je odgovorilo sa „Ne pratim uopšte“, a i značajno je manji broj onih koji su odgovorili sa „Pratim na svakodnevnom nivou“.

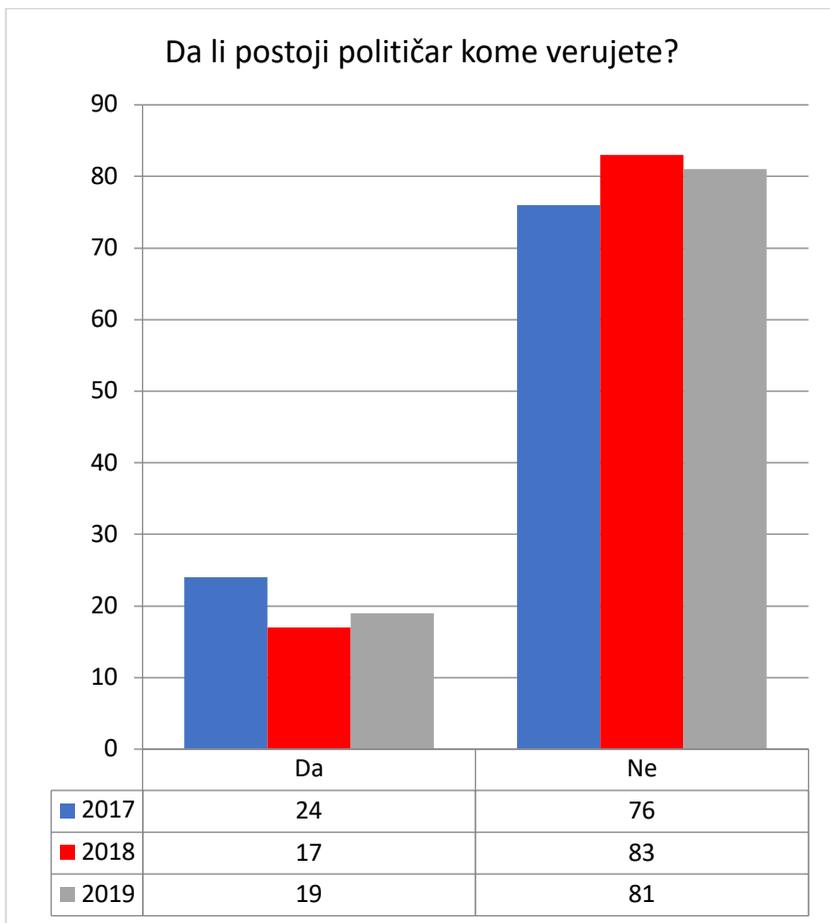
Većina ispitanika koji su učestvovali u istraživanju nisu članovi političkih partija.

Grafikon 17. Da li ste član/ica političke partije?

Mladi u Srbiji izrazito većinski (više od 4/5) ne veruju nijednom političaru. Na pitanje da li postoji političar kome verujete, odgovori su sledeći:

Grafikon 18. Da li postoji političar kome verujete?

U odnosu na prethodnu godinu za nijasnu je povećan broj mladih (2%) za koje postoji političar kome veruju.

U istraživanju smo ispitivali poverenje mladih u određene institucije. Pitali smo mlade koliko je njihovo poverenje u institucije na skali od 1 do 5 (1 - uopšte nemam poverenje 5 - imam veliko poverenje) i prosečni odgovori su sledeći:

Tabela 29. Poverenje mladih u institucije

Institucija	Prosečna ocena 2017.	Prosečna ocena 2018.	Prosečna ocena 2019.
Vojska	2,9	2,8	2,9
Policija	* ⁹⁶	2,3	2,4
Mediji	*	1,6	1,5
Kancelarije za mlade	2,6	2,55	2,5
Ministarstvo omladine i sporta	2,3	2,1	2,2
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	*	1,9	1,95
Crkva	2,2	2,1	2,4
Predsednik opštine/gradonačelnik	1,9	1,65	1,7
Narodna skupština	1,7	1,5	1,6
Vlada Republike Srbije	1,7	1,5	1,6
Predsednik Vlade Republike Srbije	1,7	1,5	1,6
Predsednik Republike	1,6	1,5	1,6
Političke partije	1,5	1,3	1,4 ⁹⁷

Prvi zaključak je da **mladi nemaju poverenja ni u jednu od institucija koje su ispitivane u istraživanju**. Nijedna institucija nema prosečnu ocenu iznad 3, što govori da su mladi u potpunosti nepoverljivi i da se osećaju zapostavljeno. Sa najmanjim poverenjem se ističu političke

⁹⁶ Nije obuhvaćeno istraživanjem iz 2017. godine

⁹⁷ Za potrebe ovog pitanja urađena je dodatna poststratifikacija uzorka na mlade koji su članovi/ce političkih partija. Prosečna ocena mladih iz političkih partija u pogledu poverenja u političke partije jeste nešto viša od proseka – 1,8. Međutim, interesantna je činjenica da ni mladi iz političkih partija nemaju poverenje u iste.

partije, mediji i političke institucije (Predsednik Republike, predsednik Vlade, Vlada RS, Narodna skupština, gradonačelnici i predsednici opština iz kojih su ispitanici/ce). Sa druge strane, **institucije za mlade (Ministarstvo omladine i sporta i Kancelarije za mlade) imaju nešto više prosečnu ocenu** (institucije koje su osnovane zbog njih i koje bi trebalo da rade na unapređenju položaja mladih) **od većine ostalih institucija.**

U odnosu na prethodnu godinu, za nijansu je poraslo poverenje u gotovo sve institucije.

Tabela 30. Poverenje mladih u institucije prema stratama

Strate:	Vojska	Policija	Mediji	KzM	MOS	MPNTR
Ukupno:	2,9	2,4	1,5	2,5	2,2	1,95
15-19	3,2* ⁹⁸	2,6	1,6	2,7	2,5	2,1
20-24	2,8	2,3	1,5	2,6	2,2	2,0
25-30	2,7	2,2	1,5	2,3	2,0	1,8
Muškarci	2,9	2,2	1,5	2,4	2,2	1,9
Žene	2,9	2,5	1,5	2,6	2,2	1,9
Beogradski region	2,8	2,3	1,5	2,4	2,1	1,8
Region Vojvodine	2,9	2,5	1,6	2,5	2,3	2,0
Region Istočne i Južne Srbije	3,0*	2,4	1,5	2,6	2,2	2,0
Region Centralne i Zapadne Srbije	3,0*	2,4	1,5	2,6	2,3	1,9

⁹⁸ Jedina institucija koja ima više prosečnu ocenu od 3 jeste vojska i to u kategoriji mladih od 15 do 19 godina i generalno mladih u istoj kategoriji u Regionima van Beograda i Vojvodine.

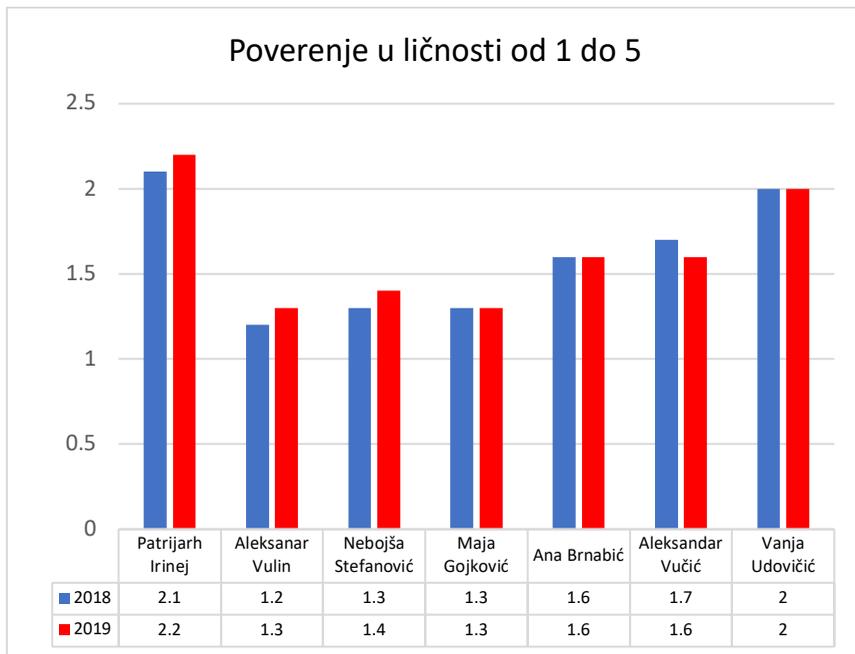
Tabela 31. Poverenje mladih u institucije prema stratama

Strate:	Crkva	Pred. opštine	NS	Vlada RS	Pred. Vlade	Preds. RS	Partije
Ukupno:	2,4	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,4
15-19	2,7	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,5
20-24	2,3	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4
25-30	2,3	1,6	1,4	1,5	1,4	1,5	1,3
Muškarci	2,5	1,7	1,6	1,6	1,5	1,6	1,4
Žene	2,3	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,4
Beogradski region	2,2	1,6	1,5	1,5	1,4	1,5	1,4
Region Vojvodine	2,4	1,8	1,5	1,6	1,6	1,6	1,4
Region Istočne i Južne Srbije	2,6	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	1,4
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,6	1,8	1,6	1,6	1,6	1,7	1,4

Kada pogledamo rezultate prema stratifikovanom uzorku, zapažamo da gotovo da ne postoje značajnije razlike prema bilo kom elementu stratifikacije. Jedina odstupanja i značajne razlike smo utvrdili u poverenju mladih u institucije iz prve (15 – 19 godina) u odnosu na drugu i treću (20 - 30 godina) stratu prema starosti ispitanika. Mladi iz prve strate imaju veće poverenje u gotovo svaku instituciju u odnosu na starije mlade.

Istraživali smo i **poverenje mladih u ličnosti koje vode neke od ključnih institucija**. Prosečne ocene su prikazane u grafikonu ispod.

Grafikon 19. Poverenje mladih u ličnosti

Kada uporedimo prosečne ocene institucija i ličnosti koje su na čelu tih institucija, videćemo da su razlike između poverenja i ličnosti jako male u gotovo svim slučajevima, osim u odnosu na institucije vojske i policije i ministara koji rukovode njihovim radom (vojska – 2,9; ministar odbrane Aleksandar Vulin – 1,3; policija – 2,4; ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović – 1,4). Manje razlike su u odnosu na crkvu – 2,4 i Patrijarha Irineja – 2,2; kao i Narodne skupštine – 1,6 i predsednice NS Maje Gojković – 1,3; kao i Ministarstva omladine i sporta – 2,2 i ministra Vanje Udovičića – 2,0.

Tabela 32. Poverenje mladih u ličnosti prema stratama

Strate:	Partijarh Irinej	Aleksandar Vulin	Nebojša Stefanović	Maja Gojković
Ukupno:	2,2	1,3	1,4	1,3
15-19	2,6	1,5	1,6	1,5
20-24	2,0	1,2	1,3	1,3
25-30	1,0	1,2	1,3	1,2
Muškarci	2,3	1,3	1,4	1,3
Žene	2,2	1,3	1,4	1,3
Beogradski region	2,1	1,2	1,3	1,3
Region Vojvodine	2,2	1,3	1,4	1,3
Region Istočne i Južne Srbije	2,3	1,3	1,4	1,3
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,3	1,4	1,5	1,4

Tabela 33. Poverenje mladih u ličnosti prema stratama

Strate:	Ana Brnabić	Aleksandar Vučić	Vanja Udovičić
Ukupno:	1,6	1,6	2,0
15-19	1,7	1,8	2,2
20-24	1,5	1,5	2,0
25-30	1,4	1,5	1,8
Muškarci	1,5	1,6	2,0
Žene	1,6	1,6	2,0
Beogradski region	1,5	1,4	1,9
Region Vojvodine	1,6	1,6	2,0
Region Istočne i Južne Srbije	1,6	1,7	2,0
Region Centralne i Zapadne Srbije	1,6	1,7	2,1

Na temu političke participacije mladih organizovana je fokus grupa sa mladim predstavnicima različitih organizacija koje na neki način učestvuju u političkim dešavanjima.

Sagovornici u fokus grupi su kao oblike političke participacije izlistali veliki niz formi participacije poput aktivizma u političkim partijama i pokretima, individualne ili kolektivne spontane akcije građana, angažovano pisanje, glasanje na izborima, nadgledanje izbora, razvijanje građanske svesti, politički pokreti i organizacije, protesti, učešće u partijskim aktivnostima, aktivizam u udruženju i državni organi i institucije kao direktan vid participacije kroz kreiranje politika i konkretno upravljanje državom, odnosno učešće u vlasti i donošenju odluka.

Učesnici su kao najveće probleme mladih danas u Srbiji prepoznali: nezainteresovanost mladih, nedostatak kulturnih sadržaja u manjim sredinama, veliki broj mladih koji odlaze u inostranstvo, dostupnost stanovanja, dostupnost prevoza, nepoznavanje svojih prava, neosvešćenost da bi mladi trebalo da učestvuju u društvenom životu, nepoštovanje starijih, nedostatak podrške, lažne diplome i lažni doktorati, obrazovanje, neuređeno tržište rada – izrabljivanje, kršenje radnih prava i mobing i kao najveći problem na koji su svi ukazali - nezaposlenost.

Učesnici fokus grupe su kao razloge zašto mladi glasaju za određene kandidate ili liste navodili različite stvari, od predsednika partije, požrtvovanja lidera, sistema vrednosti, iskrenosti, poštenja, doslednosti, pameti, novih lica, prošlosti koju imaju određeni kandidati i njihovih prethodnih aktivnosti, ideologije, programa, kandidata i kandidatkinja, načina predstavljanja ideja za napredak, mudrosti, želje za promenom sistema, manjeg zla, kalukacija najmanje loše opcije koja bi mogla da pređe cenzus, ali i Kosova, Republike Srpske i Crne Gore.

Učesnici fokus grupe su govorili o tome da je sve politika i da politika nije samo kada se pojedinci organizuju u formalne političke organizacije, već je politika svaki naš individualni čin u javnosti. Politika može da bude i organizovanje komšija zarad rešavanja nekog problema, šire od toga može da bude angažman kroz proteste, a da politička participacija može biti i pisanje tekstova povodom nekog problema. Ukazano je i na to da svaki vid građanske participacije u stvari jeste i vid političke participacije. Građansko udruživanje jeste političko udruživanje, da iako se niste kandidovali na izborima, vi zagovarate određena rešenja i promene politika.

Sagovornici su saglasni da je za političku participaciju neophodno da mladi imaju razvijenu građansku svest. Deo učesnika fokus grupe smatra da građanska svest nije razvijena dovoljno kod mladih i da je zato učešće mladih na jako niskom nivou. Smatraju da je to sistemski problem koja se neguje kroz obrazovanje sa ciljem da se mladi drže nesvesni i neaktivni u jednom podaničkom položaju. Nikada kroz istoriju građani nisu bili podsticani da učestvuju, već je poenta bila da građani glasaju, a onda neko drugi sam da donosi sve odluke. Jedan deo učesnika smatra da se ne radi dovoljno u obrazovanju i kroz građansko vaspitanje, dok drugi deo učesnika smatra da se u pojedinim školama razvija građanska svest i da mnogi profesori jako kvalitetno rade sa mladima. Učesnik fokus grupe je istakao da su mladi dobro upućeni u političke prilike, ali da su pasivni jer smatraju da je bavljenje politikom gubljenje vremena i da gledaju svoj život i kako da ostvare uspeh na profesionalnom planu. Poredi situaciju sa Evropom i smatra da je u Srbiji čak i više mladih politički aktivno nego u Evropi. Jedna od učesnica fokus grupe ističe da postoji problem u obrazovnom sistemu jer se ne obrađuju savremene teme, posebno sve ono što se dešava u poslednjih 20 godina i smatra da su na taj način mladi uskraćeni za informacije i znanje o političkim dešavanjima.

Kao faktore koji utiču na participaciju mladih učesnici fokus grupe ističu medije kao glavni i najuticajniji faktor koji utiče na formiranje političkih stavova i uverenja. Sagovornici tvrde da mediji aposlutno ne rade na posticanju političke participacije, jer nikome ne odgovara da

mladi učestvuju, a mediji nemaju nikakve programe i sadržaje za podsticanje mladih da učestvuju i budu aktivni.

U pogledu digitalne/elektronske participacije sagovornici u fokus grupi smatraju da internet ubija terenski rad pre svega političkih aktera i smatraju da je internet u tom smislu pasivizirao građane i da ubija energiju jer aktivnosti na internetu ne donose popularizaciji političkih ideja i rešenja, već samo rad na terenu i direktan kontakt sa građanima/mladima. Takođe, društvene mreže generalno pasiviziraju mlade jer se stvara utisak da ako se nešto postigne kroz društvene mreže, smatra se da je reč o nečemu „veoma važnom“ i da onda nema potrebe za konkretnom akcijom kao ni izlaskom građana na ulice i proteste. Ipak, sagovornici ističu da društvene mreže ipak imaju potencijal, pre svega kod mladih i da je vrlo jednostavno napraviti dogovore na mrežama, lako mobilisati mlade i u tom smislu vide mreže kao ozbiljan potencijal. Sagovornici ističu da ne postoje razlike između političkih partija i pokreta. Opet, sagovornica koja dolazi iz političkog pokreta navodi da su pokreti nastali na društvenim mrežama i da su od izuzetne važnosti za mobilizaciju mladih. Jedna od učesnica fokus grupe navodi da mladi generalno nisu ciljna grupa političkih aktera, da ne vidi da partije, a ni pokreti žele da uključe mlade i da im se generalno ne obraćaju, ni na društvenim mrežama ni na terenu.

Kao faktore koji utiču na pasivnost, učesnici navode da su životni uslovi jedan od ključnih faktora, odnosno da je od mladih koji loše žive i sa niskim zaradama teško očekivati da se politički aktiviraju. Takođe navode i suprotne primere, da se mladi uključuju isključivo iz interesa, da bi se zaposlili ili dobili neke protivusluge svom uključivanju. Ističu i da se oni mladi koji nemaju prilike da odu u inostranstvo baš zato odlučuju na ulazak u političke partije, kako bi na neki način rešili pitanje svoje egzistencije.

U pogledu kako mladi vide političke partije, iz prethodno navedenog se interes uočava kao jedan od ključnih faktora za političku

participaciju i aktivizam u partijama. Smatraju da mladi ne vide partije kao katalizatore promena i da misle da se na ovim prostorima ništa neće promeniti i da u tom smislu mladi ne vide ni da će bilo koja partija nešto promeniti. Oni koji su u političkim partijama ne vide da stvari tako funkcionišu i tvrde da postoji veliki broj mladih koji postaju članovi partija zbog ideala i programa sa ciljem da utiču na popravljavanje stanje u društvu.

Jedna sagovornica ističe da je veliki problem koji postoji u Srbiji u pogledu prema partijama da se partije doživljavaju kao najveće zlo i da postoji veliki jaz između građana i partija i da je to jedno nenormalno stanje, jer političke partije jesu organizacije kroz koje ljudi pokušavaju da utiču na promene i na donošenje odluka. Ističu i to da mladi generalno razlikuju partije i pokrete i da pokrete ne doživljavaju isto kao partije, odnosno da više podržavaju neke nove pokrete upravo zbog otuđenosti od partija.

U pogledu pozicije mladih u partijama, sagovornici iz partija ističu da mladi imaju priliku da postanu funkcioneri i da to zavisi od toga koliko rade i na koji način, a ne samo zato što su mladi. Odnosno da se kroz aktivnosti dolazi do viših pozicija u partiji, a ne samo zbog godina ili nekih drugih karakteristika. Dodaju da se aktivnosti i rad najviše cene u partijama, da se na taj način pokazuje poverenje i odanost partiji, kao i spremnost na požrtvovanje za partiju. Sagovornik ističe da mlade osobe ravnopravno mogu da učestvuju u svim organima partije bez ikakve diskriminacije i da je to koliko neko ima godina apsolutno nebitno. Ističe i da postoje organizacije mladih, da one imaju odvojene aktivnosti, kao i da u organima partije učestvuju potpuno ravnopravno. Drugi sagovornici ističu da su mladi ispodprosečno zastupljeni u partijama i da ih partije često izrabljuju. Dodaju da se u partijama vrši i diskriminacija prema mladima na osnovu godina, da je postao dominantan diskurs da mladi „nemaju pojma“ i da će njihovo vreme tek doći. Oni koji posmatraju partije „sa strane“ – koji nisu članovi partija, zapažaju da postoji ozbiljna hijerarhija i da mladi nemaju previše prilika. Ističu da je slična situacija i u civilnom sektoru, odnosno u udruženjima i da su takođe mladi diskriminirani i da je

sličan odnos i u toj sferi i da udruženja organizaciono često liče na strukture partija, da su često „one man show“ i da zavise od jedne osobe slično kao i kod liderskih partija koje dominiraju u partijskom sistemu Srbije.

Sagovornici smatraju da mladi dominantno nemaju poverenja u partije, pokrete, udruženja, a posebno ne u političke institucije. Smatraju da mladi jako dobro vide kako sve funkcioniše u Srbiji i da je više nego jasno da mladi nemaju nikakvo poverenje u političke institucije i da samo gledaju kako da odu iz zemlje.

Sagovornici fokus grupe su se osvrnuli i na proteste koji su se dešavali u Srbiji, nakon predsedničkih izbora 2017. godine, kao i na aktuelne proteste koji su počeli krajem 2018. godine. U pogledu protesta 2017. godine, deo učesnika ističe da im nisu bili jasni protesti 2017. godine i da su u stvari neke grupe pokušale da uzurpiraju taj protest i da je on vrlo jednostavno propao. Tvrde da mladi tu jesu učestvovali, da su počeli kao studentski protesti, ali da je bilo teško očekivati da će imati bilo kakve poente.

Za aktuelne proteste jedna učesnica fokus grupe kaže da ne zna koji je cilj protesta, da se generalno ne znaju ciljevi i da je veliki problem bio 13. april i to što se nije ništa desilo tog dana. Nekoliko učesnika fokus grupe kaže da su tada bila velika očekivanja svih, a posebno mladih, da se očekivalo mnogo, a da se nije desilo ništa i da se dobar deo mladih zbog toga razočarao. Deo učesnika ističe i da mladih jeste dosta bilo na protestima, ali da ih je sve manje kako vreme protiče. Smatraju da je problem u protestima nastao zbog toga što mladi ne žele da šetaju zbog nekoga i za nekim, ali da imaju problem kako to da mladi ne vide da bi trebalo da šetaju za sebe. Učesnici smatraju da mladi žele da menjaju sistem i da je neophodno da budu deo protesta. U pogledu uloge studenata, učesnici ove fokus grupe smatraju sa jedne strane da su studenti izgubili poštovanje u društvu, ali i sa druge strane da se studenti bore samo za bodove i budžete i na tome se završava njihova borba i aktivizam. Učesnici fokus grupe su se dotakli i

protesta srednjoškolaca koji se odvijao zbog „male mature“ i kažu da je odlično da deca protestuju za svoja prava. Smatraju da su se deca sama odlučila da blokiraju ulice, da su bili kreativni i da su se organizovali preko Instagrama.

Na temu spuštanja granice za aktivno i pasivno biračko pravo na 16 godina, stavovi su bili različiti. Oni koji su protiv smatraju da su mladi u tim godinama neobavešteni i da nemaju dovoljno znanja da bi samostalno politički prosuđivali. Postoje i stavovi koji su i „za i protiv“, odnosno deo učesnika fokus grupe je smatrao da bi mladi od 16 godina trebalo da glasaju, ali ne i da budu birani. Svi su se saglasili da bi mladi u školama trebalo više da se edukuju i da se dodatno razvija program Građanskog vaspitanja, Ustava i prava građana i Sociologije u pravcu političke edukacije. Takođe, istaknuto je da bi bilo od javnog značaja da se škole otvore za organizacije civilnog društva i da bi to dovelo do modernizacije nastave, novih metoda nastave i učenja. Učesnici su naveli i da je jako potrebna veća mobilnost mladih, kako u zemlji, tako i u regionu i Evropi, kako bi se zajednice međusobno upoznavale i kako bi se razmenjivale dobre prakse učešća i aktivizma i mladih.

U okviru teme mladih kao političkih kandidata, stav je da to zavisi od političkih subjekata i da mladih ima na izbornim listama, ali uglavnom na mestima na kojima je jako teško osvojiti mandate. Predlozi su da mladi moraju da se spoje i zajedno jačaju svoje pozicije u okviru političkih partija, da budućnost partija zavisi od mladih ljudi, a i da generalno mladi ne glasaju zato što već 20 i više godina gledaju iste aktere na političkoj sceni.

Zaključak

Ovo poglavlje nam ukazuje na postojanje niskog stepena političke participacije mladih, ali nas još više upozorava i na izraženo nisko poverenje mladih kako u političke aktere tako i u institucije. U poređenju sa 2018. godinom zapaža se da je poverenje mladih u

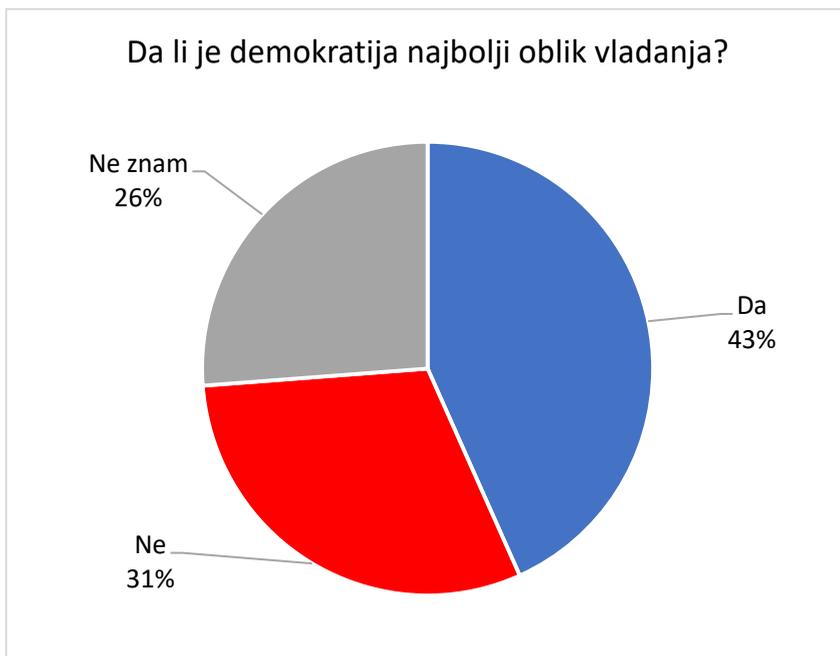
odnosu na sve institucije minimalno poraslo. **Ovaj podatak ukazuje na neophodnost da institucije budu otvorene ka mladima i da im se obraćaju. Ovako nizak stepen poverenja, odnosno izraženo nepoverenje mora da bude alarm za sve institucije da su otuđene od mladih i da zbog specifične uloge mladih moraju da kreiraju programe kako da im se obraćaju.** Podaci koji pokazuju da ne postoji političar/partija kome veruju, da smatraju da nemaju nikakvog uticaja na donošenje odluka, kao i relativno nizak stepen praćenja kampanja i nizak intenzitet izlaska na izbore upućuju da je neophodno raditi na razvijanju građanske svesti kod mladih i kroz edukacije i podsticanje mlade motivisati da aktivnije uzimaju učešće u političkom životu.

6. Vrednosti mladih

U ovom poglavlju ispitani su stavovi i vrednosti koje imaju mladi u Srbiji. Cilj poglavlja je da prikaže kako mladi vide demokratiju, liderstvo, neke osnovne ideološke pozicije, ali i stavove prema Evropskoj uniji i kako gledaju na proces evropskih integracija u Srbiji.

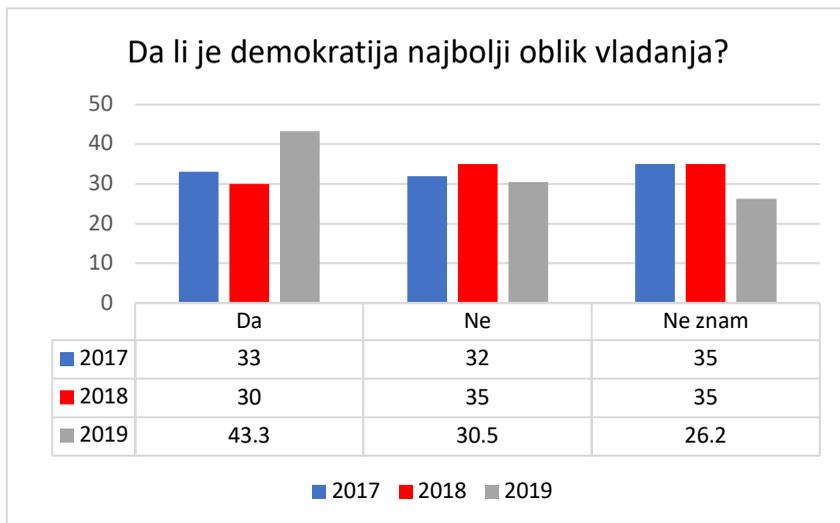
Pitali smo mlade da li je demokratija najbolji oblik političkog vladanja i dobili smo sledeće rezultate:

Grafikon 20. *Odnos mladih prema demokratiji*

Ukoliko uporedimo rezultate dobijene sa prethodnom godinom, videćemo da je značajno **poraslo (za 13,3%) poverenje u demokratiju kao oblik vladavine.**

Grafikon 21. Poređenje rezultata u pogledu odnosa prema demokratiji

Ispitali smo kako mladi iz različitih strata gledaju na demokratiju. Procenat odgovora da je demokratija najbolji oblik vladanja je u tabeli ispod.

Tabela 34. Procenat odgovora „Da“

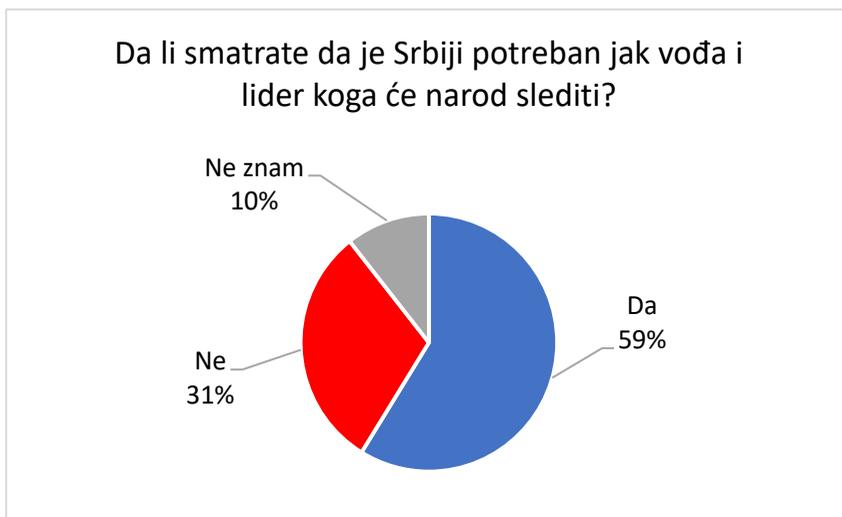
Strata	%
Ukupno:	43,3
15-19	40
20-24	49,6
25-30	39,5
Muškarci	39,9
Žene	45,6
Beogradski region	49,6

Region Vojvodine	41,2
Region Istočne i Južne Srbije	43,5
Region Centralne i Zapadne Srbije	36,2

Kao što iz tabele vidimo, postoje značajne razlike u procentima i odgovorima. Da je demokratija najbolji oblik vladanja značajno više misle mladi između 20 i 24 godine u odnosu na ostale starosne kategorije. Žene su značajno više naklonjene demokratiji u odnosu na muškarce, kao i mladi iz Beograda u odnosu na ostale regione, a posebno u odnosu na Centralnu i Zapadnu Srbiju.

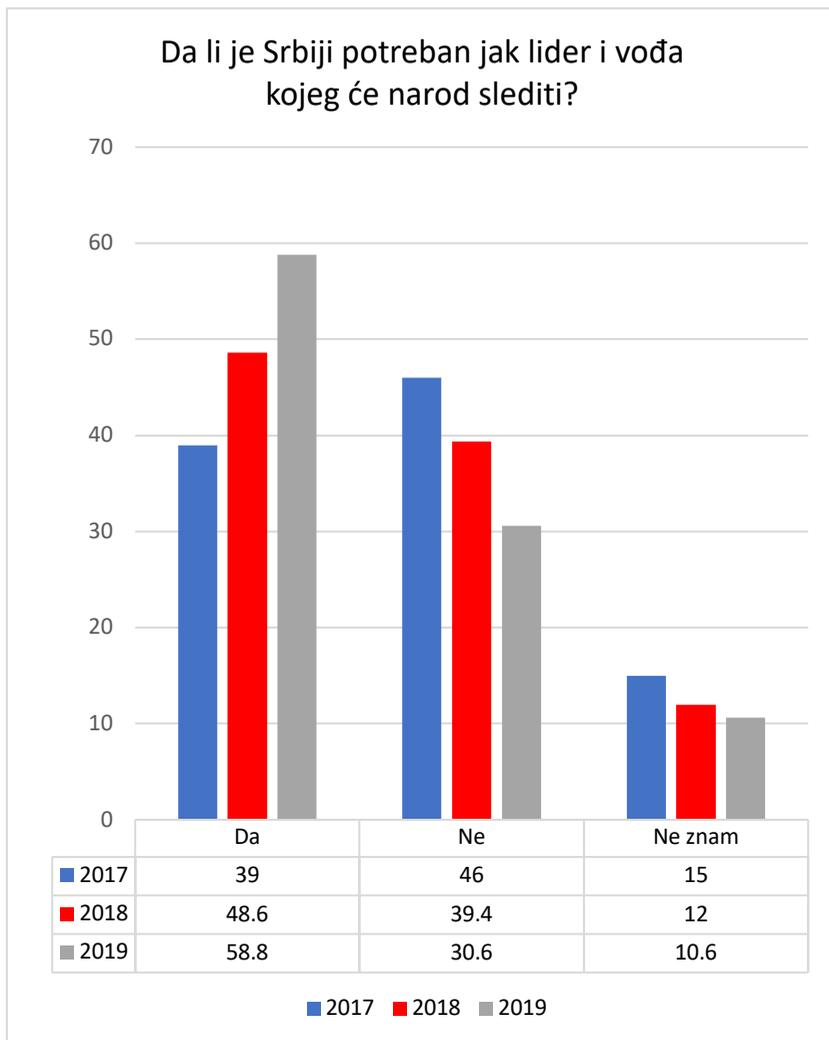
Pitali smo mlade da li smatraju da je Srbiji potreban jak vođa i lider koga će narod slediti, a rezultati su sledeći:

Grafikon 22. Odnos mladih prema liderstvu i vođama

Ovaj podatak odudara od prethodno navedenog rasta poverenja u demokratiju kao oblik vladavine, posebno što je podrška jakom lideru i vođi kojeg će narod slediti porasla (za 10%) u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 23. Poređenje rezultata u pogledu odnosa prema liderstvu i vođstvu

Broj mladih koji smatra da je Srbiji potreban jak lider i vođa porastao je za celih 10% u poslednjih godinu dana, a u odnosu na 2017. gotovo za 20%.

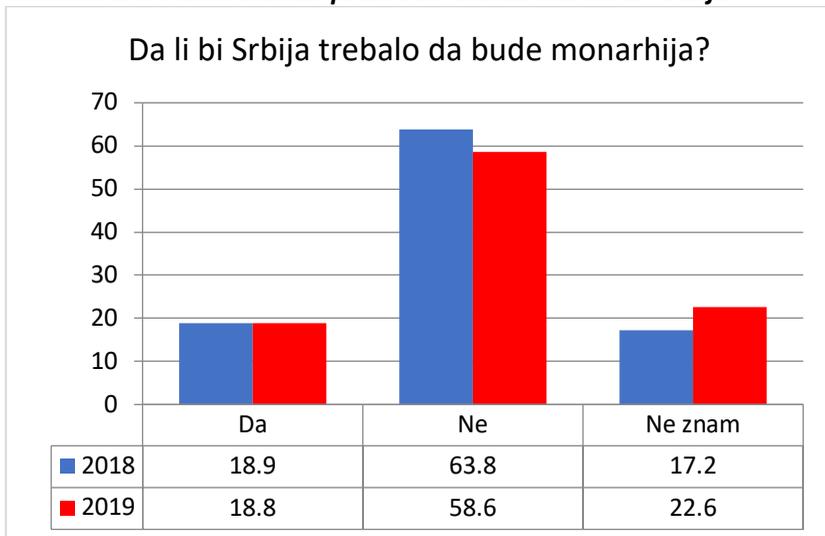
Tabela 35. Procenat odgovora „Da“

Strata	%
Ukupno:	58,8
15-19	72,4
20-24	50,4
25-30	51,12
Muškarci	57,7
Žene	59,5
Beogradski region	51,3
Region Vojvodine	60,0
Region Istočne i Južne Srbije	58,0
Region Centralne i Zapadne Srbije	65,4

Važno je istaći i značajnu razliku između odgovora mladih iz najmlađe strate (72,4%) u odnosu na druge dve starosne strate. Nezaobilazna je razlika i između regiona iz kojih dolaze mladi. Bitno je istaći i da ne postoji značajnija razlika između mladih muškaraca i žena koji su učestvovali u ispitivanju, imajući u vidu da su prethodnih godina žene daleko više zastupale stav da je Srbiji potreban jak vođa koga će narod slediti.

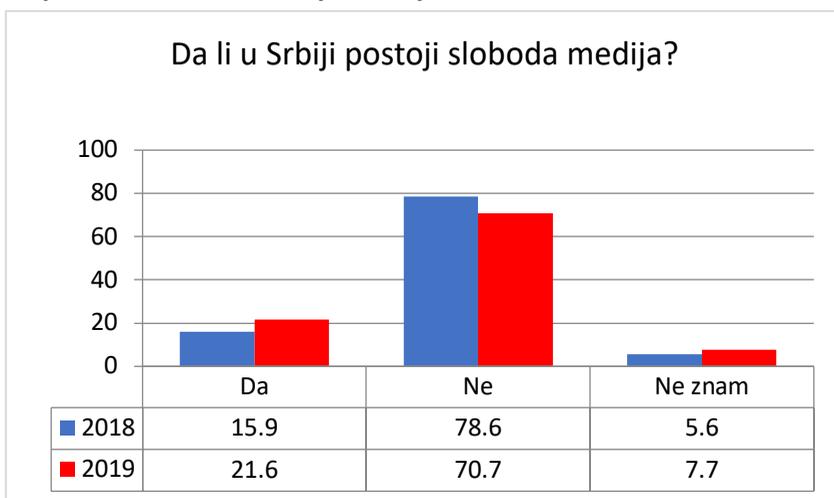
Pitali smo mlade i šta misle o tome da li bi Srbija trebalo da bude monarhija. Odgovori su sledeći:

Grafikon 24. **Odnos mladih prema monarhističkom uređenju**

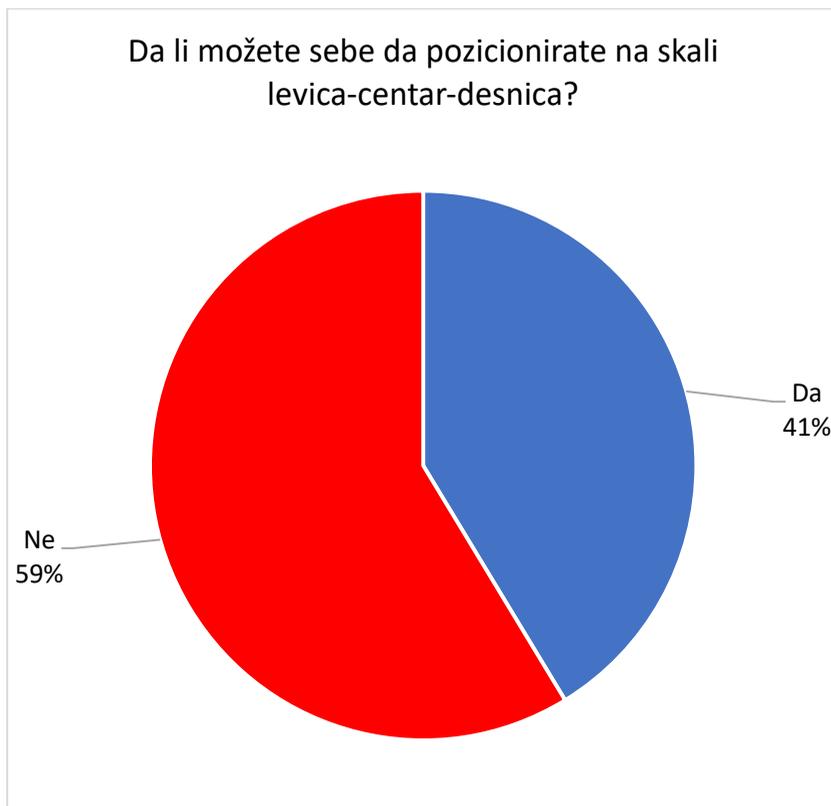
Pitali smo mlade da li smatraju da u Srbiji postoji sloboda medija, i 7/10 mladih smatra da ne postoji. Odgovori su sledeći:

Grafikon 25. **Sloboda medija u Srbiji**

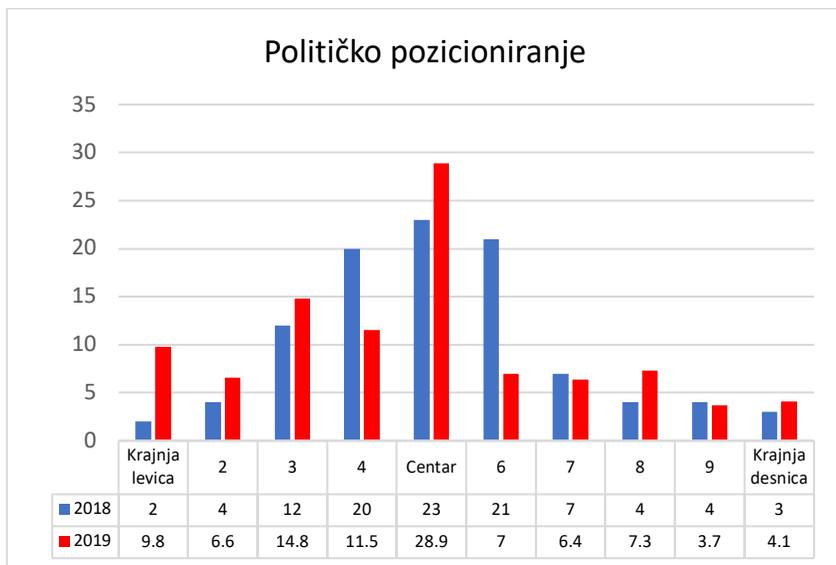
Pitali smo mlade da li mogu sebe da pozicioniraju na skali levica-centar-desnica i rezultati pokazuju da skoro 6/10 mladih ne može sebe da pozicionira što može da ukazuje i na političku (ne)informisanost, ali i na potpuno odsustvo jasnog razlikovanja političkih ideja na političkom tržištu.

Grafikon 26. Da li možete da se pozicionirate na skali L-C-D?

Među onima koji mogu sebe da pozicioniraju, gotovo da postoji balans u političkom centru kome i pripada najveći broj ispitanika. Krajni ekstremni levi pol je značajno zastupljeniji od prethodne godine.

Grafikon 27. Političko pozicioniranje mladih na skali L-C-D

Pitali smo mlade i koliko su im važne određene vrednosti u društvu na skali od 1 (uopšte mi nije važno) do 5 (veoma mi je važno), rezultati su sledeći:

Tabela 36. Važnost vrednosti u jednom društvu

Vrednost	Prosečna ocena 2018.	Prosečna ocena 2019.
Demokratija	2,9	3,2
Transparentnost	3,3	3,5
Aktivno učešće građana	3,0	3,6
Solidarnost	3,8	4,4

Inkulizija i ravnopravnost	3,3	3,4
Ljudska prava	3,1	3,2
Građanska i politička prava	* ⁹⁹	4,3
Socijalna i ekonomska prava	*	4,5
Rodna ravnopravnost	3,1	3,1
Multikulturalnost	2,6	3,9
Porodica i porodične vrednosti	3,8	4,4
Nacija i pripadnost naciji	3,1	3,5
Država i pripadnost državi	3,1	3,4
Religija i pripadnost religioznim grupama	2,6	2,9
Tradicija i tradicionalne vrednosti	*	3,5
Jednakost u bogatstvu/primanjima	*	3,7

Među vrednostima za koje se opredeljuju mladi, najviše se ističu socijalna i ekonomska prava, porodica i porodične vrednosti i solidarnost, zatim multikulturalnost, jednakost u bogatstvu/primanjima, aktivno učešće građana, nacija i pripadnost naciji i tradicija i tradicionalne vrednosti. Ovakve rezultate bi trebalo razumeti u liniji sa pitanjem o političkom pozicioniranju, jer se

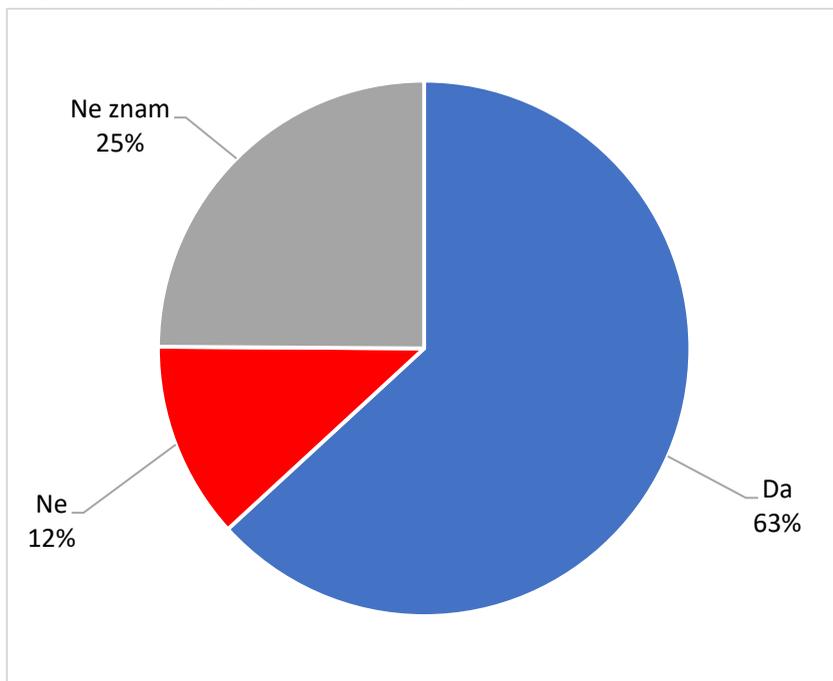
---

⁹⁹ Nije bilo u prošlogodišnjem istraživanju

vrednosti sa najvišim ocenama upravo oslikavaju kroz, sa jedne strane levi spektar i borbu za socijalnu pravdu, i desni spektar i vrednosti tradicije i konzervativizma, sa druge strane.

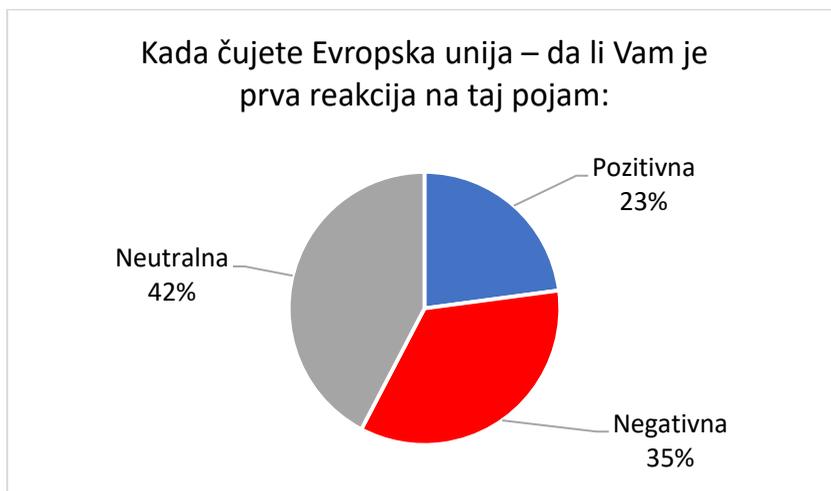
Pitali smo mlade i da li je potrebno uvođenje kvota za mlade u institucije kako bi se obezbedilo njihovo učešće u donošenju odluka. Više od 3/5 mladih smatra da je potrebno.

Grafikon 28. Da li je potrebno uvođenje kvota za mlade?

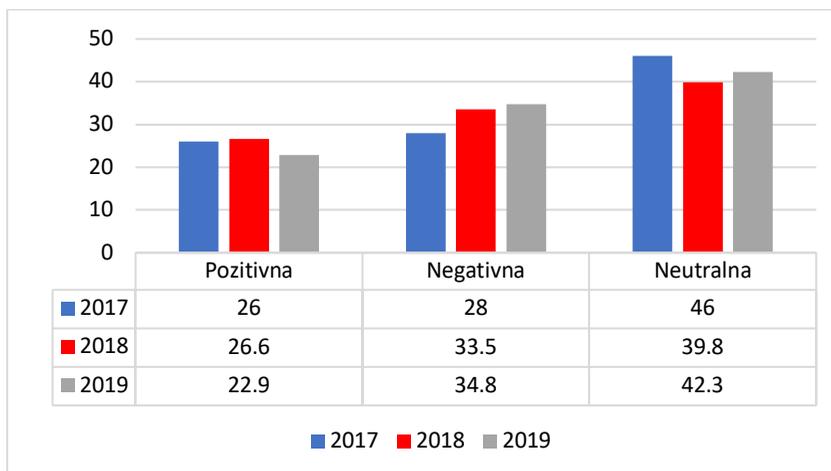
Pitali smo mlade kakva im je **prva reakcija na pojam Evropske unije**, i odgovori pokazuju da je **najveći broj neutralnih i ravnodušnih** sa 42% odgovora, zatim sledi 35% onih sa negativnim reakcijama i tek onda 23% onih sa pozitivnim.

Grafikon 29. **Stavovi mladih prema EU**

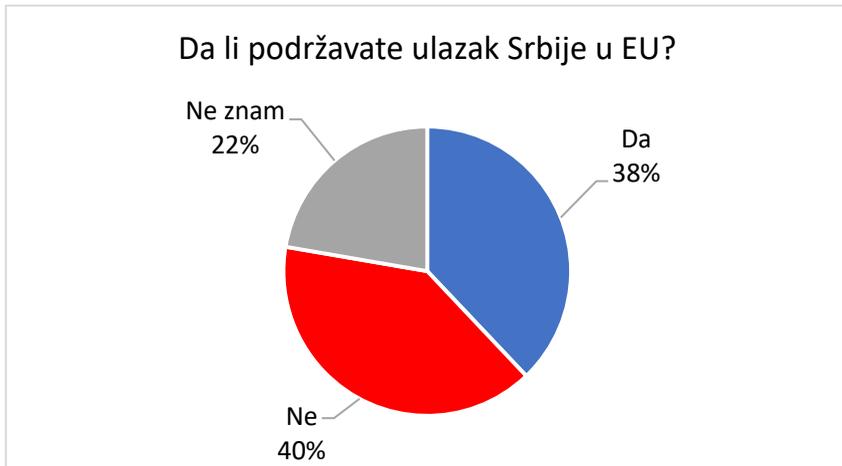
Ukoliko uporedimo rezultate sa prošlogodišnjim, videćemo da je u međuvremenu broj mladih koji pozitivno posmatra EU opao sa 26,6% na 22,9%.

Grafikon 30. **Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu odnosa prema EU**

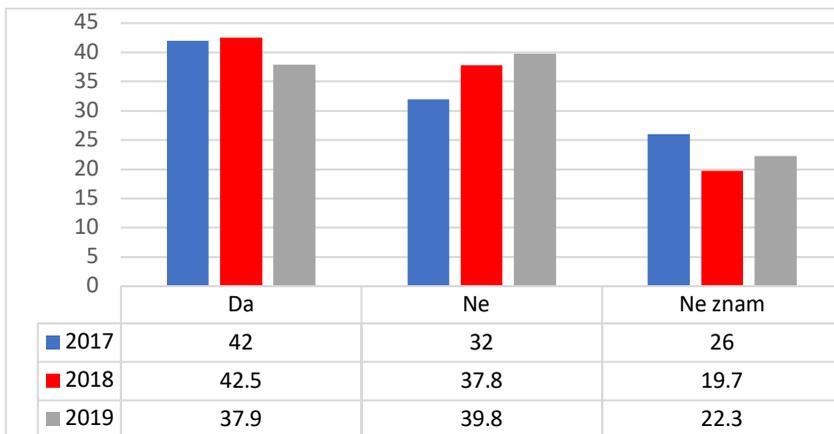
Na pitanje da li ispitanici/ce podržavaju ulazak Srbije u EU, 38% mladih podržava, 40% nije za ulazak i 22% mladih ne zna.

Grafikon 31. Stavovi mladih prema putu Srbije u EU

Ukoliko uporedimo rezultate sa prošlogodišnjim, videćemo da je u međuvremenu broj mladih koji podržava ulazak u EU opao za skoro 5%.

Grafikon 32. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu ulaska Srbije u EU

U pogledu različitih strata, procenat odgovora „Da“ je sledeći:

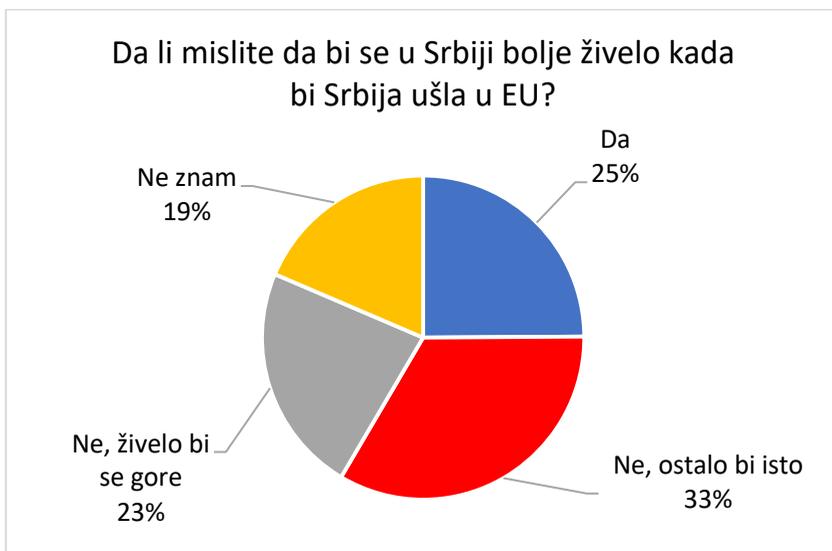
Tabela 37. Procenat odgovora „Da“

Strata	%
Ukupno:	37,9
15-19	37,9
20-24	37,7
25-30	37,16
Muškarci	37,3
Žene	37,9
Beogradski region	44,7
Region Vojvodine	34,3
Region Istočne i Južne Srbije	39,1
Region Centralne i Zapadne Srbije	31,5

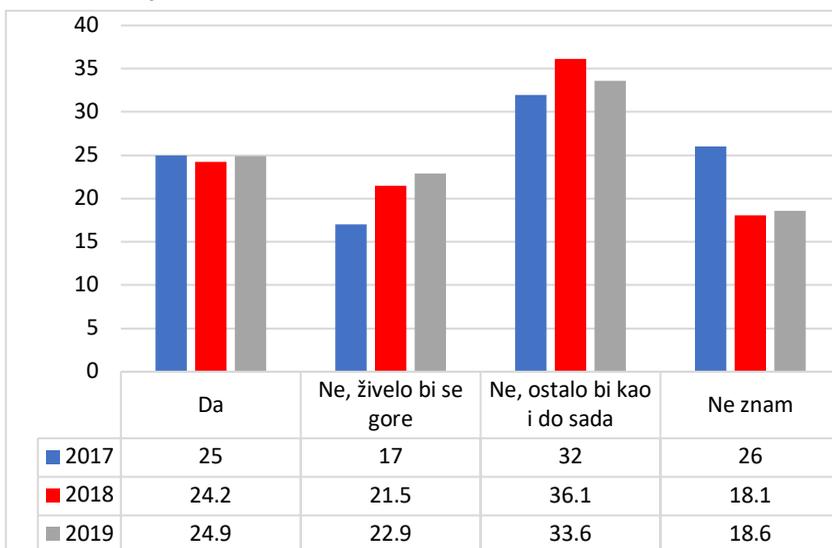
U pogledu onih koji podržavaju ulazak Srbije u EU, postoje značajne razlike u odnosu na region iz koga dolaze. Mladi iz Beogradskog regiona značajno više podržavaju ulazak Srbije u EU, dok mladi iz regiona Centralne i Zapadne Srbije u mnogo nižem procentu.

Na pitanje kako mladi vide ulazak Srbije u EU, odnosno da li misle da bi se u Srbiji bolje živelo kada bi Srbija ušla u EU, odgovori su sledeći:

Grafikon 33: Stavovi mladih o EU

Grafikon 34. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu života u Srbiji nakon ulaska u EU

Svaka četvrta mlada osoba smatra da bi se bolje živelo u Srbiji kada bi ona ušla u EU, dok skoro isto svaka četvrta osoba (22,9%) smatra da bi se živelo gore.

Pitali smo mlade da li se slažu sa narednim tvrdnjama u vezi sa EU, sa ponuđenim odgovorima od 1 do 5 (1 – u potpunosti se ne slažem, 5 - u potpunosti se slažem), prosečni odgovori ispitanika/ca su sledeći:

Tabela 38. Mladi i EU

Tvrdnja	Prosečan odgovor 2017.	Prosečan odgovor 2018.	Prosečan odgovor 2019.
EU je garant mira i stabilnosti za Srbiju	2,5	2,2	2,1
Evropska unija je uređen sistem u kome se znaju pravila	3,4	3,1	2,9
Ulaskom u EU gubimo nacionalni identitet	2,6	2,5	2,6
EU se postepeno raspada i neće još dugo opstati	3,3	3,1	3,1

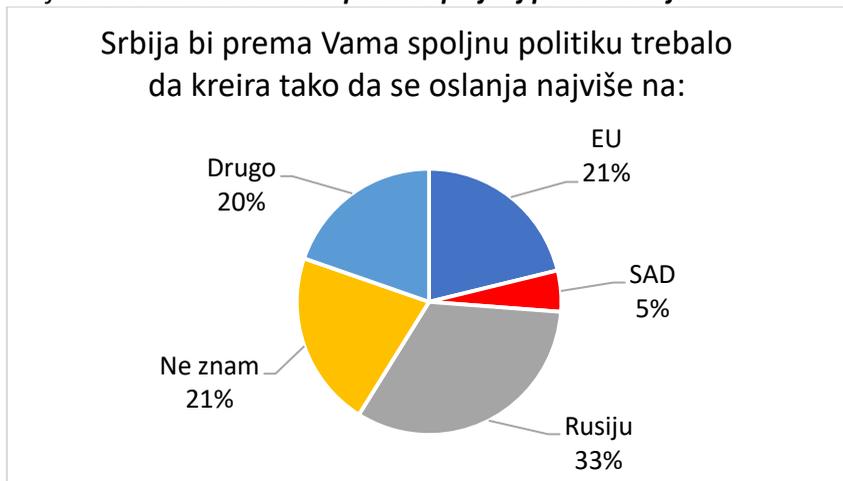
Pitali smo i mlade u kojoj meri se slažu sa sledećim tvrdnjama (1 – u potpunosti se ne slažem, 5 - u potpunosti se slažem): Članstvo Srbije u EU će omogućiti:

Tabela 39. Mladi i EU

Tvrdnja	Prosečan odgovor 2017.	Prosečan odgovor 2018.	Prosečan odgovor 2019.
Više putovanja za mlade	3,8	3,7	3,6
Bolje mogućnosti za posao i više zarade	3,7	3,4	3,5
Kvalitetnije obrazovanje	3,4	3,2	3,1
Zaštitu ljudskih prava	3,5	3,3	3,2
Bržu demokratizaciju Srbije	3,1	2,8	2,8
Povećanje ugleda Srbije u svetu	3,1	2,7	2,6
Bezbedniju Srbiju	2,9	2,6	2,5
Vladavinu prava	3	2,8	2,7

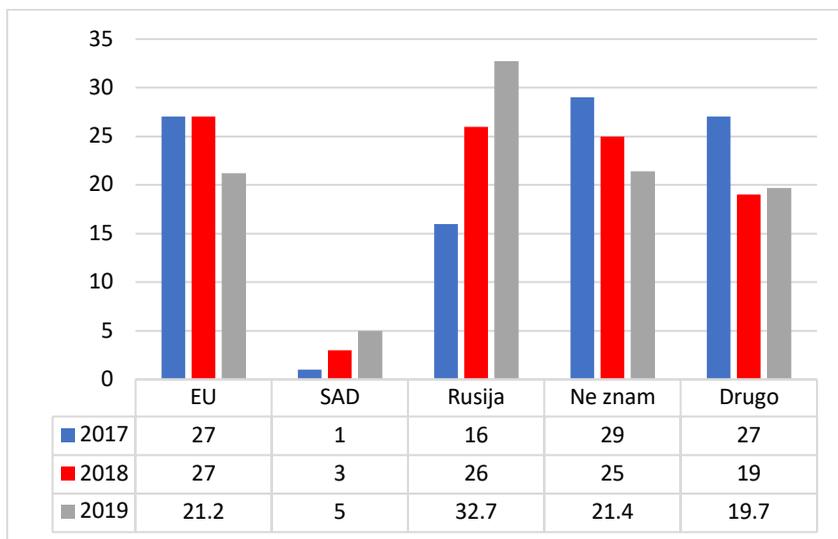
Pitali smo mlade šta misle na koga bi Srbija trebalo najviše da se oslanja prilikom kreiranja spoljne politike, odgovori su sledeći:

Grafikon 35. Stavovi mladih prema spoljnoj politici Srbije

Kada uporedimo rezultate sa prethodnom godinom, zapazićemo da su rezultati u pogledu oslanjanja na EU opali u skladu sa opadanjem podrške ulasku Srbije u EU, a važno je istaći da je procenat odgovora onih koji misle da bi Srbija trebalo da se oslanja na Rusiju u spoljnoj politici porastao za više od 5%, pa tako sada mladi u Srbiji dominantno smatraju da bi Srbija trebalo najviše da se u spoljnoj politici oslanja na Rusiju (32,7%).

Grafikon 36. Poređenje rezultata prethodnih godina – stavovi prema spoljnoj politici

Zaključak

Ovo poglavlje nam je ukazalo na vrednosti mladih u Srbiji. **Ohrabrujući je rast podrške mladima demokratiji kao obliku političkog režima. Istovremeno, među mladima raste podrška stavovima da je Srbiji potreban lider i jak vođa koga će narod slediti i više od polovine mladih ima takav stav.** Takođe, ovo poglavlje je ukazalo na tendenciju porasta negativnih stavova mladih prema EU i evropskim integracijama Srbije. **U poređenju sa prethodnim godinama,**

nastavljen je trend pada podrške ulasku Srbije u EU, a ove godine mladi u Srbiji vide Rusiju kao zemlju u odnosu na koju bi Srbija trebalo da kreira spoljnu politiku i da se na nju oslanja.

7. Mediji, društvene mreže i aplikacije

Ovo poglavlje ispituje stavove mladih prema medijima, društvenim mrežama i aplikacijama koje oni koriste.

Krovna organizacija mladih Srbije već dve godine sprovodi istraživanja o zastupljenosti mladih u medijima u saradnji sa Deutsche Welle Akademijom u okviru programa „Young Media – media for and with young people“. U okviru ovog istraživanja koje obuhvata dve nedelje posmatranja medija na odabranom uzorku koji reprezentuje različite modele izveštavanja i uređivačkih politika, podaci ukazuju da mladi nisu previše zastupljeni u medijima. Istraživanje iz 2018. godine je pokazalo određene tendencije, a to je da se o mladim često izveštava senzacionalistički, najviše o temama vrednosti mladih, obrazovanju i bezbednosti; da se najviše izveštava o mladima iz Beograda i to u mnogo većem broju nego o mladima iz ostalih mesta; da su u pogledu žanrovskog diverziteta najzastupljeniji izveštaji, a potom članak/TV prilog i vest; da je informativni žanr zastupljeni od analitičkih. U pogledu povoda izveštavanja, najčešće su to aktuelni događaji, zatim pseudo događaji, a tek minimalno medijska inicijativa. Kontekst u kome su mladi predstavljani je najčešće bio pozitivan (41,9%), zatim neutralan (27,2%) i negativan (24,6%).¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Stefan Janjić, *Mladi u medijskom ogledalu 2018.*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

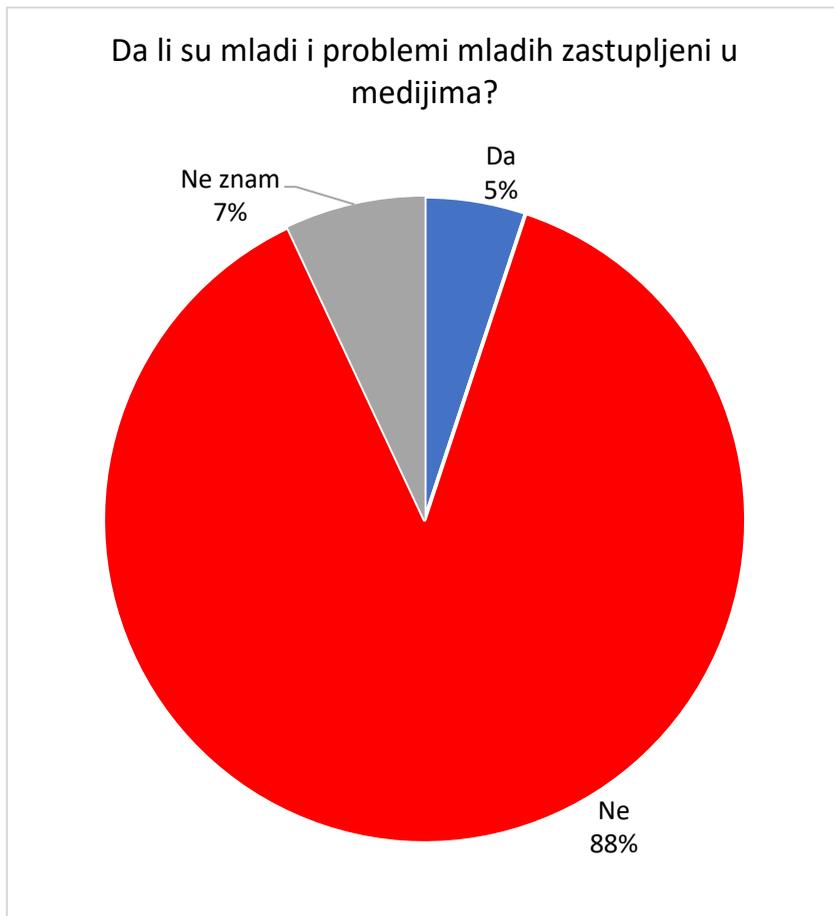
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/11/Mladi-u-medijskom-ogledalu-2018-KOMS-istrazivanje-1.pdf>

Stefan Janjić, *Mladi u medijskom ogledalu*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/12/Mladi-u-medijskom-ogledalu-.pdf>

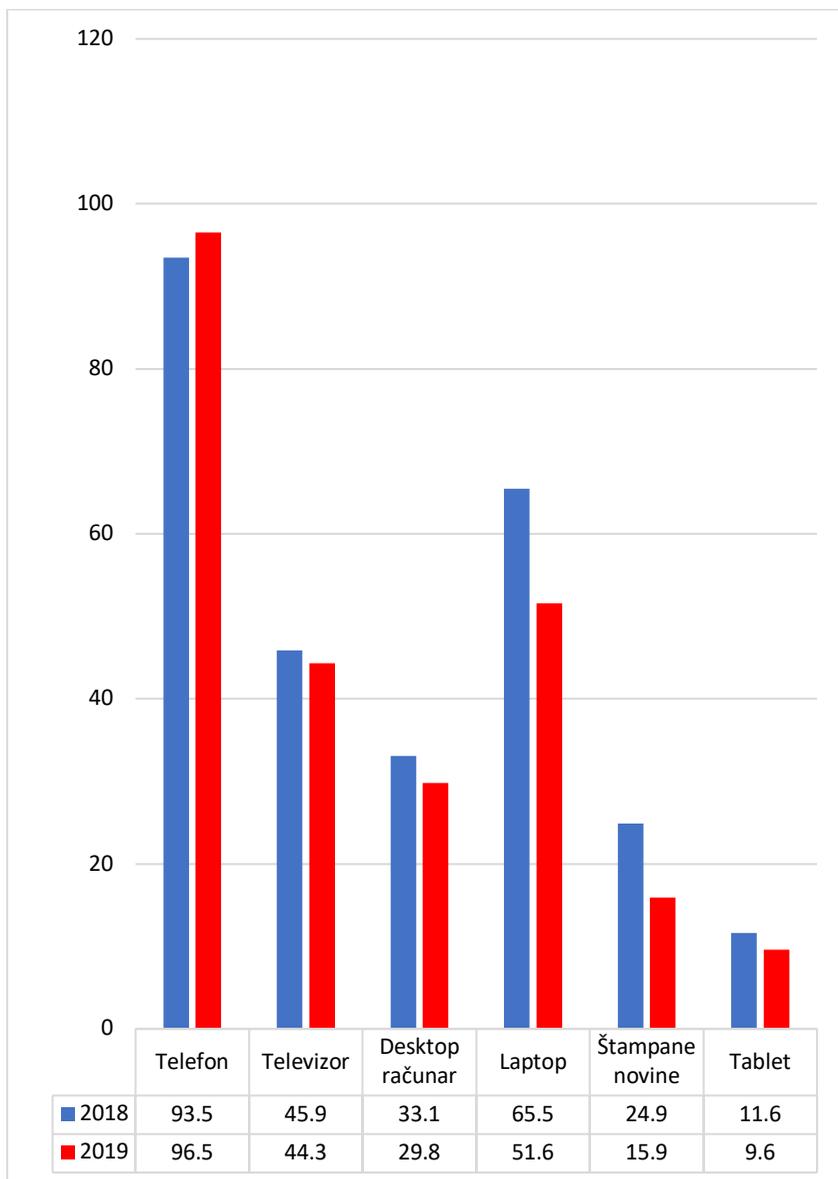
Pitali smo mlade i da li su mladi i problemi mladih dovoljno zastupljeni u medijima, tek svaka dvadeseta osoba je odgovorila da jeste.

Grafikon 37. Da li su mladi zastupljeni u medijima?

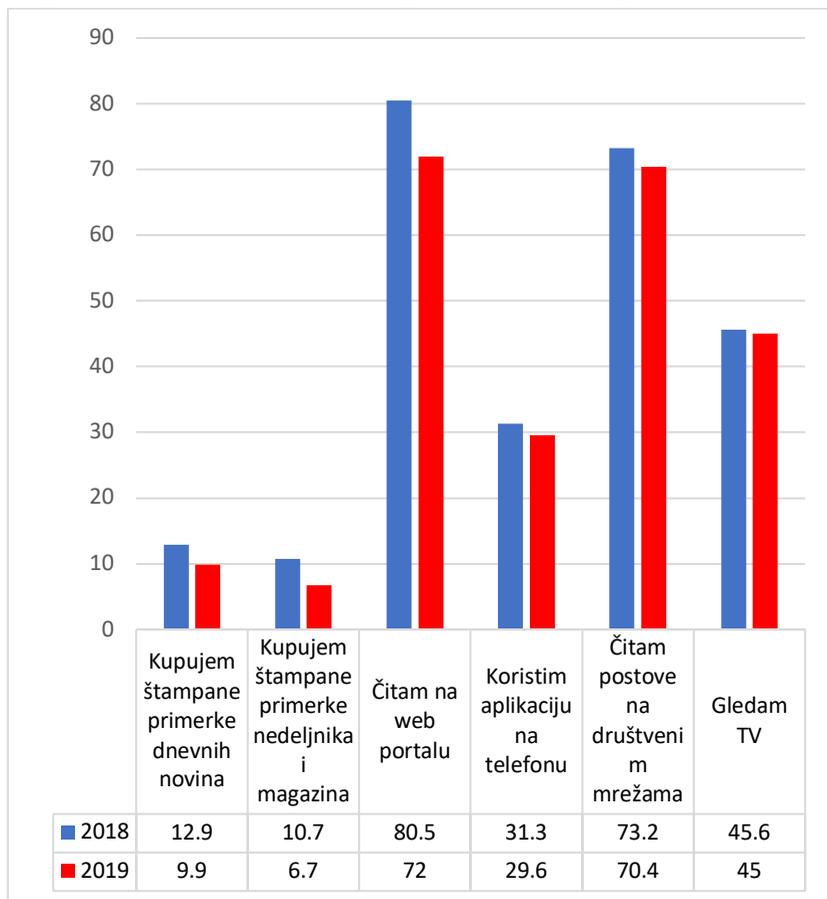
Pitali smo mlade koje uređaje koriste za informisanje. Kao što zapažamo iz odgovora, najveći broj mladih koristi telefon kao uređaj za informisanje, a sve manje su u upotrebi desktop računari, laptopovi i štampane novine.

Grafikon 38. Koje uređaje koristite za informisanje? (u %)

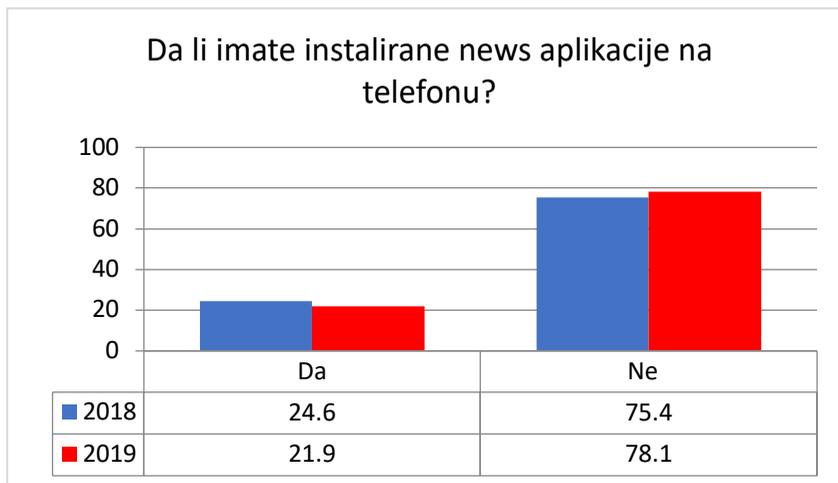
U pogledu načina na koji mladi konzumiraju informativni sadržaj i vesti, **najveći broj mladih čita informativne portale (72%) i objave na društvenim mrežama (70,4%).**

Grafikon 39. Kako konzumirate informativni sadržaj i vesti

Pitali smo mlade da li koriste i da li imaju instalirane news aplikacije (mobilne aplikacije za vesti) na telefonu. Tek nešto više od petine mladih ih ima.

Grafikon 40. Da li imate instalirane news aplikacije na telefonu? (u %)

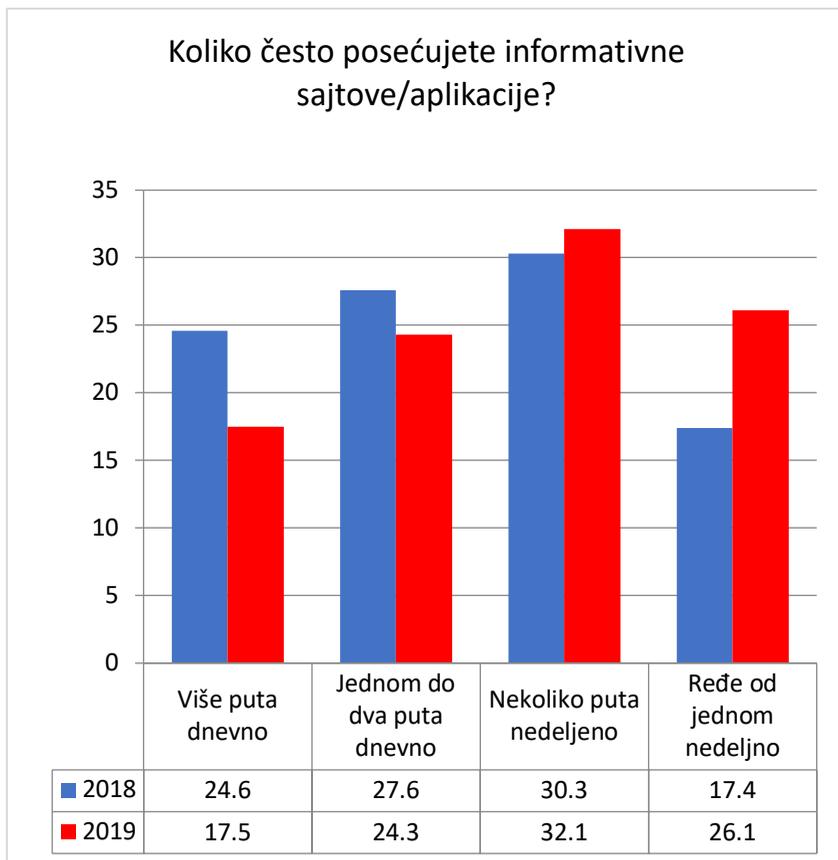
U pogledu načina na koji mladi preferiraju da nalaze informativni sadržaj, prosečni odgovori (1 – uopšte ne preferiram, 5 – u potpunosti preferiram), odgovori pokazuje da **mladi najviše poverenja u pretrazi daju proverenom izvoru, „gugluju“ (traže preko Google pretraživača) i traže direktno informaciju na sajtovima.**

Tabela 40. Pronalaženje informativnog sadržaja

Način	Prosečna ocena 2018.	Prosečna ocena 2019.
Direktno na sajtu	3,75	3,5
Aplikacija na telefonu	2,53	2,5
Postovi samog medija na društvenim mrežama	3,45	3,3
Podeljeni „postovi“ prijatelja na društvenim mrežama	3,45	3,4
Zainteresuje me tema, pa sam/a tražim (google i slično)	4,06	3,9

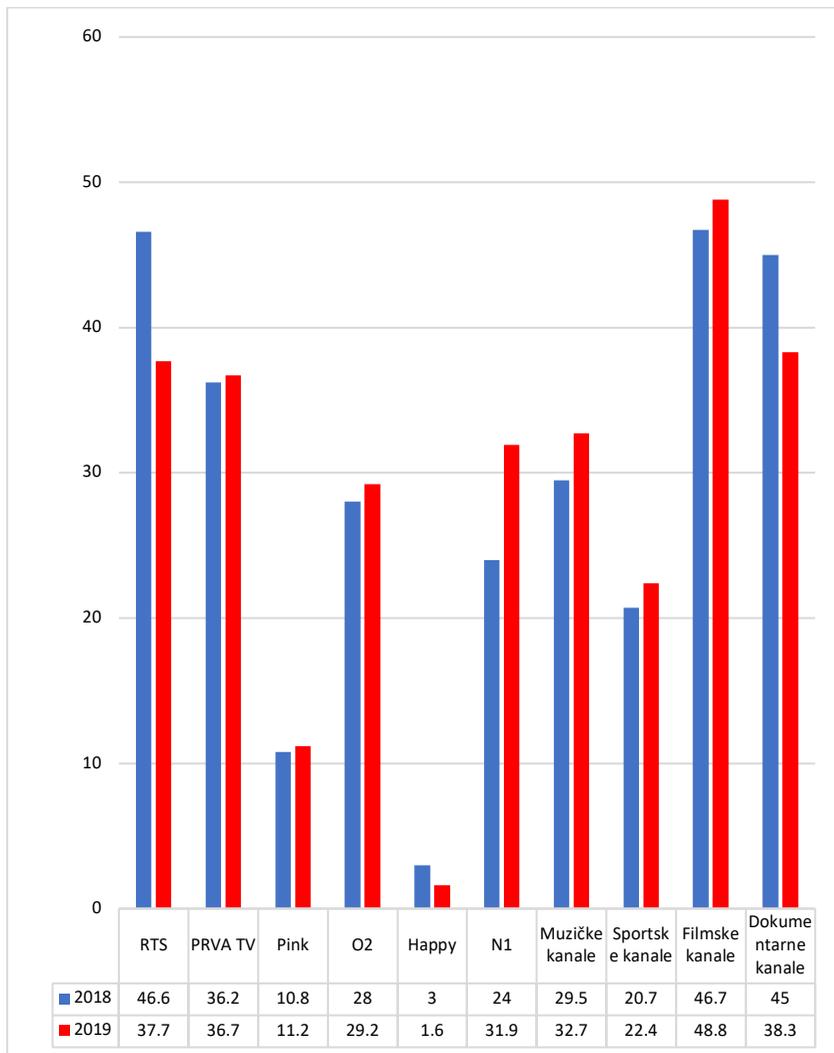
Pitali smo mlade koliko često posećuju informativne sajtove i aplikacije i činjenica je da se više od polovine mladih tek jednom do nekoliko puta nedeljno informišu kroz informativne sajtove i aplikacije. Procenat onih koji se informišu više puta dnevno preko informativnih sajtova i aplikacija je pao sa 24,6% na 17,5% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 41. Koliko često posećujete informativne sajtove/aplikacije? (u %)

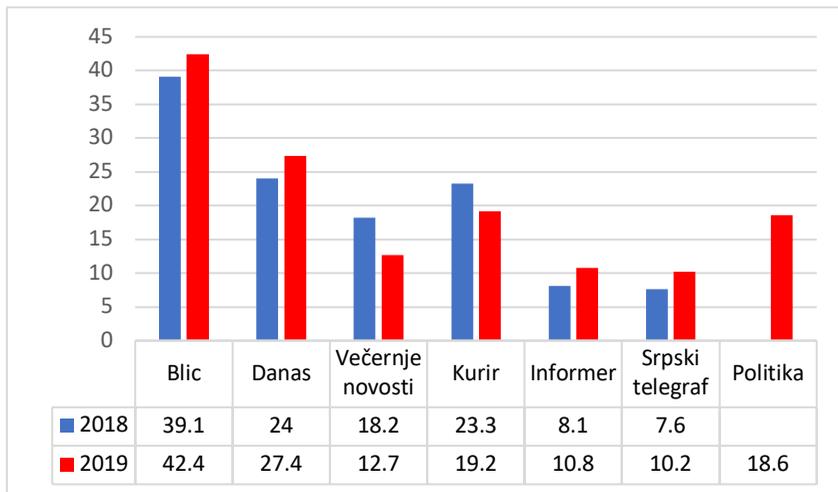

Pitali smo mlade koje TV stanice i dnevne novine najviše čitaju. U pogledu TV stanica, **mladi najviše gledaju filmske i dokumentarne kanale**, a od pojedinačnih kanala mladi najviše gledaju javni servis (RTS) i Prvu TV, a od dnevnih novina najviše Blic.

Grafikon 42. Koje TV stanice najčešće gledate?

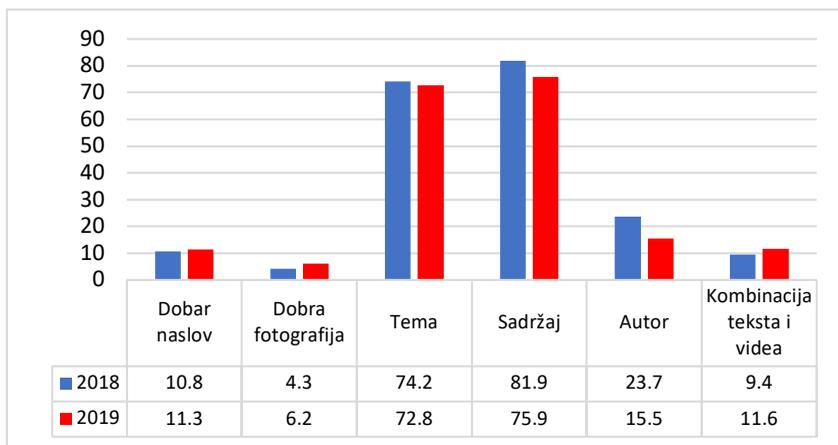

Grafikon 43. Koje dnevne novine čitate? Koje nedeljnike/magazine čitate? (u %)

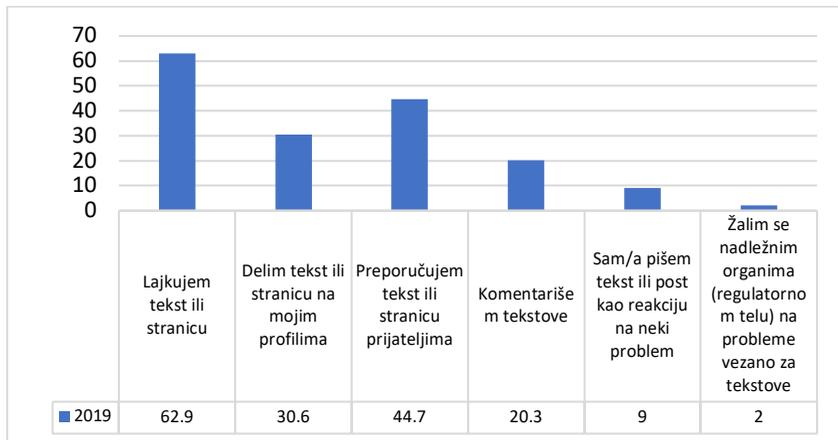
Pitali smo mlade šta im je najvažnije kada traže informacije. Dobijeni odgovori upućuju da je **mladima najvažniji sadržaj** (75,9%), dok kao najmanje važne smatraju: kombinaciju teksta i videa, naslov i fotografiju.

Grafikon 44. Šta je najvažnije kada tražite informacije (u %)

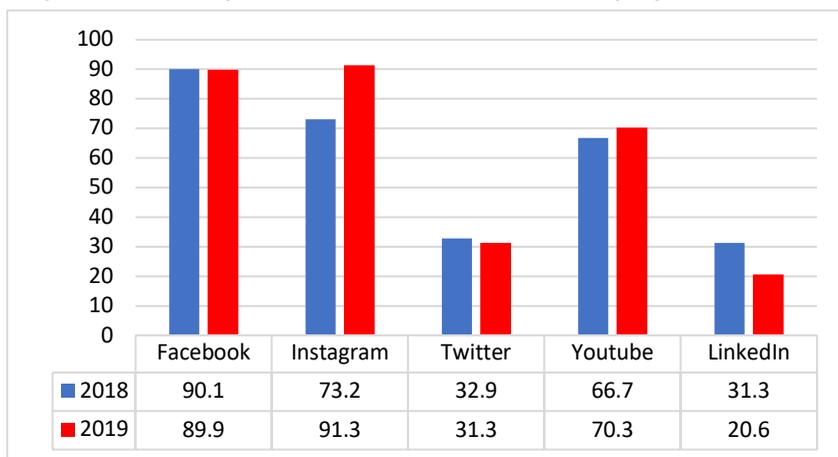
Pitali smo mlade i na koji način doprinose informativnim tekstovima ukoliko to rade, najviše doprinose kroz lajkovanje teksta ili stranice (62,9%) i preporukom teksta prijateljima (44,7%).

Grafikon 45. Kako doprinosite informativnim tekstovima (u %)

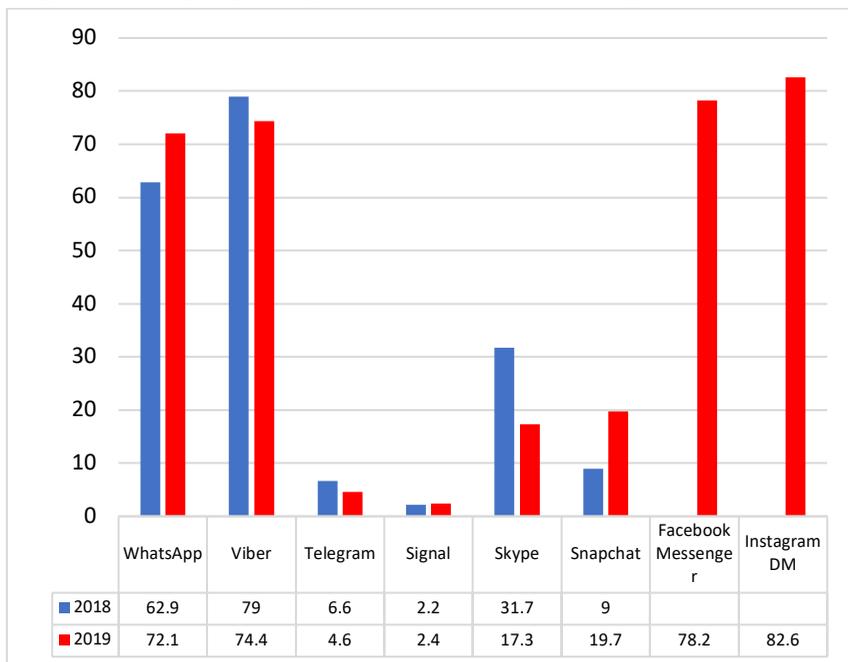
Pitali smo mlade i na kojim društvenim mrežama imaju profile. Najviše mladih ima profile na Instagramu (91,3%) i Facebook-u (89,9%).

Grafikon 46. Na kojim društvenim mrežama imate profile (u %)

Pitali smo mlade koje aplikacije za komuniciranje koriste, najviše mladih koristi Instagram direktne poruke (82,6%), zatim Facebook messenger 78,2%, Viber (74,4%) i WhatsApp (72,1%).

Grafikon 47. Koje aplikacije koristite za komuniciranje? (u %)

Mladi i mediji – mladi i društvene mreže

Na ovu temu je organizovana fokus grupa sa ciljem da ispita kako mladi vide tradicionalne medije, kako vide probleme u vezi sa informisanjem, kako generalno gledaju na način na koji mediji izveštavaju o problemima mladih, šta su prednosti i mane društvenih mreža – šta su one donele, kako ih mladi koriste, koliko su mladi zastupljeni u medijima, da li i koliko uopšte gledaju/čitaju tradicionalne medije.

Sagovornici u fokus grupi su bili saglasni u vezi sa problemima koji postoje u medijima, od toga da su problemi korupcija, diskriminacija, širenje nasilja, lažne vesti, novac, pritisak, nedostatak integriteta, uslovljavanje, zastrašivanje, spinovanje, pretnje i neobjektivnost do odsustva kulturnog sadržaja, adekvatnog programa i medijske pismenosti nacije, a pre svega mladih. Na pitanje kako vide da su mladi predstavljeni u medijima, učesnici su ponudili različite odgovore: da su nevidljivi u medijima, da ih mediji prenose kao osobe bez stavova, da su ili izuzeti iz medija ili da su predstavljeni veoma loše, da nisu uopšte zastupljeni, da među pozitivnim primerima uglavnom imamo sportiste i odlične učenike, a da su velikim delom predstavljeni kao huligani, problematični, pasivni, promiskuitetni, narkomani, alkoholičari, da su predstavljeni kroz nasilje ili kroz starlete.

U pogledu tema za mlade istaknuto je da ne postoje same po sebi teme za mlade, već sve mlade na ovaj ili onaj način tangiraju različite društvene teme. Iako ne postoje teme koje su isključivo za mlade, saglasni su da je pristup taj koji mora biti okrenut mladima jer su sve teme aktuelne za mlade, poenta je samo imati pristup okrenut ka mladima. Navodi se da je razvoj tehnologija jednostavno doveo do toga da mladi nisu ciljna grupa za medije, osim specijalizovanih emisija o mladima koje imaju javni servisi, ali da ako se problem odradi tematski, da priča i tema nađu put do mladih na neki od načina. Sagovornici smatraju da pristup temi i način izveštavanja mogu da privuku mlade tradicionalnim medijima, bez obzira na temu i bez obzira na to da li se tema direktno bavi mladima. Ono što je posebno važno, mladi možda ne gledaju programe tradicionalnih medija putem njih samih, ali su na portalima i mrežama, a mediji gotovo da sve što proizvedu prenose online i na taj način sadržaji dolaze do mladih, odnosno npr. nije televizija kao televizija (uređaj) jedini način kojim se TV stanice obraćaju mladima. Učesnici fokus grupe smatraju da je najlakše mladima pričati kroz zanimljive i direktne naslove „desilo se to i to“, kako bi jednostavno zainteresovali mladu publiku.

U pogledu toga šta mladi gledaju na tradicionalnim medijima (televizijama), sagovornici smatraju da retko gledaju tradicionalne medije, pre svega ih ne gledaju direktno, ali gledaju odloženo i gledaju na mrežama, a tu pre svega misle na neke objektivne političke emisije, zabavne emisije poput „24 minuta sa Zoranom Kesićem“ i kada se dese neke smešne izjave poznatih ličnosti.

Sagovornici ističu da je jako teško komentarisati mlade u medijima i konzumiranje medija od strane mladih kao jednu jedinstvenu grupu i da je važno napraviti segmentaciju, odnosno da su potpune drugačije navike onih od 15 ili onih od 23 ili 30 godina. Posebno je istaknuto da je potrebno obratiti pažnju na to da li mladi uopšte znaju šta su sadržaji koje proizvode televizije jer mladi informacije dobijaju usputno i da više ne znaju šta je izvor informacija i odakle one potiču. U pogledu navika o gledanju televizije, sagovornici ističu da sam čin gledanja televizije putem TV aparata jeste navika, da je TV aparat nešto što je stalno uključeno i što se gleda usput. Navode ilustraciju da je televizija danas u kući kao što je nekada bilo ognjište, odnosno mesto gde se nešto dešava, ali navode da je ono sve manje centralno mesto informisanja, već samo usputno.

U pogledu budućnosti televizije sagovornici ipak navode da je ona mračna i da će u budućnosti ona izumreti, odnosno da će opstati samo filmski i muzički kanali, dok smatraju da će informativni program jako teško opstati. Sa druge strane navode upravo to da će opstati televizije koje su tematske, usmerene prema temama i oblastima, jer gledaoci nekakako žele predvidive stvari, da ako „okrenu kanal“ na njemu očekuju istoriju, sport, muziku, a ne mešavinu programa u kome ne znate šta da očekujete kada na taj kanal prebacite. U pogledu sadržaja koji se traže, sagovornici ističu da je dominantan utisak da sadržaj zavisi od okruženja, odnosno najviše od porodice. Ističu da se u konzervativnijim porodicama više gledaju serije, pre svega domaći program, odnosno da postoji neka vrsta „tradicije“ u zajedničkom gledanju TV programa.

Kada se radi o mladima u medijima, sagovornici navode da je prostor koji se daje mladima jako mali i beznačajan, da mladi postaju samo sredstvo i da su povodi zbog kojih se mladi pojavljuju, isključivo i upravo sredstvo da bi se nešto prenelo, nezavisno da li u pozitivnom ili negativnom kontekstu. Mladi se pojavljuju ili posle nekih pozitivnih priča o učeničkim uspesima ili kao huligani na derbijima. Sagovornici govore o različitim pristupima i smatraju da se uvek pažnja posvećuje problemima a ne afirmaciji mladih pa navode da uspesi dobijaju tek po neki pasus, a da određene senzacije i senzacionalni problemi dobijaju naslovne strane i velike priloge. Sa druge strane, ističu i probleme koji se javljaju npr. kada mladi ostvare neki uspeh onda mediji to rado prenesu, često i jako kratko, ali prenesu, a kada ti mladi npr. ne mogu da odu na takmičenje, kada se suočavaju sa egzistencijalnim problemima, o tome se ne izveštava. Sagovornici takođe ističu i da mediji žele da predstave mlade kao osobe bez stavova, odnosno da i kada se pojavljuju, mediji imaju potrebu da ih predstave kao neutralne osobe, bez stavova, odnosno samo kao mladu osobu koja se pojavljuje. Sagovornici govore i o problemu što mediji često žele da negativno predstave mlade i da čak i određeni mladi blate svoje vršnjake i izvrgavaju ih ruglu i pominju primere Happy televizije i Pink televizije i emisije koje promovišu organizacije poput Društvene dinamike uz nipodaštavanje mladih od strane ostalih gostiju ili nereagovanje na stavove da su svi mladi nemoralni, da su narkomani, alkoholičari i bitange, dok se u nekim drugim emisijama direktno manipuliše mladima i oni se predstavljaju u najgorem mogućem svetlu.

U pogledu društvenih mreža sagovornici su ponudili širok spektar prednosti koje one donose mladima, ali i širok spektar mana. Kao prednosti društvenih mreža vide jednostavnu interakciju (dvosmernu komunikaciju), mnoštvo informacija i brzinu protoka informacija, pristup samim informacijama i raznim sadržajima, vide društvene mreže i kao izvor informisanja, ali i zabave, tzv. „informisanje iz džepa“, mogućnost da se putem društvenih mreža jednostavnije razvije posao, ali i mogućnost da se čuje svačiji glas. Mane su to što mladi prate samo odabrani sadržaj i što omogućava da se ostvari

pripadnost „sličnima“ čime se zamagljuje šira slika, nepostojanje svesti da su to mediji i da sve što se kači na društvene mreže se brzo širi u javnost, ističu i to što stvaraju zavisnost i manjak stvarne socijalizacije, što se može doći do svakakvih sadržaja, čak i onih opasnih, što društvene mreže utiču na slabu skoncentrisanost na sadržaj i što se preko njih dobija sve više i više informacija koje nije moguće lako obraditi. Mane su i brzo širenje lažnih vesti, kao i veoma laka komunikacija sa nepoznatima što može stvoriti niz problema. Sagovornici ističu i probleme da često društvene mreže umeju da skrate dijalog, odnosno da ga onemogućavaju jer mladi prate samo ono što žele, da vide samo ono što žele da vide i da čitaju ono što žele da čitaju. Smatraju da mladi mogu da se „učaure u svoj svet“, ali sa druge strane vide i da društvene mreže otvaraju neverovatne mogućnosti da zagrebu dalje od svog sveta, što je mnogo više nego što su omogućavali tradicionalni mediji.

Jedan deo problema oko društvenih mreža odnosi se na pitanje privatnosti i bezbednosti. Ipak, sagovornici ističu da nove generacije i ne gube privatnost, jer nisu ni navikli da je imaju, već odrastaju sa mrežama i takvim načinom života, dok stariji mladi između ostalog ipak osećaju da gube deo privatnosti. Sagovornici smatraju da su društvene mreže postale deo svakodnevnog ponašanja i da one utiču u stvari na to kako mladi žive kao i da je postalo nezamislivo da se određena ponašanja ne prenose direktno na društvene mreže. Smatraju da se radi o novoj eri u začetku i da razvoj društvenih mreža tek sledi. Osim toga, veruju da tehnologija neće prestati da se razvija, da na mlade treba uticati na to kako da koriste društvene mreže, a ne pokušavati ograničiti ih u pristupu društvenim mrežama.

U pogledu komunikacije sa mladima preko društvenih mreža, medijski radnici koji su bili sagovornici smatraju da je jako teško obratiti se mladima i da je jako teško privući ih i još teže obraćati se i njima pored ostatka populacije. Oni koji sprovode društvene kampanje i komuniciraju sa mladima smatraju da se pre svega formalnost mora izbaciti iz komunikacije sa mladima, da je neophodno razvijati interaktivnost i kroz rečnik koji je odgovarajući mladima. Tvrde da je

važno mlade „pogoditi“ jer oni koriste telefon skoro 8 sati dnevno i da je samo pitanje kako i na koji način ih zainteresovati da čitaju ili gledaju ono što želite da im predstavite. Ovo je jako važno za društvene kampanje koje su usmerene na mlade i strategije komunikacije se moraju usmeriti tako da pre svega komunikacija bude neposredna i da se i kroz zabavu prikažu ozbiljne stvari. Sagovornici koji se bave društvenim mrežama smatraju da oni mediji koji žele da se obraćaju mladima moraju „da puste“ da sami mladi uređuju sadržaje i komuniciraju sa mladima, jer oni znaju način i put kako mlade zainteresovati.

Zaključak

Ovo poglavlje nam je ukazalo na to da se mladi najviše informišu putem svojih telefona, preko web portala i društvenih mreža. Interesantni su podaci koji ukazuju da se više od polovine mladih ne informiše svakodnevno. Mladi najviše gledaju filmske i dokumentarne kanale. Mladi su u najvećem broju na društvenim mrežama, među kojima se najviše izdvajaju Instagram i Facebook, putem čijih servisa najviše i komuniciraju.

8. Mladi i tržište rada

Ovo poglavlje se bavi ispitivanjem položaja mladih na tržištu rada. **Jedan od najvećih problema mladih jeste nezaposlenost.** Prema zvaničnim podacima Nacionalne službe za zapošljavanje¹⁰¹, **broj mladih koji su nezaposleni u aprilu 2019. godine iznosi 114 679 mladih osoba što predstavlja ukupno 20,79% od ukupnog broja nezaposlenih.** Praktično, jednu petinu ukupno nezaposlenih u Republici Srbiji čine mladi uzrasta od 15 do 30 godina.

Tabela 41. Broj nezaposlenih mladih od 2014. godine prema starosnoj strukturi

Godina	Broj mladih nezaposlenih	15 – 19 godina	20 – 24 godine	25 – 29 godina
2014.	196 260	20 666	77 484	98 110
2015.	183 602	19 242	72 973	91 387
2016.	171 245	17 765	66 919	86 561
2017.	146 843	14 472	56 569	75 802
2018.	123 686	12 934	46 654	64 098
2019.	114 679	10 979	43 690	60 010

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je broj nezaposlenih mladih u odnosu na prethodnu godinu opao za oko 9 000 mladih ljudi što je oko 7%.

---

¹⁰¹ Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesečni statistički bilten – april 2019, br. 200.

http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/10/10589_bilten_nsz_06_2018_-_broj_190.pdf

Tabela 42. Broj nezaposlenih mladih u aprilu 2019. godine prema rodu i godinama

Ukupan broj nezaposlenih mladih u aprilu 2019. godine – 123 686	15 – 19 godina		20 – 24 godine		25 – 29 godina	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	5 913	5 066	21 183	22 507	25 471	34 539

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je neznatno više mladih muškaraca (uzrast od 15 do 19 godina) nezaposleno od žena, ali da je manje mladih muškaraca (uzrast 25 – 29 godina) nezaposleno od žena u istom uzrastu, što je bio i slučaj 2017. i 2018. godine.

Tabela 43. Broj nezaposlenih mladih prema regionu i procentualni udeo nezaposlenih mladih u ukupnoj nezaposlenosti

Region	Broj nezaposlenih mladih (15 – 30 godina)	Procenat nezaposlenih mladih u ukupnoj nezaposlenosti
Beogradski region	12 726	17,32%
Region Vojvodine	22 049	19,30%
Region Centralne i Zapadne Srbije	40 628	21,00%
Region Južne i Istočne Srbije	32 371	21,85%
Region Kosovo i Metohija	6 905	31,16%

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da osim na Kosovu i Metohiji ne postoje ozbiljnije razlike u pogledu procentalnog udela nezaposlenih u ukupnoj nezaposlenosti, što je bio i slučaj 2017. i 2018. godine.

Tabela 44. Procentualni udeo nezaposlenih mladih prema regionima u odnosu na ukupan broj nezaposlenih mladih

Region	Broj nezaposlenih mladih (15 – 30 godina)	Procenat nezaposlenih mladih u odnosu na ukupan broj nezaposlenih mladih
Beogradski region	12 726	11,10%
Region Vojvodine	22 049	19,23%
Region Centralne i Zapadne Srbije	40 628	35,43%
Region Južne i Istočne Srbije	32 371	28,23%
Region Kosovo i Metohija	6 905	6,02%
Ukupno	123 686	100%

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je **više od trećine nezaposlenih mladih iz regiona Centralne i Zapadne Srbije** kao što je bio slučaj i prethodnih godina. U nešto manjem procentu su nezaposleni u regionu Južne i Istočne Srbije, a dodatno manji u regionu Vojvodine. Najmanji procenat u ukupnom delu nezaposlenih mladih jesu iz regiona Kosova i Metohije, kao i Beograda.

Iako u poslednjih nekoliko godina opada broj nezaposlenih mladih, teško da se može govoriti o nekom pozitivnom trendu, već se podaci mogu pripisati **izmeni metodologije o merenju nezaposlenosti**¹⁰² i ona potpuno korelira sa smanjenjem opšte nezaposlenosti. Ovde je zanimljivo prikazati rezultate istraživanja MOS iz 2018. godine u kome se navodi da od 54% mladih koji su nezaposleni (u procesu školovanja i nezaposleni), da čak 69% njih nije prijavljeno na biro rada Nacionalne službe za zapošljavanje iako je taj procenat opao u odnosu na 77,5% za 2015. godinu.¹⁰³ U tom pogledu, nezaposlenost mladih i dalje je daleko procentualno izraženija od opšte nezaposlenosti. Neophodno je da svi akteri nastave da partnerski rade na popravljanju položaja mladih na tržištu rada.

Iz sekundarnih istraživanja imamo podatke da 34% mladih smatra da im uslovi života omogućavaju zasnivanje porodice, dok 66% da ne.¹⁰⁴ Kao najveću prepreku tome vide i finansijske i stambene uslove (53,3%).

Od velike je važnosti videti i **strukturu nezaposlenosti mladih u odnosu na stečeno obrazovanje**. Prema dostupnim podacima iz 2016. godine, uz izuzimanje iz istraživanja aktivnih/sadašnjih studenata (samo oni koji su završili obrazovanje), situacija je sledeća:

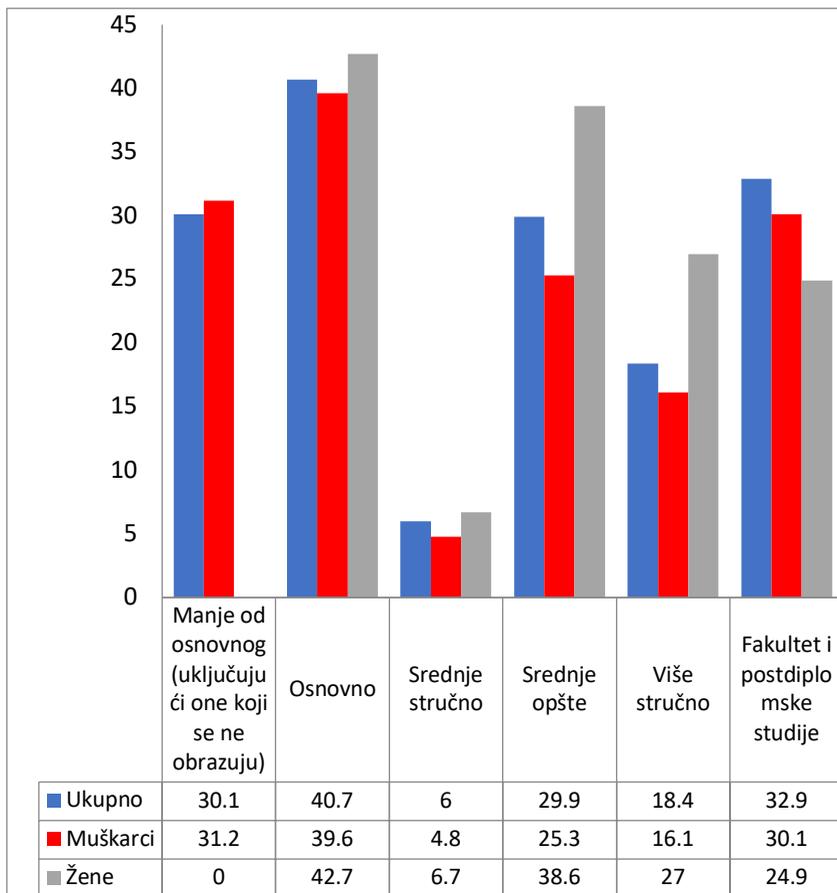
¹⁰² Videti više kroz poslednji bilten na: http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/12/12517_bilten_nsz_04_2019_-_broj_200.pdf

Ili kroz objašnjenje: <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1620014>

¹⁰³ MOS i Ninamedia, Istraživanje položaja i potreba mladih 2018, str. 91

¹⁰⁴ Isto, str. 40 - 42

Grafikon 48. Stopa nezaposlenosti mladih prema nivou obrazovanja i polu u procentima

Izvor: Republički zavod za statistiku prema „Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije“

Ovi podaci nam pokazuju da je mladima najlakše da se zaposle sa srednjim stručnim obrazovanjem, a da je veoma teško zaposliti se sa srednjim opštim i fakultetskim obrazovanjem. U nešto boljem položaju su mladi koji imaju više stručno obrazovanje.

U izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije se govori o tržištu rada i ističe se da iako se popravlja situacija u pogledu aktivnosti na tržištu rada, da situacija nije ista i kod mladih. U delu izveštaja koji se bavi osnovnim ekonomskim i socijalnim pravima, u odeljku koji se osvrće na funkcionisanje tržište rada, navodi se da je u 2018. godini tržište rada imalo najbolje rezultate još od 2014. godine i da su stope aktivnosti na tržištu rada i zaposlenosti bile najviše, dok je nezaposlenost pala na 12,7%. **U izveštaju se navodi da iako je dugoročna nezaposlenost, kao i nezaposlenost žena i mladih u padu, stopa aktivnosti mladih na tržištu rada je opala. Procenat mladih u starosnoj grupi između 15-24 koji nisu zaposleni, nisu u procesu obrazovanja niti obučavanje je u 2018. godini pao na 16,5%. U izveštaju se navodi i da opadanje populacije za 0,5% svake godine, zajedno sa emigracijom i odlivom mozgova, posebno mladih, predstavljaju ključni srednjeročni i dugoročni ekonomski izazov za Srbiju.**¹⁰⁵

Takođe, u delu izveštaja koji se tiče pregovaračkih poglavlja, mladi su obuhvaćeni u poglavlju koje se tiče socijalne politike i zapošljivosti, **kroz preporuku Evropske komisije da se kroz budžet obezbede sredstva za politike koje bi uticale na tržište rada i da se obezbede adekvatni finansijski i institucionalni resursi za zapošljavanje i socijalne politike kako bi sistematski usmerili na mlade, žene i dugotrajno nezaposlene i kako bi se pobošljale naknade za građane koji se nalaze ispod granice siromaštva.** U izveštaju se nalazi i podatak da je nezaposlenost mladih (od 15 do 24 godine prema njihovoj metodologiji) u Srbiji pala sa 31,9% kolika je bila 2017., na 29,7% u 2018. godini, ali da je i dalje ostala visoka. U istom pregovaračkom poglavlju, a u delu koji se bavi ravnopravnošću muškaraca i žena u pogledu zapošljavanja i socijalnih politika, ističe se da postoji diskriminatoran odnos poslodavaca prema mladim ženama.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ European Commission, *Serbia 2019 Report*, str. 48

¹⁰⁶ Isto, str. 78

Preduzetništvo mladih

Na ovu temu je organizovana fokus grupa koja je imala za cilj da utvrdi kakvo je stanje u pogledu preduzetništva mladih u Srbiji, kakvi su uslovi za razvoj preduzetništva, kakav je socijalni i ekonomski okvir za njegov razvoj, da li mere ekonomske i poreske politike podstiču preduzetništvo ili ne, koji su najveći problemi za prvi korak ka bavljenju biznisom i izlaskom na tržište, koliko je birokratija komplikovana i koliko su uopšte mladi spremni za preduzetništvo, odnosno da li postoji formalno i neformalno obrazovanje koje podstiče mlade da se bave preduzetništvom.

Sagovornici u toku fokus grupe su kao prvi problem istakli da preduzetništvo ne postoji u obrazovnom sistemu i da su retki primeri gde se mladi u toku formalnog obrazovanja susreću sa temom preduzetništva, temama koje su važne da bi se uopšte mislilo o preduzetništvu i da ne postoji nikakav podsticaj da se mladi upućuju na tržište. Ukazali su na probleme pre svega u srednjim školama, gde i profesori koji predaju ekonomske predmete, skoro pa da i dalje predaju „marksizam“, a ne preduzetništvo niti bilo kakve povezane teme. Ističu da u nekim školama postoje dobri primeri gde se mladi ohrabruju na inicijative i gde postoji određeni broj škola koje kreiraju i podstiču kreiranje učeničkih kompanija, ali da generalno obrazovni sistem nije takav da mlade osposobljava za osnove tržišnog rada, samog tržišta, za bilo kakav vid udruživanja ili razmišljanja makar o temama socijalnog preduzetništva.

Sa druge strane, kao dodatni problem ističu i to da mi kao društvo generalno nismo preduzetnički orijentisani i da mladi „idu na sigurno“, odnosno imaju preferencije ka tome da imaju državni posao koji je siguran i da nikako ne možemo da se otrgnemo od tog jednog vida socijalističkog nasleđa u kome je ključni cilj mladih da rade za državu. Ukazuju i na to da i školski sistem negde dodatno podstiče takva razmišljanja, a da su eventualni jedini izuzeci zanatske škole i

zanimanja koja sama po sebi predviđanju samostalan izlazak na tržište.

Sagovornici ukazuju i da obrazovni sistem u Srbiji dodatno zaostaje u pogledu inovacija, razvijanja biznis ideja na globalnom tržištu, da slabo pratimo svetske trendove i da se dodatno javlja problem velikog odlaska mladih iz zemlje, koji u potrazi za boljim prilikama za obrazovanje i rad odlaze u značajnom broju, a da to stvara problem u pogledu tzv. „odliva mozgova“ u smislu da oni najbolji odlaze i da će zato razvoj tehnologija, ideja i sl. uvek kasniti u Srbiji.

Ipak, sagovornici su rekli da u određenim poljima preduzetništvo funkcioniše i tu se pre svega misli na IT sektor, različite start-up kompanije, inkubatore i one koji se na bilo koji način bave novim tehnologijama. Osim u ovim oblastima, preduzetništvo nije previše razvijeno kod mladih u Srbiji, a to dodatno argumentuju time što veliki broj mladih preduzetnika u stvari nasleđuje porodične firme, dok je jako mali broj onih koji samostalno ulaze u određeni posao.

Kao uzroke slabog razvoja preduzetništva kod mladih, učesnici fokus grupe pored novca (kapitala) kao jednog od ključnih problema vide i strah od neuspeha kao veliku prepreku. Ističu da istraživanja pokazuju da na 2,7 neupelih pokušaja, dolazi jedna uspešna preduzetnička priča, a smatraju da veliki deo njih nije spreman na rizik. Sa druge strane, ističu strukturne probleme kao dodatna ograničenja za ulazak u preduzetničke vode, a pod strukturnim problemima smatraju generalno ekonomske tokove i način funkcionisanja ekonomije u Srbiji. Ovde navode izrazit uticaj političkih dešavanja na ekonomske tokove, nepotizam i političke veze koji ne zaobilaze ni obično poslovanje, smatraju da tržište nije otvoreno za sve i da zapravo jedan deo ekonomije funkcioniše na principu „polu-nameštenog sistema“, odnosno „rada na kombinaciju“.

Dodatno, ukazuju na često negativnu percepciju mladih (diskriminatornu), odnosno ustaljen obrazac ponašanja i razmišljanja

da su mladi „nestručni“, da nemaju iskustva, da nemaju iza sebe velike poslove, da nemaju „zvučan portfolio“, što sve dovodi do toga da im se značajno smanjuju prilike za posao, a bez dobijanja poslova, nikada neće ni imati iza sebe velikog iskustva i značajan portfolio. Smatraju da su u tom smislu bitno diskriminirani i da i dalje postoje ozbiljni problemi u percepciji mladih od strane starijih u biznisu.

Dalje, u pogledu strukturnih uslova za razvoj preduzetništva ukazali su na ozbiljne nedostatke poreskog i ekonomskog sistema koji je često netransparentan, odnosno da mere i programi koji postoje da bi mladima olakšali ulazak u biznis i prve godine poslovanja nisu uvek otvoreni za sve i da je i u tu prisutan element „poznavanja nekoga i kombinacija“. Smatraju da bi država morala da kreira jedan sistem podsticaja razvoja mladih preduzetnika koji bi bio otvoren za sve u pogledu poreza, osnovica za doprinose, grejs perioda za mlade preduzetnike kako bi jednostavno nova firma mogla u početku da opstane na tržištu i krene u razvijanje svog posla. Sagovornici smatraju da je neophodno uvesti različite stope poreza u odnosu na oblast poslovanja, razdvojiti preduzetnike od multinacionalnih kompanija i kreirati sistem u kome male firme mogu da se razvijaju. Smatraju da i veliki problem postoji kod onih preduzetnika koji plaćaju paušalni porez, jer im poreski inspektori mogu naknadno značajno uvećati poreze i na neki način nemaju mogućnost da ozbiljnije planiraju svoje poslovanje. Sagovornici u fokus grupi ističu i to da generalno ne postoji zakonska zaštita države na tržištu i da je ponekad jako teško naplatiti svoja potraživanja.

Dodatno, učesnici fokus grupe su istakli da postoje i tehnološki i društveni strukturni problemi, a to je spor razvoj elektronskog plaćanja, online plaćanja, da se i dalje veliki broj transakcija odvija putem gotovine, da se softveri, iako sve češće, ipak ne koriste u dovoljnoj meri za poslovanje i smatraju da mladi mogu da iskoriste nove tehnologije i razvoj IT sektora i da to jeste grana u kome preduzetništvo zaista raste, ali i da se te tehnologije moraju preliti i na ostale oblasti. Sa druge strane, ističu i da je neophodno kreirati obrazovne programe koji će mlade tehnički da osposobljavaju za

poslovanje i rad u 21. veku i da je sve ovo prilika za mlade da u jednoj konzervativnoj ekonomiji pokrenu svoje poslovanje i uspeju na tržištu.

Sagovornici ističu i da postoje dodatna ograničenja za razvoj preduzetništva kod mladih kao što je bankarski sistem i ističu da je Srbija jedna od najnepovoljnijih država za kredite zbog visokih kamatnih stopa, ali i da kod mladih postoji značaj otklon od kredita i da se u tom smislu dodatno otežava poslovanje zbog manjka sredstava. Sagovornici ističu kao ozbiljne probleme preregulisano tržište i veliki broj parafiskalnih nameta kao značajne ograničavajuće faktore po razvoj biznisa. Smatraju da je u velikom broju ekonomskih oblasti tržište preregulisano i da postoje pravila koje preduzetnici moraju da ispune, a koja su takva da ih je gotovo nemoguće ispuniti i tu u stvari vide prostor za inspekcijski rad i svesno i namerno kažnjavanje preduzetnika i ubiranje novca od njih. Smatraju da je administracija i papirologija koju preduzetnik mora da ispunjava izuzetno velika i da značajno otežava poslovanje i u tom smislu vide elemente neuređenosti sistema i ogromnih troškova koji nastaju. Smatraju i da postoji niz nameta koji se plaćaju a za koje niko ne zna čemu služe i na koji način ih država ili lokalna samouprava troše. Ističu da niti država a ni lokalne samouprave ne rade na podsticanju razvoja ekonomije, da ne servisiraju ekonomske subjekte i da im ne olakšavaju poslovanje, već kreiraju takve politike da ih u stvari kažnjavaju. Ističu česte primere odluka lokalnih samouprava koje značajno otežavaju rad svih ekonomskih subjekata, a opet naglašavaju i političku ulogu u svemu tome, da se često dešavaju subjektivna kažnjavanja, sa dvostrukim aršinima i da ne postoji jasno uređen ekonomski sistem u kome su svi jednaki.

Na kraju su istakli da značajnu ulogu u razvoju preduzetništva može imati civilno društvo i organizacije koje se bave edukacijom mladih. Naglašavaju naravno da su kapaciteti organizacija ograničeni i da ne mogu sistemski da se bave razvojem preduzetništva, ali da oni koji prolaze programe imaju značajne rezultate i da se to vidi. Naglašavaju da su problemi i mali resursi, odnosno mali broj donatora i da je

neophodno i u tom smeru raditi na popularizaciji i razvoju preduzetništva. Dodatno ističu da država mora napraviti jasan i pravedan okvir, a da će zatim doći do razvoja preduzetništva i kod mladih.

Zaključak

Ovo poglavlje nam je ukazalo na položaj mladih na tržištu rada. **Iako godinama unazad nezaposlenost mladih opada i dalje je veliki broj mladih koji nisu zaposleni.** Posebno je alarmantna situacija u regionima Centralne i Zapadne Srbije i Južne i Istočne Srbije. Podaci pokazuju i da veliki broj mladih nije zaposlen, ali nije ni evidentiran u registru Nacionalne službe za zapošljavanje čime se ne nalaze u evidenciji nezaposlenih. Neophodno je napraviti programe zapošljavanja mladih kako bi broj nezaposlenih smanjio i kako bi se mladima pružile šanse za zapošljavanje.

9. Mladi i obrazovanje

Ovo poglavlje je obuhvatilo ispitivanje stavova mladih u vezi sa temom obrazovanja, kao i statistike u pogledu završenih studija i srednjih škola.

Tabela 45. Broj diplomiranih studenata (studije prvog stepena) po polu u periodu od 2015. do 2017. godine

Godina	Ukupan broj diplomiranih	Muško	Žensko
2015.	32 564	13 920	18 644
2016.	32 041	13 758	18 283
2017.	29 687	12 491	17 196

Izvor: Republički zavod za statistiku¹⁰⁷

Tabela 46. Broj diplomiranih studenata (studije drugog stepena) po polu u periodu od 2016. do 2017. godine

Godina	Ukupan broj diplomiranih	Muško	Žensko
2016.	14 841	5 816	9 025
2017.	14 122	5 546	8 576

Izvor: Republički zavod za statistiku¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ Baza RZS,

<http://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104020101?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=c3fd4122-302c-4672-bf35-84260986a067>

¹⁰⁸ Baza RZS,

<http://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104020201?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=10a9c154-f82e-493f-a081-e6d7056a3362>

Tabela 47. Broj diplomiranih studenata (studije trećeg stepena - doktori nauka) po polu u periodu od 2016. do 2017. godine

Godina	Ukupan broj doktora nauka	Muško	Žensko
2016.	1 539	656	883
2017.	952	385	567

Izvor: Republički zavod za statistiku¹⁰⁹

U kalendarskoj 2018. godini u Republici Srbiji na svim visokoškolskim ustanovama i na svim nivoima studija diplomirao je 45 221 student. Od ukupnog broja diplomiranih studenata 18 488 ili 40,9% su muškarci, a 26 733 ili 59,1% su žene. Na državnim i privatnim univerzitetima ukupno je diplomiralo 34 936 studenata – od toga 78,0% ili 27 225 studenata diplomiralo je na državnim, a 22,0% ili 7 711 studenata na privatnim fakultetima. Na visokim strukovnim državnim i privatnim školama diplomiralo je 10 285 studenata – od toga 90,0% na državnim visokim školama, a 10,0% studenata na privatnim.¹¹⁰

U školskoj 2018/19. godini na svim visokoškolskim ustanovama i na svim nivoima studija u Republici Srbiji upisano je 249 604 studenta. Od ukupnog broja upisanih 107 954 studenta (43,3%) je muškog pola, a 141 650 (56,7%) ženskog pola. Na državnim i privatnim univerzitetima ukupno je upisano 210 480 studenata – od toga 86,1% ili 181 310 studenata upisano je na državnim, a 13,9% ili 29 170 studenata na privatnim fakultetima. Na visokim strukovnim državnim i privatnim školama ukupno je upisano 39 124 studenta – od toga

---

¹⁰⁹ Baza RZS,

<http://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104020301?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=8a774565-7fcc-4cdd-8b82-e80e7515eaa1>

¹¹⁰ Diplomirani studenti 2018, Republički zavod za statistiku, <http://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20191168.pdf>

87,9% ili 34 404 studenta na državnim strukovnim visokim školama a 12,1% ili 4 720 studenata na privatnim. Posmatrano prema načinu finansiranja studija, 41,3% studenata upisao se na budžet, a 58,7% studenata na samofinansiranje.¹¹¹

Prema poslednjim dostupnim informacijama, broj učenika/ca koji su završili srednju školu u školskoj 2016/2017. godini je 589 948¹¹². U 2017. godini na studije prvog stepena upisano je 195 256 studenata¹¹³, odnosno 33,10% od broja onih koji su završili srednjoškolsko obrazovanje¹¹⁴.

Na pitanje da li su mladi zadovoljni obrazovnim programom za koji se školuju ili su se školovali, na skali od 1 do 5 (1 - Uopšte nisam zadovoljan/na programom; 5 – U potpunosti sam zadovoljan/na programom), prosečna ocena odgovora je 2,7. Procenat onih koji nisu zadovoljni (ocene 1 i 2) je 44%, a onih koji su zadovoljni (ocene 4 i 5) je 26%. **Nezadovoljstvo je veoma izraženo, a ako se uporedi sa prethodnom godinom primećuje se njegov rast.**

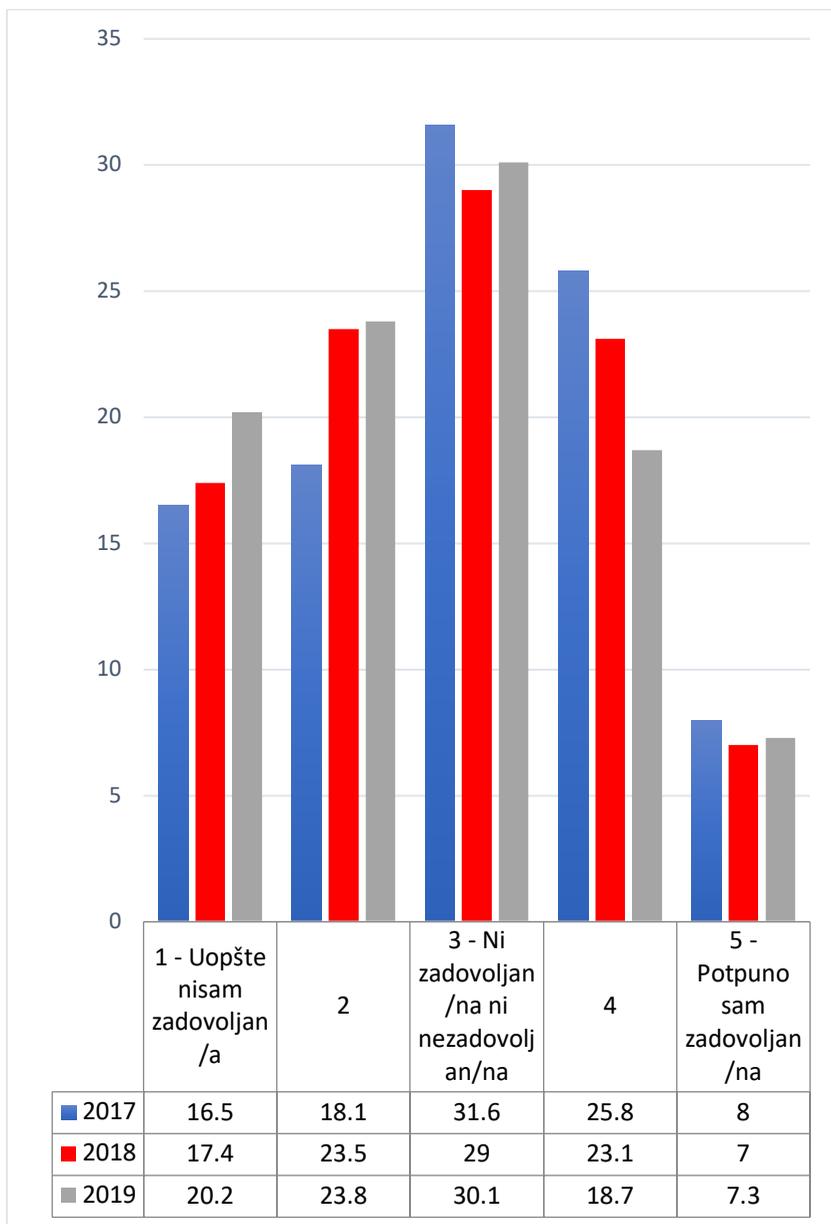
¹¹¹ Upisani studenti 2018/2019, Republički zavod za statistiku, <http://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20191167.pdf>

¹¹² Baza RZS, <http://data.stat.gov.rs/Home/Result/11030305?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table>

¹¹³ Baza RZS, <http://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104010101?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=c4c6622a-5c41-4e68-bbcb-14e36216373b>

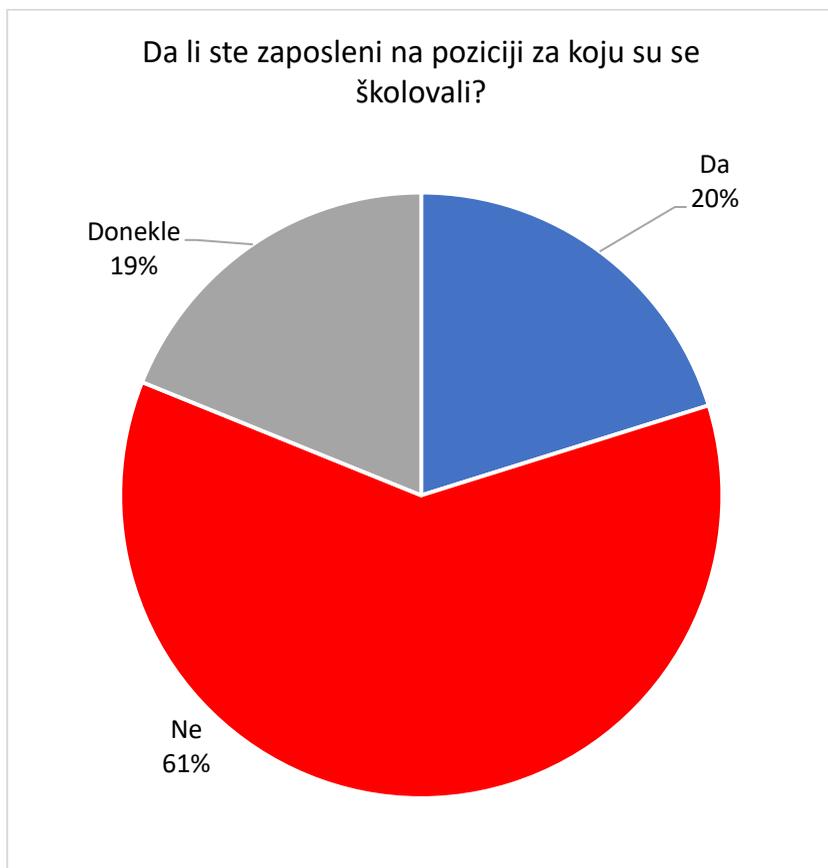
¹¹⁴ Podatak treba uzeti uz ograničenje da jedan deo studenata upisuje fakultete nakon pauziranja u školovanju.

Grafikon 49. Zadovoljstvo mladih obrazovnim programom (%)

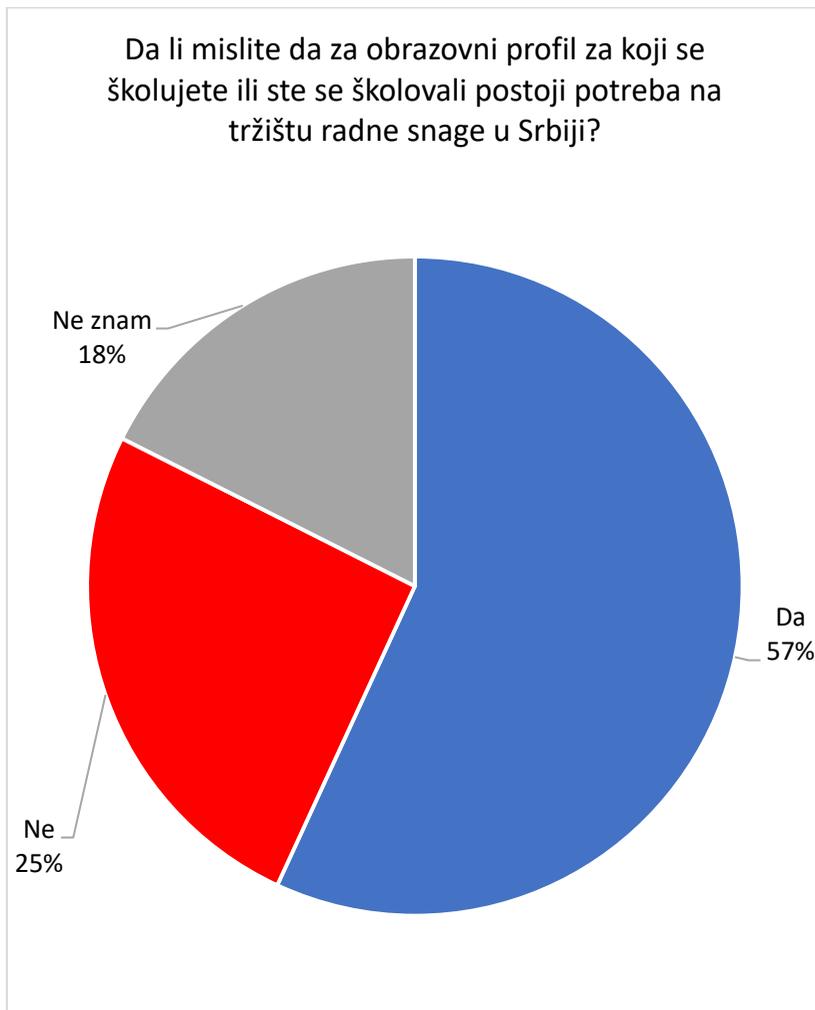
Na pitanje da li su ispitanici/ce zaposleni/ne na poziciji za koju su se školovali, mladi u 61% slučajeva odgovaraju da nisu, 19% mladih je donekle zaposlen/a na poziciji za koju su se školovali, a samo 20% mladih radi na poziciji za koju je stekao/la adekvatno obrazovanje. Ovaj podatak svedoči o neusklađenosti tržišta rada sa obrazovnim sistemom, lošim procesima profesionalne orijentacije mladih, ali je upitan i kvalitet procesa, proizvoda i usluga na kojima rade nestručne osobe.

Grafikon 50. Zaposlenost na poziciji za koju su se mladi školovali

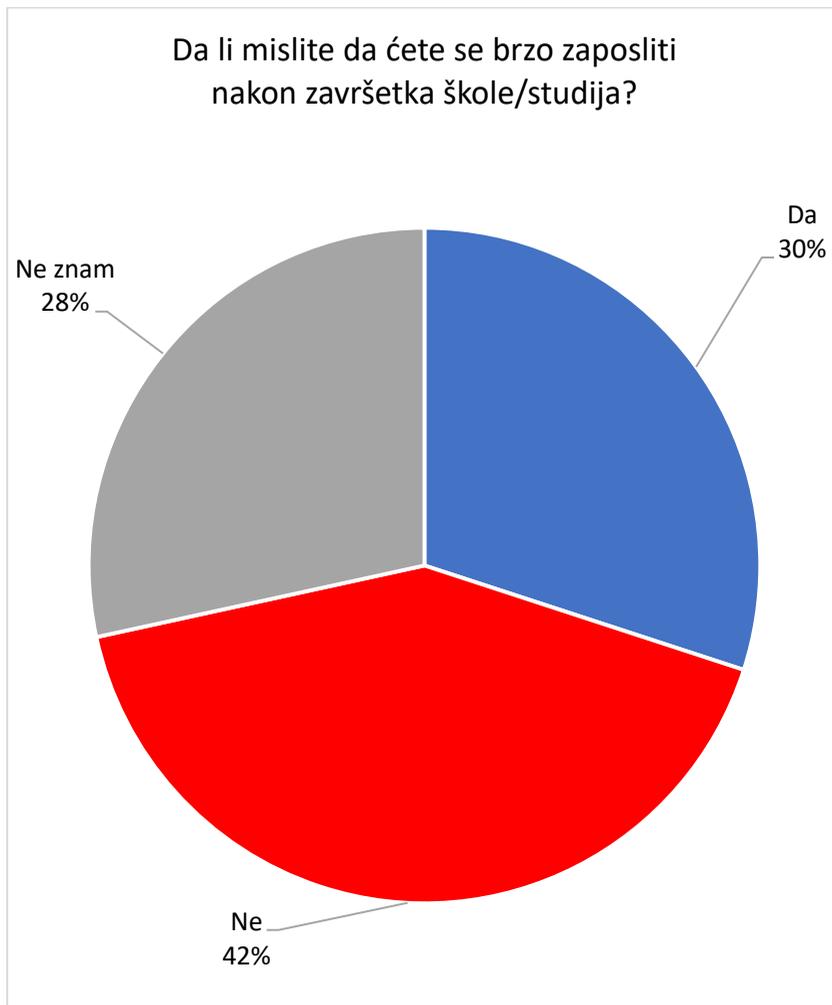
Pitali smo mlade i da li misle da za obrazovni profil za koji se školuju ili su se školovali postoji potreba na tržištu radne snage. **Četvrtina mladih smatra da ne postoji potreba na tržištu rada za njihovo zanimanje.**

Grafikon 51. Obrazovni profili i tržište radne snage

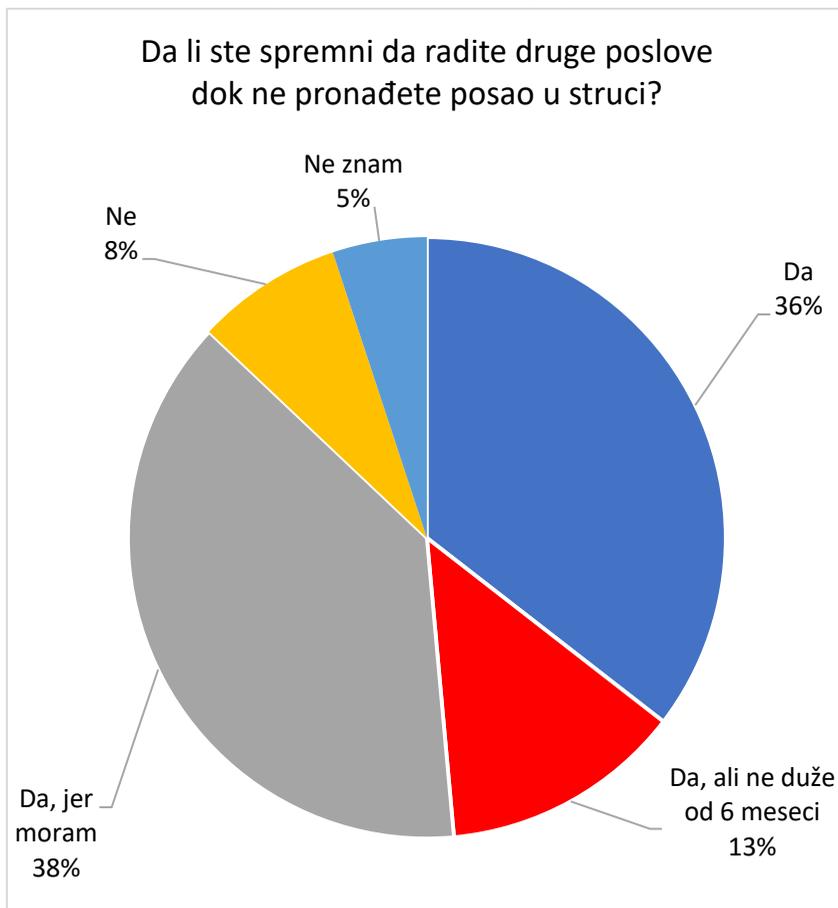
U istraživanju, onima koji su u procesu školovanja postavljeno je pitanje da li misle da će se brzo zaposliti na tržištu nakon završetka škole/studija i njih 30% smatra da hoće, 28% ne zna i da čak 42% mladih smatra da se neće zaposliti u skorijem periodu.

Grafikon 52. Zaposlenje nakon studija

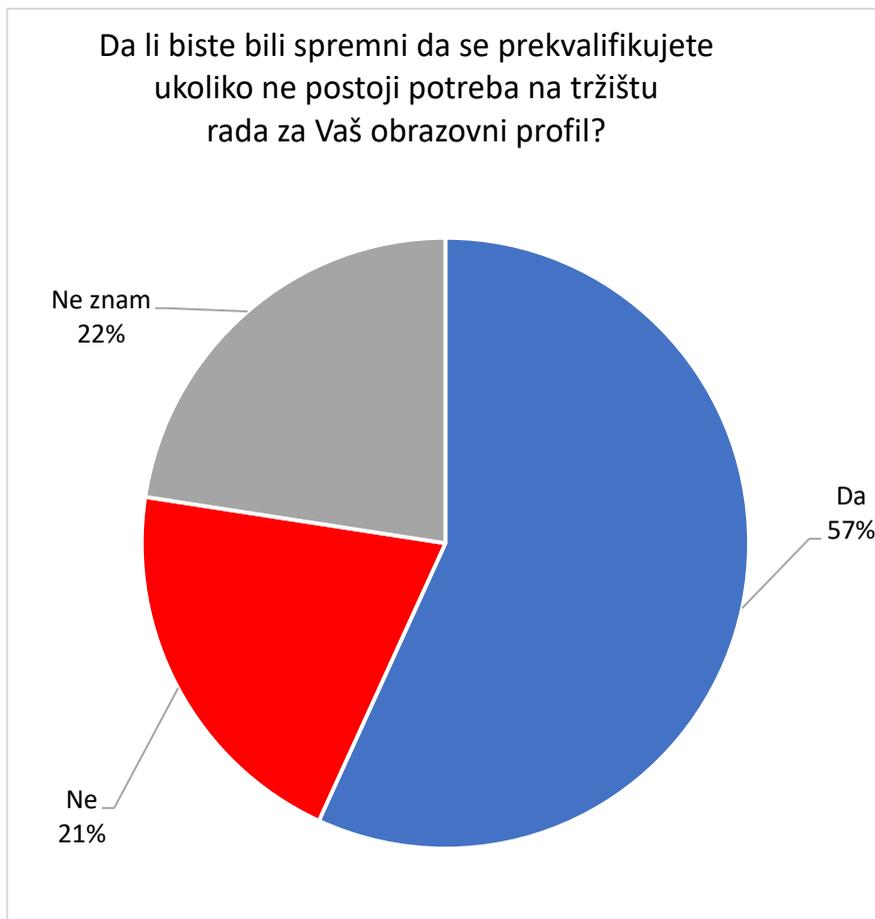
Pitali smo mlade i da li su spremni da rade druge poslove dok ne pronađu posao u struci. Velika većina mladih, **čak 87%, spremna je da radi druge poslove dok ne nađe adekvatan u struci**, navodeći da bi radili jer moraju njih 38,5%, a 13,1% njih ne bi radilo duže od šest meseci. Samo 7,9% ne bi radilo, a 5,1% ne zna, što upućuje na zaključak da mladi u Srbiji nisu probirljivi što se tiče posla i da bi radili tamo gde im se ukaže prilika.

Grafikon 53. Da li ste spremni da radite druge poslove

Postavili smo pitanje da li su mladi spremni da se prekvalifikuju ukoliko ne postoji potreba na tržištu rada za njihov obrazovni profil i skoro 3/5 mladih jeste spremno. Stiče se utisak da mladi sve više grabe za radnim mestima i da su **spremni da se prilagođavaju uslovima tržišta, od rada van struke do spremnosti na prekvalifikacije, čekanje na posao i slično.**

Grafikon 54. Da li biste bili spremni da se prekvalifikujete ukoliko ne postoji potreba na tržištu rada za Vaš obrazovni profil?

Pitali smo mlade kakav je njihov utisak koliko su bitni sledeći elementi za dobijanje posla u Srbiji na skali od 1 do 5 (1 - Uopšte nije bitno, 5 - Veoma je bitno). Poražavajuća je činjenica da **mladi veruju da su za dobijanje posla najvažnija lična i porodična poznanstva i kontakti i članstvo i aktivizam u političkoj partiji, a tek zatim adekvatno formalno ili neformalno obrazovanje.**

Tabela 48. Koliko je bitno za dobijanje posla

Koliko je bitno?	Prosečna ocena 2017.	Prosečna ocena 2018.	Prosečna ocena 2018.
Formalno obrazovanje – diploma obrazovne institucije	3,7	3,2	3,1
Lična i porodična poznanstva i kontakti	3,9	4,4	4,3
Članstvo i aktivizam u političkoj partiji	3,4	4,3	4,1
Neformalno obrazovanje	*	3,2	3,1

Pitali smo mlade kako vide značaj i položaj visokoobrazovanih ljudi u Srbiji. Pitali smo ih u kojoj meri se slažu sa narednim tvrdnjama na skali od 1 do 5 (1 – U potpunosti se ne slažem, 5 - U potpunosti se slažem).

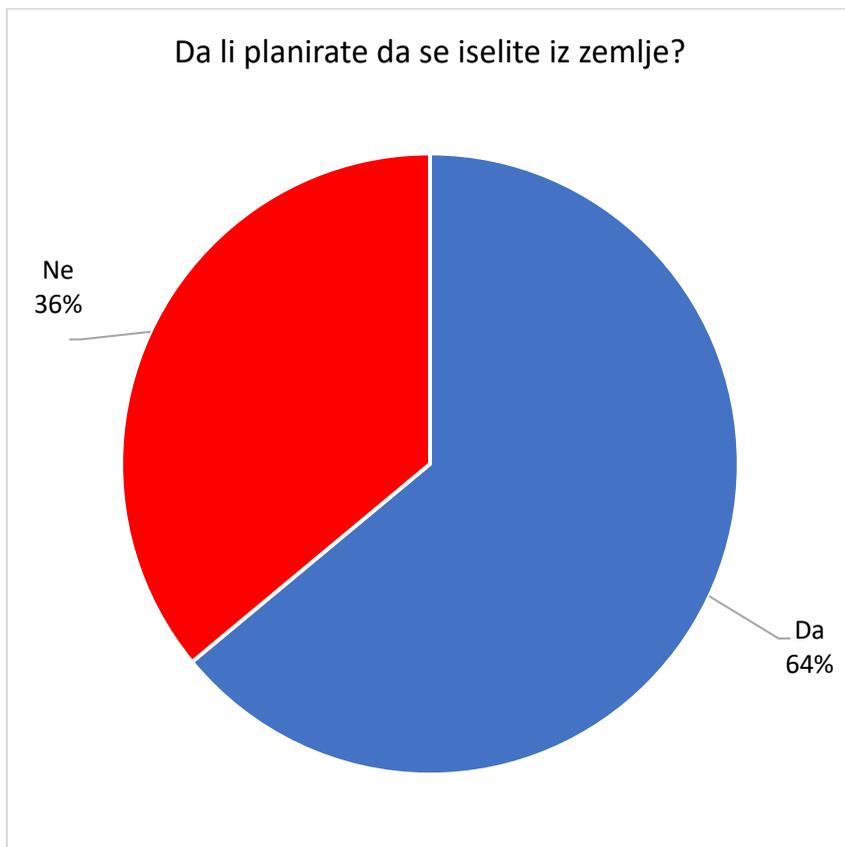
Tabela 49. Stavovi mladih u odnosu na obrazovanje

Tvrdnja	Prosečna ocena 2017.	Prosečna ocena 2018.	Prosečna ocena 2019.
Posmatrano u celini, visoko obrazovanje danas nema nikakvu društvenu vrednost	3,2	3,2	3,2
Visoko obrazovanje je potpuno iskreditovano lažnim diplomama i fantomskim privatnim fakultetima	4,1	3,9	3,9
Ljudi sa visokim obrazovanjem su najelitniji deo našeg društva	2,5	2,6	2,6
Mladi ljudi nemaju podsticaj da uče jer je sistem vrednosti takav da se sve dobija novcem i poznanstvima, a ne znanjem	4,1	4,6	4,2
Mladi i obrazovani kadrovi odlaze u inostranstvo jer se tamo njihovo znanje mnogo više ceni	4,6	4,6	4,6

Zabrinjavajući su odgovori koje su mladi izneli da su većinski saglasni sa tvrdnjama da mladi i obrazovani kadrovi odlaze u inostranstvo jer se tamo njihovo znanje mnogo više ceni, kao i da je visoko obrazovanje potpuno diskreditovano falsifikovanim diplomama i fantomskim privatnim fakultetima iako je prosečna ocena opala u odnosu na prethodnu godinu, kao i da mladi nemaju podsticaj da uče jer je sistem vrednosti takav da se benefiti dobijaju novcem i poznanstvima a ne znanjem.

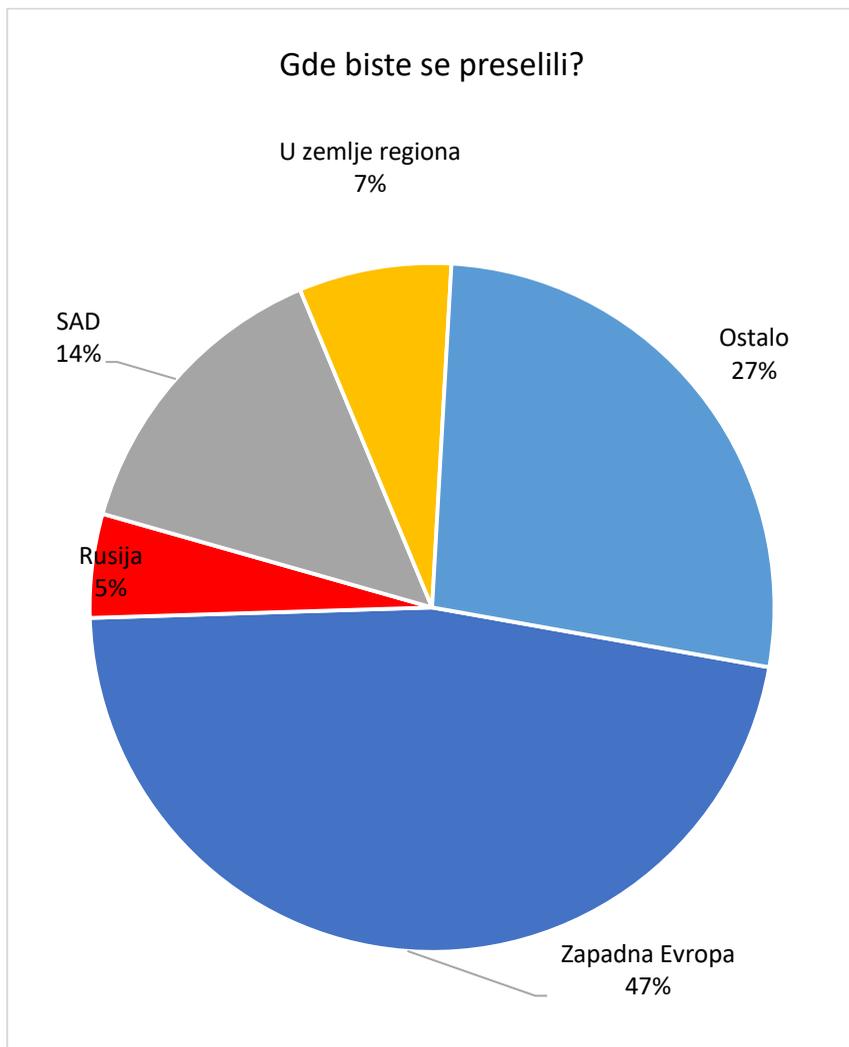
I podaci dobijeni na pitanje da li mladi ispitanici/ce planiraju da se isele iz zemlje su uznemirujući, jer 64% mladih planira da se iseli. Problem iseljavanja mladih iz zemlje već godinama se beleži ne samo u Srbiji već i u čitavom regionu. Države nažalost nemaju adekvatne odgovore niti mere populacione politike, kojima bi se sprečio masovni odlazak građana iz zemlje. Demografska istraživanja u regionu pokazuju da mladi iz zemalja okruženja u svet odlaze ne samo zbog ekonomskih uslova i „trbuhom za hlebom“, već zbog nestabilnosti političkog sistema i narušenih vrednosti.

Grafikon 55. Da li planirate da se iselite iz zemlje?

Na pitanje gde bi se preselili, na prvom mestu želja gde bi mladi živeli su zemlje Zapadne Evrope u 47% slučajeva, zatim SAD u 14% slučajeva, zatim zemlje u regionu (7%), u Rusiju (5%).

Grafikon 56. Gde bi se mladi preselili

Zaključak

Ovo poglavlje nam je dalo uvid u stavove mladih u Srbiji u vezi sa obrazovanjem, kvalitetom obrazovanja i upotrebljivošću znanja, odnosno mogućnostima da se obrazovanje iskoristi za zaposlenje. **Mladi nisu zadovoljni obrazovnim programima, a veliki deo njih koji je zaposlen nije zaposlen na radnim mestima za koja su se školovali.** Veliki broj mladih kojima se nalaze u procesu školovanja ne misli da će se brzo zaposliti nakon završetka škole ili studija, a posebno zabrinjava i da je veliki broj mladih koji je skoro izašao iz procesa obrazovanja spreman da se prekvalifikuje ukoliko je to potrebno. To na jako dobar način oslikava neusklađenost obrazovnog sistema i tržišta rada. Mladi ističu da je veliki problem što se posao ne dobija na osnovu formalnog i neformalnog obrazovanja nego kroz lična ili porodična poznanstva i preko partije. Takođe, alarmantni su podaci koji pokazuju da mladi misle da je obrazovanje izgubilo na važnosti i da je diskreditovano. **Posebno zabrinjavajući podaci iz ovog poglavlja ukazuju da više od 6 od 10 mladih osoba planira da se iseli i zato je neophodno da se što pre aktivira celo društvo kako bi stvaralo uslove u kojima će ovaj procenat biti znatno manji.** Interesantan je i podatak o tome da mladi pre svega žele da se presele u zemlje Zapadne Evrope i SAD što je u velikoj suprotnosti sa stavovima mladih o EU i spoljnoj politici Srbije.

10. Mladi i aktivizam

Aktivizam je planirano ponašanje kako bi se postigli određeni ciljevi kroz aktivnosti poput podizanja svesti, stvaranja koalicija, vođenja kampanja, izazivanja publiciteta i drugih akcija, koje utiču na društvene promene. Aktivizam može biti vođen određenom ideologijom, vrednostima, politikom ili imati altruistički i/ili humanitarni karakter.

Aktivno učešće ili participacija označava mnogo više od prostog učešća u nekoj aktivnosti. Ono podrazumeva učešće u procesu identifikacije potreba i problema, istraživanju potencijalnih rešenja, donošenju odluka, i planiranju i sprovođenju akcija u zajednici. Aktivno učešće mladih u radu institucija i društvenim procesima omogućava mladima da preuzmu odgovornost za sopstvenu budućnost i budućnost društva, što im istovremeno pomaže da steknu autonomiju, i pruža priliku da zadobiju brojne veštine i znanja. Aktivno učešće mladih predstavlja okosnicu svake omladinske politike.¹¹⁵

Pitali smo mlade šta su **najveći problemi društva** u kome žive. U 2018. godini mladi su napravili sledeću rang listu problema:

1. Sistem vrednosti
2. Nezaposlenost
3. Obrazovni sistem

Ukoliko poredimo rezultate iz prethodnih godina, vidimo da mladi smatraju da su manje bezbedni, porasla je potreba za više kulturnih događaja, dok su ostali problemi zastupljeni u istim ili manjim procentima.

---

¹¹⁵ Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 10

Tabela 50. Najveći problemi mladih u procentima odgovora (%)

Problem	2017.	2018.	2019.
Nezaposlenost	89,1	83,1	74,7
Obrazovni sistem	77,9	69,0	70,2
Sistem vrednosti	76,4	79,6	76
Korupcija	50,4	55,9	54,7
Mali uticaj na donošenje odluka	47,5	48,5	39,7
Beznađe	41,8	48,3	43,1
Nedostatak kulturnih događaja	35,1	34,2	44,3
Bezbednost	18,4	26,7	31,2

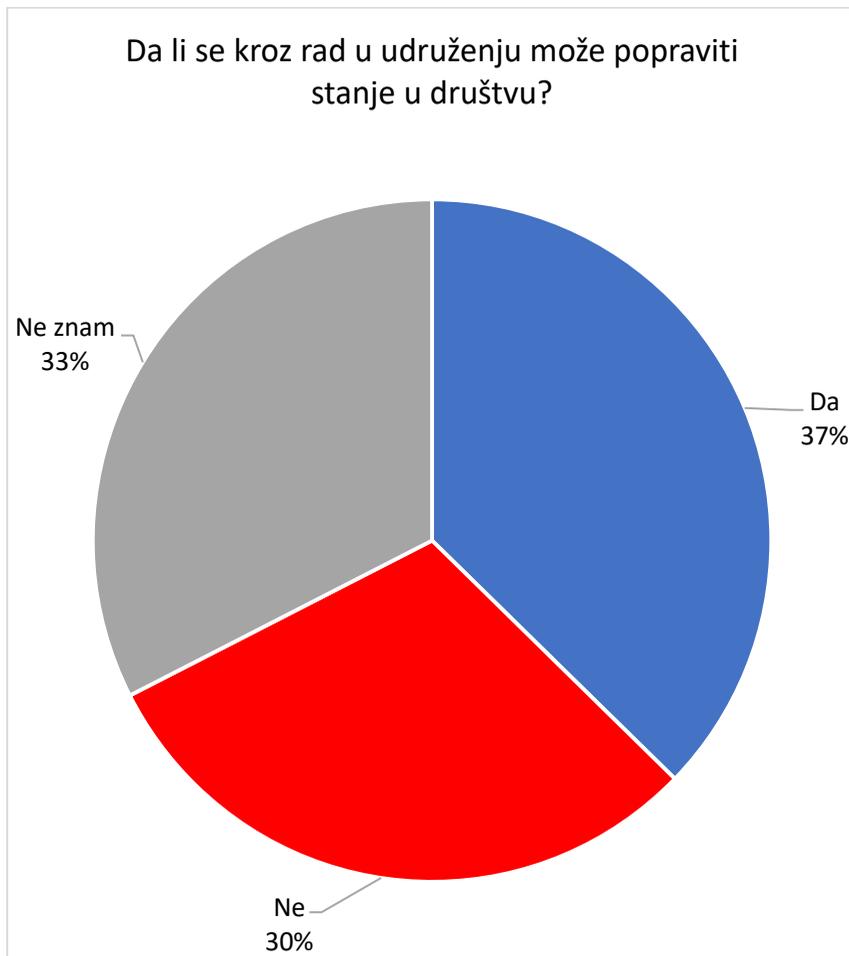
Pitali smo mlade da li su članovi nekog udruženja građana, tek nešto manje od 12% mladih participira u društvu kroz udruženja.

Grafikon 57. Članstvo u udruženjima

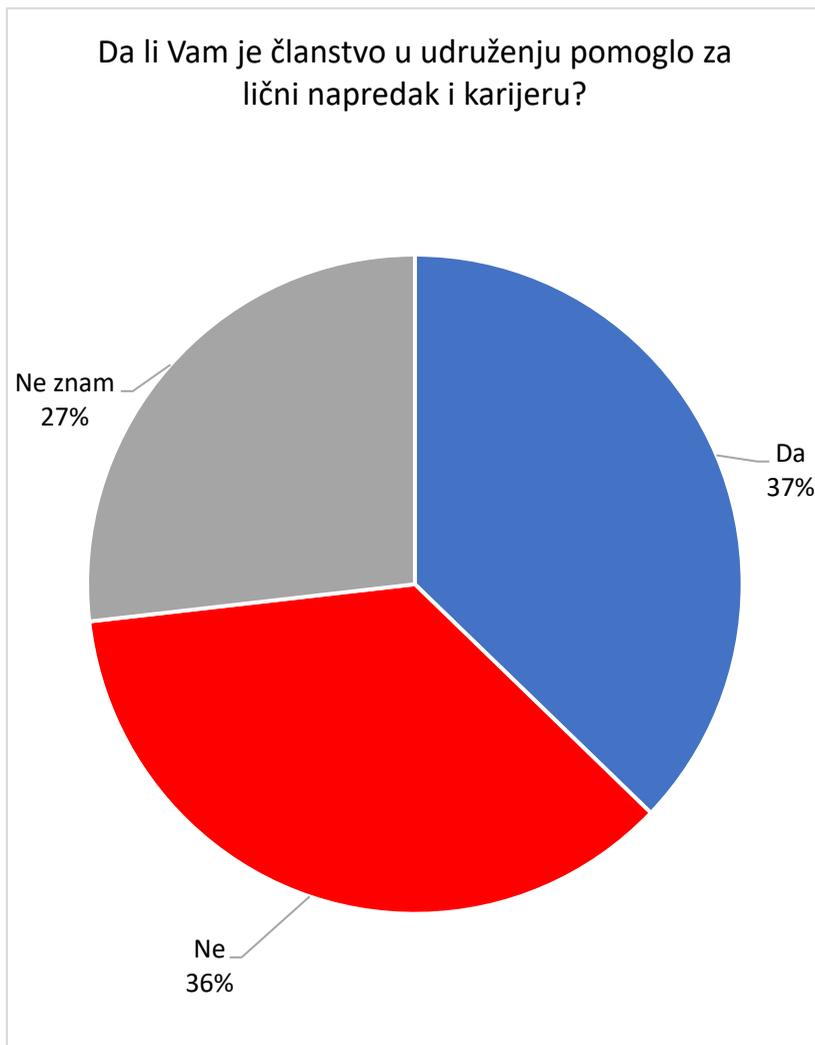
U istraživanju smo pitali mlade da li smatraju da se kroz aktivizam i učešće u radu udruženja može popraviti stanje u društvu i **37% mladih koja je aktivna u udruženjima smatra da se stanje može popraviti.**

Grafikon 58. Rad u udruženju i stanje u društvu

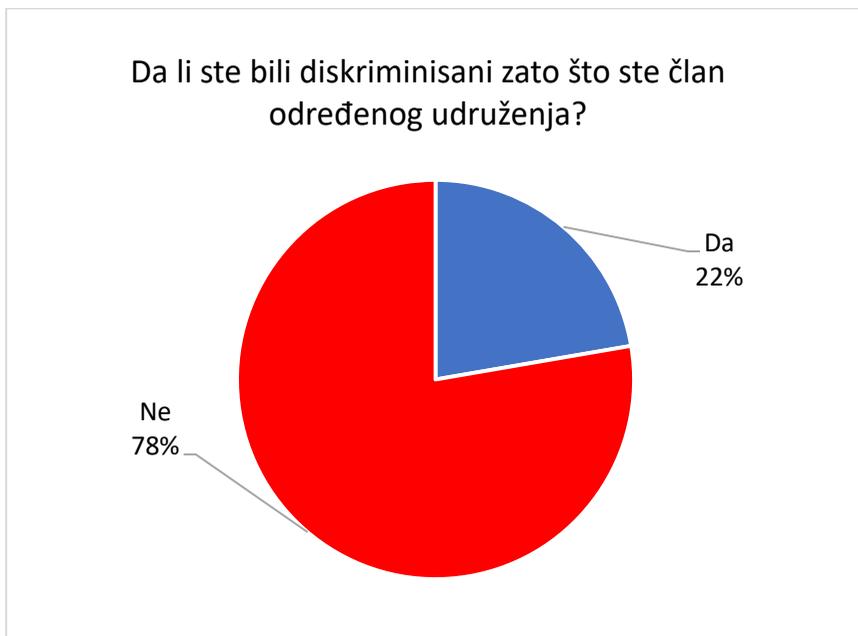
37% mladih smatra da im je članstvo u bilo kom vidu udruženja pomoglo za lični napredak i karijeru.

Grafikon 59. Da li Vam je članstvo u udruženju pomoglo za lični napredak i karijeru?

Svaka peta mlada osoba koja je aktivna u udruženju je bila diskriminirana zato što je član/ica određenog udruženja.

Grafikon 60. Diskriminacija zbog članstva udruženja

Prvi koraci ka aktivizmu - učeničko organizovanje

Sa ciljem ispitivanja učeničkog organizovanja kao prvog koraka u aktivizmu mladih organizovali smo fokus grupu sa srednjoškolcima koji su organizovani u učeničke parlamente, ali i u organizaciju koja okuplja učeničke parlamente na nacionalnom nivou.

Ova fokus grupa je trebalo da nam pokaže koja je uloga učeničkih parlamenata, kako oni zastupaju interese učenika, koje su prednosti i mane učeničkog organizovanja, kao i koji su problemi u učeničkom organizovanju. Učenički parlamenti su zakonom definisana kategorija i sagovornici su se saglasili da oni jesu uveli aktivizam u škole i smatraju da srednjoškolci koji su na neki način povezani sa parlamentima zaista učestvuju u procesima donošenja odluka i da jesu društveno aktivni.

Smatraju da se na taj način čuje njihov glas u školi, kao i da na neki način utiču na odluke kroz članstvo u školskim odborima iako su bez prava glasa, kao i na nastavničkim većima gde takođe imaju pravo prisustva sednicama.

Sagovornici u fokus grupi su istakli da su predstavnici u parlamentu glas učenika i da to jeste princip na kome se uči aktivizam, ali i demokratija i borba za svoja prava, odnosno za prava svih srednjoškolaca. Iako ističu da zainteresovanost mladih nije tako velika, odnosno da ne učestvuju svi, niti ima pomaka u smislu da su svi srednjoškolci aktivni, ipak podvlače da uvek postoje oni koji su aktivniji i koji ceo učenički parlament održavaju, kreiraju aktivnosti i utiču na rad škole. Svako odeljenje u školi ima po dva predstavnika i na taj način je obezbeđena ravnopravnost svih mladih, od prvog razreda pa nadalje. Učesnici fokus grupe smatraju da kroz aktivizam u školi mogu da se reše neki od problema, da se makar ukaže na njih i da ujedinjeni i organizovani mogu da utiču kako na školske (pitanje kvaliteta nastave), tako i na vanškolske aktivnosti (organizovanje raznih sekcija, turnira i sl).

Ono što vide kao problem je i dalje nerazvijena svest mnogih profesora koji ne pokazuju razumevanje za rad učeničkih parlamenata i kažu da to često proizvodi probleme, kako u pogledu odsustva sa časova zbog aktivnosti parlamenta, tako i zbog odsustva u pogledu šireg organizovanja srednjoškolaca. Smatraju da je to trend koji se menja i da mlađi nastavni kadar razume šta je i koja je uloga parlamenta i da oni često imaju mnogo više razumevanja za parlamentarne aktivnosti. Takođe, ponekad ističu i problem roditelja, koji često zabranjuju deci određene aktivnosti, pre svega one koje se tiču šireg organizovanja srednjoškolaca i aktivnosti koje to podrazumevaju.

Sagovornici u fokus grupi ističu da nema bitne razlike između gimnazija i stručnih škola iako postoji takvo uverenje u društvu i iskazuju zadovoljstvo što su nekad stručne škole i aktivnije u radu

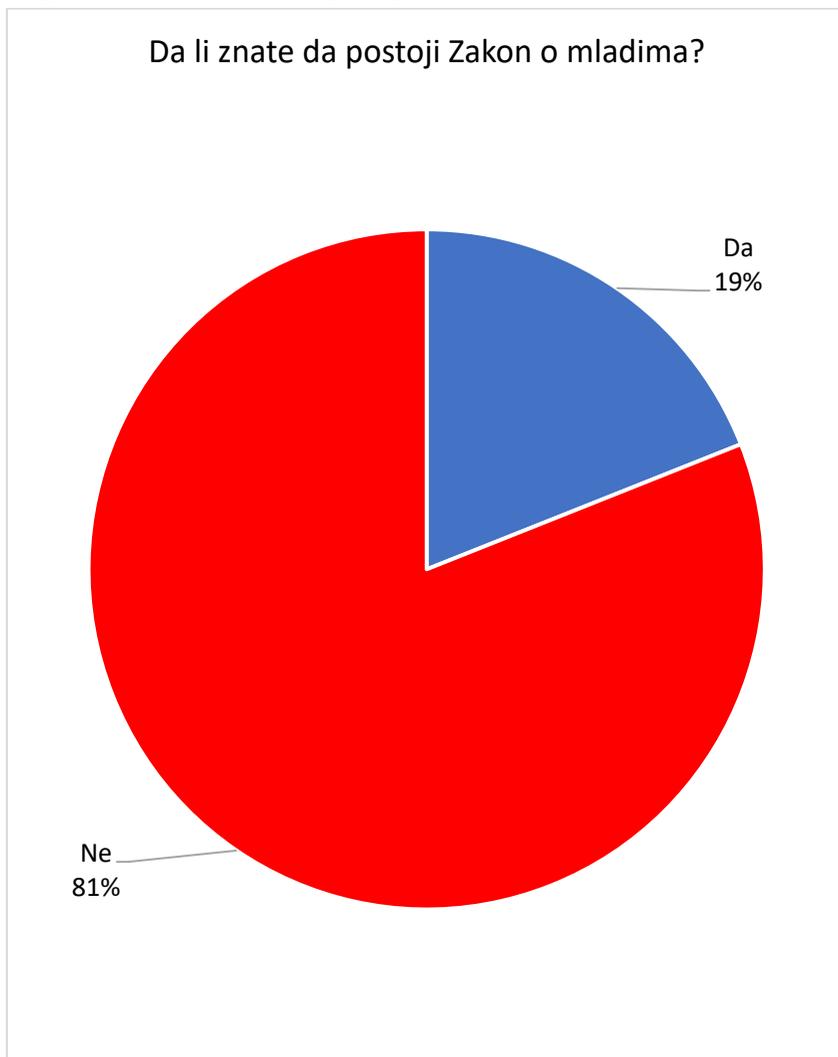
parlamenta. Smatraju i da se na ovaj način snažno podstiče demokratija i građenje demokratskih vrednosti, jer oni koji učestvuju u radu parlamenta svoja znanja i iskustva prenose na odeljenja. Ono što je važno za njih jeste da se čuje glas učenika prilikom donošenja odluka i smatraju da na taj način dodatno utiču na razvoj svih pojedinaca i doprinose opštoj demokratizaciji društva.

Učesnici fokus grupe ističu da iako nema formalnog finansiranja rada učeničkih parlamenta, često se dešava da uprave škola podržavaju aktivnosti koje parlamenti predlažu. Iako ta oblast nije uređena i ne postoji obaveza i sve zavisi od ličnih odluka članova školske uprave, ističu da je sve više projekata i programa koje škole podržavaju.

Sagovornici ističu i da je organizovanje srednjoškolaca na republičkom nivou izuzetno značajna stvar i da postojanje organizacije koja umrežava sve srednjoškolce značajno doprinosi razvoju mladih i uticaju na to da se njihov glas čuje. Predstavnici učeničkih parlamenta ukazuju da imaju podršku resornih ministarstva (MPNTR i MOS) za događaje i da mogu biti zadovoljni saradnjom. Predstavnici Unije srednjoškolaca Srbije podvlače da njihova organizacija dobro funkcioniše, da imaju preko 180 učeničkih parlamenta u organizaciji i da rade na razvoju regionalne mreže. Ističu i to da parlamenti posebno van Beograda značajno napreduju u funkcionisanju jer je to učesnicima često jedini vid aktivizma uz kancelarije za mlade sa kojima redovno saraduju. Ističu kao problem to što ne mogu dugoročno da rade s obzirom da srednja škola ne traje dugo, ali smatraju i da moraju tematski da grupišu svoj rad kako bi jačali organizaciju i kako bi se razvijali dugoročni ciljevi. Smatraju da nemaju preterano veliku saradnju sa studentskim udruženjima, ali da uglavnom aktivni srednjoškolci postaju i aktivni studenti, a kasnije i aktivni građani i u tome vide dodatni značaj srednjoškolskog organizovanja kao vid građanskog obrazovanja za aktivizam i stvaranje boljeg društva.

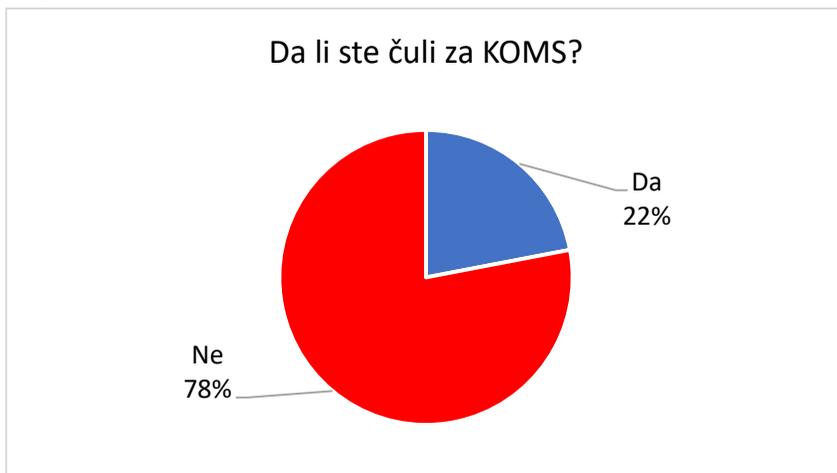
Pitali smo mlade da li znaju da postoji Zakon o mladima i rezultati su poprilično uznemiravajući, jer 4/5 mladih uopšte ne zna da postoji zakon o mladima.

Grafikon 61. Da li znate da postoji Zakon o mladima?

Tek nešto više od petine mladih je čulo za KOMS.

Grafikon 62. Da li ste čuli za KOMS?

Manje od šestine mladih zna čime se bavi KOMS.

Grafikon 63. Da li znate čime se bavi KOMS?

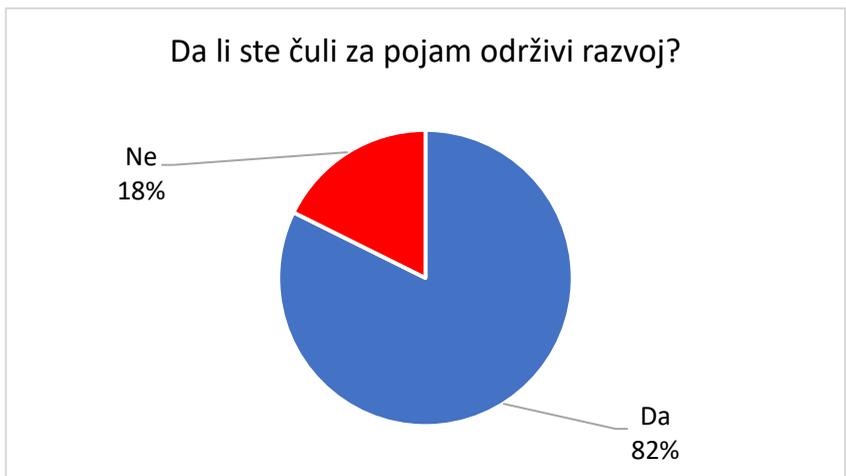
Pitali smo mlade da li znaju šta je strukturirani dijalog i velika većina (94%) ne zna.

Grafikon 64. Da li znate šta je strukturirani dijalog?

Pitali smo mlade i da li su čuli za pojam održivi razvoj. Većina mladih (82%) je čula.

Grafikon 65. Da li ste čuli za pojam održivi razvoj?

Za ciljeve održivog razvoja je čulo 49,0% mladih.

Grafikon 66. Da li ste čuli za ciljeve održivog razvoja?

Pitali smo mlade u kojoj meri se slažu sa određenim tvrdnjama na skali od 1 do 5:

Tabela 51. Stavovi prema održivom razvoju

Tvrdnja:	Prosečna ocena
Ekonomski razvoj nije neophodan uslov za ostvarivanje održivog razvoja	2,3
Rad na unapređenju zdravlja i dobrobiti ljudi doprinosi održivom razvoju	4,1
Generacije koje žive danas treba da se pobrinu da generacije koje dolaze u budućnosti žive bolje	4,5
Neophodan preduslov održivog razvoja je da ljudi smanje proizvodnju svih vrsta otpada	4,2
Za postizanje održivog razvoja nije važno da svi građani redovno učestvuju na izborima	2,6
Poštovanje ljudskih prava u društvu je neophodan uslov za ostvarivanje održivog razvoja	4,3

Nije neophodno dodatno pooštriti zakone kako bi se zaštitila životna sredina	1,9
Da bi se ostvario održivi razvoj nije neophodno da svi imaju pristup kvalitetnom obrazovanju	2,0
Svi građani bi trebalo da budu naučeni kako da žive na održiv način	4,1
Strane kompanije koje posluju u Srbiji bi državljanima Srbije trebalo da nude posao pod istim uslovima kao i zaposlenima u svojim matičnim zemljama	4,3
Moguće je do 2030. godine iskoreniti siromaštvo i glad u Srbiji	2,3

Zaključak

Ovo poglavlje nam je pokazalo goruće probleme koje mladi identifikuju (sistem vrednosti, nezaposlenost i obrazovni sistem), a u poređenju sa prethodnom godinom vidljiv je porast bezbednosti mladih kao problema i potreba za kulturnim sadržajima. **Podaci nam pokazuju i da je približno tek svaka deseta mlada osoba deo nekog udruženja i ovo treba biti indikator organizacijama civilnog društva da moraju da priđu većem broju mladih.** Alarmantne su činjenice da svaka peta mlada osoba ne zna da postoji Zakon o mladima, da nije čula za KOMS i da ne zna čime se KOMS bavi. Tek 6% mladih je čulo za strukturirani dijalog što je alarm da MOS i KOMS dodatno rade na popularizaciji ovog mehanizma. **Ono što jeste ohrabrujuće jesu podaci da je 4/5 mladih čulo za održivi razvoj i 1/2 čula za ciljeve održivog razvoja.** Ipak, ovi podaci upućuju na neophodnost aktivnijeg promovisanja Agende 2030 i ciljeva održivog razvoja ka mladima pre svega od strane Međuresorne radne grupe za sprovođenje Agende 2030, agencija UN u Srbiji, obrazovnih institucija ali i civilnog društva koje se bavi mladima.

11. Volonterski rad

Volontiranje je izraz dobre volje pojedinaca ili grupe usmeren ka opštem dobru, kako ličnom tako i kolektivnom razvoju, koji podrazumeva da pojedinac poklanja svoje vreme, veštine, energiju, znanja i sposobnosti u korist cele zajednice, drugih pojedinaca sa kojima nije u srodstvu ili u cilju zaštite i unapređenja životne sredine, ne očekujući zauzvrat ikakvu materijalnu dobit.¹¹⁶

Manje od 1/5 mladih zna da postoji Zakon o volontiranju. Ovo posebno zabrinjava, jer se mladima može manipulirati, a prava volontera mogu se višestruko kršiti. Prepoznavanje i priznavanje volonterskog rada je sve manje, a Zakon je skoro nevidljiv.

Grafikon 67. Da li znate da postoji zakon o volontiranju?

---

¹¹⁶ Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 14

Ispitanici/ce su upitani za najčešće motive mladih za volontiranje. Mladi su pokazali da uprkos tome što ne poznaju državnu regulativu u oblasti volontiranja, znaju koristi volontiranja i motive ljudi za volontiranje.

Tabela 52. Motivi za volontiranje u procentima (%)

Motiv	2017.	2018.	2019.
Aktivizam	64,9	67,6	55,8
Altruizam	35,1	33	22,8
Porodična tradicija	5,5	8,7	10
Želja da se pomogne i reši problem	74,8	77,5	82,7
Želja da se steknu novi kontakti i prijateljstva	75,3	74,7	68,7
Želja da se primeni znanje koje imate	62,5	63,9	60,7
Verska i politička uverenja	11	8,8	13,3
Lakše dobijanje posla	35,9	30,3	28,4
Sticanje iskustva	78,9	79,9	78

Pitali smo mlade koliko su saglasni sa tvrdnjama koje su u vezi sa volontiranjem. Ponuđeni odgovori su na skali od 1 do 5 (1 - u potpunosti se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem). **Uprkos tome što većina nije čula za Zakon o volontiranju, mladi ljudi imaju pozitivan stav prema volontiranju i shvataju koristi od volontiranja.** Prosečne ocene dobijenih odgovora su sledeći:

Tabela 53. Koliko ste saglasni sa sledećim tvrdnjama (prosečna ocena ispitanika)

Tvrdnja:	2018.	2019.
Volontiranje je način da neko dobije "besplatnu radnu snagu"	3,0	3,0
Volonteri su zadovoljniji sobom od ljudi koji ne volontiraju	3,4	3,3
Volontiranje može pomoći u rešavanju nekih ličnih problema	3,7	3,6
Volontiranje je dobar način za provođenje slobodnog vremena	4,1	4,0
Uključivanjem u volonterski rad se mogu upoznati zanimljivi ljudi	4,5	4,4
Volontiranju je potrebno dati više medijske pažnje	4,2	4,2
Volontiranjem se mogu baviti većinski ljudi koji imaju mnogo slobodnog vremena	3,6	3,7
Volontirati mogu samo oni mladi čiji su roditelji finansijski obezbeđeni	2,3	2,4
Volontiranje može pomoći u pronalaženju i dobijanju zaposlenja	3,7	3,6
Volonterima se može poveriti ozbiljan posao	3,8	3,7

Zaključak

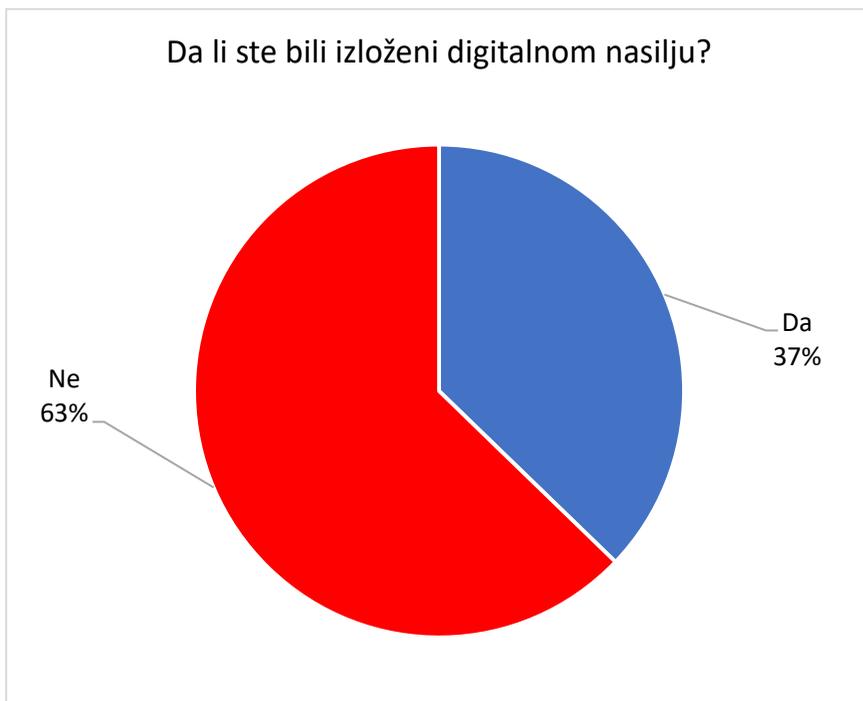
Ovo poglavlje nam je pokazalo da više od 4/5 mladih ne zna da postoji Zakon o volontiranju i da nisu upućeni u prava koja im on omogućava. Mladi su upućeni u prednosti volontiranja i prepoznaju kakve benefite ono može da im donese.

12. Bezbednost mladih

U ovom poglavlju se predstavljaju nalazi u vezi sa perspektivama mladih o bezbednosnim problemima, njihovim uzrocima i reakcijama na različite bezbednosne situacije.

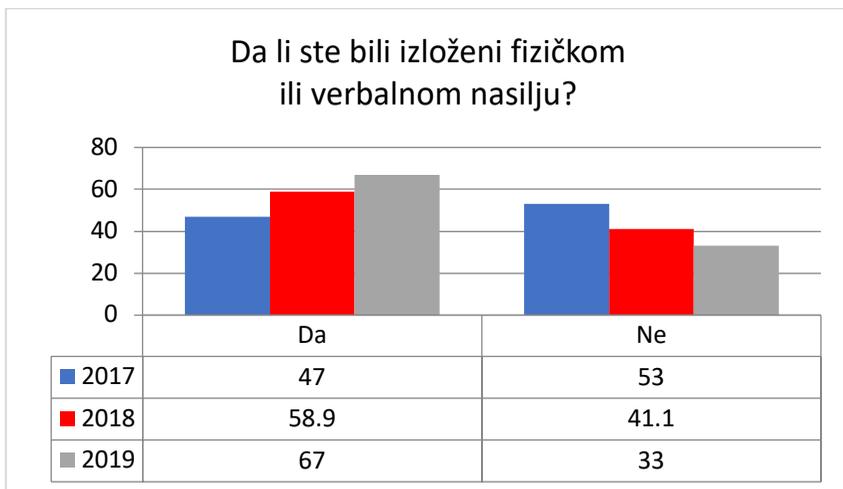
U upitniku smo postavili pitanje mladima da li su izloženi ili su bili izloženi nekom obliku nasilja, a rezultat kaže da je **više od trećine mlaih osoba trpelo digitalno nasilje.**

Grafikon 68. *Izloženost digitalnom nasilju*

U odnosu na prethodnu godinu 6% mladih više je bilo izloženo digitalnom nasilju.

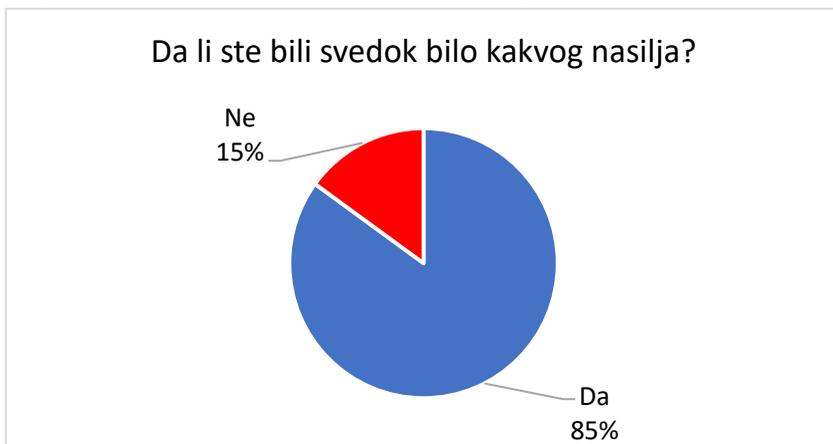
Grafikon 69. Izloženost fizičkom ili verbalnom nasilju

U odnosu na 2017. godinu, čak 20% mladih više je trpelo fizičko i verbalno nasilje.

Pitali smo mlade i da li su bili svjedoci bilo kakvog nasilja. Mladi ljudi su danas svjedoci nasilja u velikom broju slučajeva. **Čak 85% mladih svjedoci su nasilja**, što doprinosi opštem utisku da su mladi nebezbedni.

Grafikon 70. Da li ste bili svjedok bilo kakvog nasilja

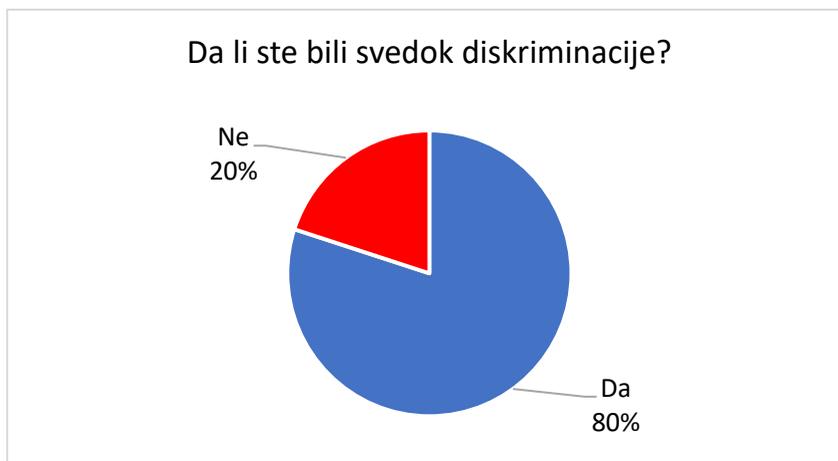
Mlade smo pitali i da li su izloženi vidovima diskriminacije i čak 61% njih je reklo da su izloženi nekom od oblika diskriminacije, a ovaj podatak zasigurno doprinosi **osećaju nesigirnosti mladih, padu vrednosti, pa i želji mladih da napuste svoju sredinu.**

Grafikon 71. Izloženost diskriminaciji

Četiri petine mladih je bilo svedok diskriminacije.

Grafikon 72. Svedoci diskriminacije

Pitali smo mlade kako procenjuju uzroke nasilja i šta prema njima od navedenog utiče na rast nasilja među mladima na skali od 1 do 5 (1 – Nimalo ne utiče, 5 - Veoma utiče).

Kao uzroke nasilja u Srbiji mladi ljudi najčešće prepoznaju:

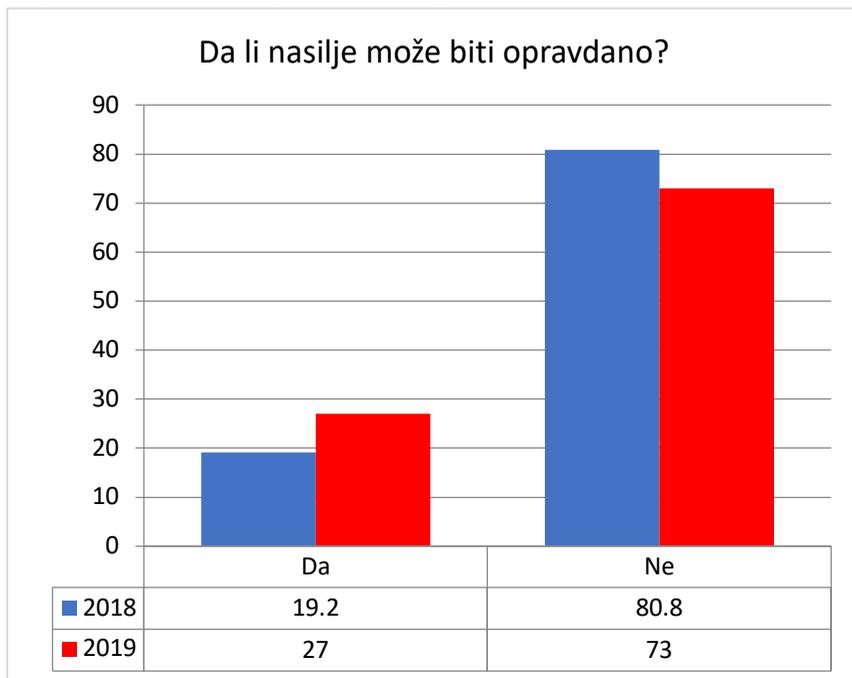
1. Porodični odnosi,
2. Odsustvo i pad društvenih vrednosti u Srbiji,
3. Društveni odnosi koji promovišu nasilje.

Tabela 54. Prosečne ocene ispitanika u pogledu uzroka nasilja

Uzrok	Prosečna ocena 2017.	Prosečna ocena 2018.	Prosečna ocena 2019.
Promocija nasilnika u medijima	4,3	4,0	4,0
Porodični odnosi	4,4	4,4	4,4
Siromaštvo	3,9	3,9	3,8
Nacionalizam i nacionalna netrpeljivost	4,2	4,0	4,1
Diskriminacija ugroženih grupa (LGBT, Romi itd.)	4,1	3,9	3,9
Konzumiranje alkohola i droga	3,9	3,8	3,9
Video igrice	2,8	2,6	2,7
Oružje	3,7	3,3	3,4
Društveni odnosi koji promovišu nasilje	4,2	4,2	4,3
Sveopšte stanje u društvu	4,3	4,3	4,2
Loša kaznena politika prema nasilnicima	4,6	4,3	4,2
Represija organa policije	3,8	3,7	3,8
Odsustvo i pad društvenih vrednosti u Srbiji	4,5	4,3	4,3
Navijači i navijačke grupe	*	3,7	3,8

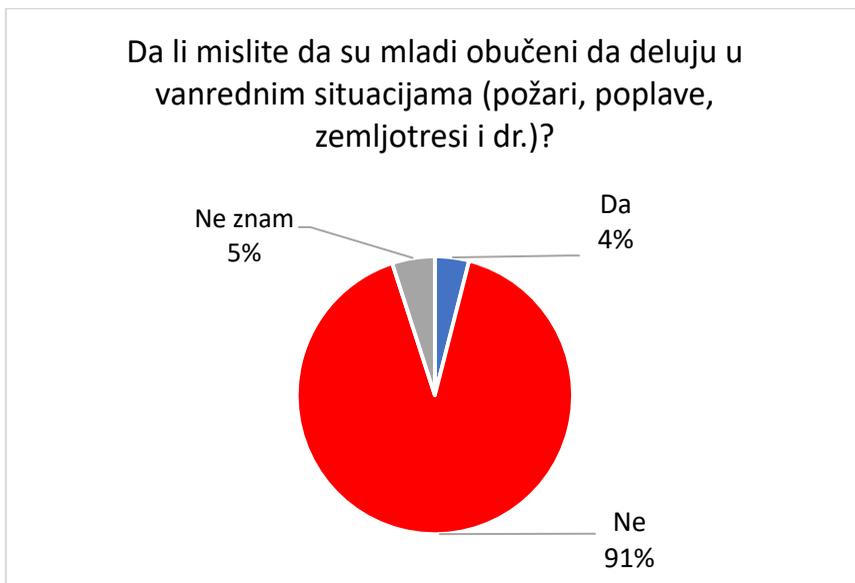
Pitali smo mlade da li nasilje može da bude opravdano. Čak **27% mladih osoba smatra da nasilje može biti opravdano**, što je takođe zabrinjavajući podatak o sredini koja opravdava nasilje. Posebno zabrinjava činjenica da je ovaj procenat porastao za skoro 8% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 73. Da li nasilje može biti opravdano?

Pitali smo mlade da li misle da su mladi obučeni da deluju u vanrednim situacijama (požari, poplave, zemljotresi i dr.), kao i da li su oni sami obučeni da deluju u vanrednim situacijama. Čak 91% mladih misli da nisu, što svedoči i o **nespremnosti zajednice da adekvatno i efikasno deluje u vanrednim situacijama**.

Grafikon 74. Obučenost mladih za delanje u vanrednim situacijama

Zaključak

Ovo poglavlje nam pokazuje da je se u pogledu bezbednosti mladih situacija pogoršala u odnosu na prethodnu godinu, a prošle godine je bila pogoršana u odnosu na 2017. godinu. U svim pitanjima smo videli pogoršanje rezultata, odnosno više mladih u odnosu na prethodnu godinu je bilo žrtva digitalnog nasilja, fizičkog nasilja, više njih je bilo svedok nasilja, više njih su bili žrtve diskriminacije, više njih svedoci diskriminacije, a porastao je i procenat mladih koji opravdavaju nasilje. Činjenica da su porodične odnose i odsustvo i pad društvenih vrednosti u Srbiji mladi okarakterisali kao ključne uzroke nasilja mora se uzeti sa posebnom pažnjom u obzir i bezbednosne politike usmeriti ka tome.

13. Zaključci i preporuke

Cilj ovog Alternativnog izveštaja je da predstavi položaj mladih i njihove stavove o uzrocima i posledicama najaktuelnijih društvenih dešavanja i stanja mladih u Srbiji. Izveštaj je obradio više različitih oblasti: od institucionalnog i zakonodavnog okvira, preko političke participacije mladih, njihovih vrednosti i stavovima o Evropskoj uniji, navikama u konzumiranju medijskog sadržaja i informisanju, obrazovanja, zapošljavanja i položaja na tržištu rada, aktivizma i volontiranja, sve do percepcija u pogledu bezbednosti mladih. Ostale oblasti koje ovaj izveštaj nije obuhvatio, odnosno baza sekundarnih istraživanja, nalazi se u prvom Alternativnom izveštaju o položaju i potrebama mladih za 2017. godinu i drugom Alternativnom izveštaju o položaju i potrebama mladih za 2018. godinu.

Na osnovu rezultata ovogodišnjeg istraživanja (uvidom u podatke iz desk istraživanja, realizovanih fokus grupa i rezultatima *online* upitnika), **Krovna organizacija mladih Srbije daje set preporuka za dalji rad, kako pojedinačan tako i kolektivan, svih aktera omladinske politike.** Preporuke su koncipirane kao konkretni predlozi koji imaju mogućnost da postanu javne politike ili zagovaračke kampanje. Uprkos činjenici da se u odnosu na preporuke koje su date u prethodne dve godine nije mnogo toga popravilo i da se izvesni deo preporuka ponavlja, a da ih je iz godine u godinu sve više, na njih se nadovezuju i nove preporuke koje su proizvod ovog istraživanja i koje bi trebalo da budu baza za sve institucije, organizacije i ostale aktere kada je u pitanju unapređenje položaja mladih u Republici Srbiji.

Tabela 55. **Preporuke Krovne organizacije mladih Srbije**

Preporuka	Akteri – kreiranje politika i zagovaranje
<p>Podsticati formiranje odvojenog resornog ministarstva koje bi se isključivo bavilo mladima (Ministarstvo omladine ili Ministarstvo za mlade) ili formiranje nezavisne Nacionalne agencije za mlade.</p>	<p>Vlada RS; MOS; Savet za mlade; KOMS, NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;</p>
<p>Ministarstvo omladine i sporta mora da uveća kapacitete i ljudske resurse. Neophodno je da se u ministarstvu zaposli duplo više (sa 8 na 16) službenika izvršilaca kako bi mogli da obavljaju posao i da prate realizaciju NSM.</p>	<p>Vlada RS; Služba za upravljanje kadrovima; MOS; Sektor za omladinu MOS; Savet za mlade, Radna grupa za praćenje i sprovođenje NSM; KOMS; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;</p>
<p>Programi i projekti koje Ministarstvo omladine i sporta finansira moraju da imaju redovne godišnje cikluse i da se programi i projekti realizuju kontinuirano uz najviše dva meseca prelaznog perioda između konkursa. Ovo podrazumeva da se projektni konkursi raspisuju u toku trajanja prethodnog, a da se sa realizacijom projekata kreće najkasnije u martu i da traju do kraja godine.</p>	<p>MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;</p>
<p>Ministarstvo omladine i sporta uz projektno mora da razvija i dugoročno programsko finansiranje kako bi aktivnosti mogli da se podrže kroz više</p>	<p>MOS; Sektor za omladinu MOS, Radna grupa za praćenje i sprovođenje NSM; KOMS; NAPOR;</p>

godina i kako bi rezultati bili kontinuirani i svrsishodniji.	Nacionalna KzM;
Narodna skupština i Vlada bi trebalo da obezbede više sredstava za sprovođenje NSM i Akcionog plana i da uveća budžet sektora za omladinu i delove koji se tiču sprovođenja omladinske politike.	Narodna skupština RS; Vlada RS; MOS; Ministarstvo finansija; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Savet za mlade mora da se sastaje češće i da razmatra pitanja od značaja za mlade, realizaciju NSM, jača dijalog između aktera omladinske politike i radi na tome da druga ministarstva i institucije u svoje politike uvrste mlade i jačaju međusektorsku saradnju koja je od izuzetne važnosti za opšte unapređenje položaja mladih.	Savet za mlade; Vlada RS; ministarstva; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Pokrenuti inicijativu za (re)aktiviranje radnih grupa za izmene i dopune Zakona o mladima/Zakona o volontiranju, i formiranje radne grupe za identifikovanje seta zakona i prioriteta koji se moraju predložiti ili izmeniti. Do trenutka usvajanja izmena i dopuna ili novih zakona o mladima i volontiranju neophodno je mlade upoznati sa postojećim okvirima i edukovati ih o pravima koje im ovi zakoni donose.	Vlada RS; MOS; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; KOMS; volonterski centri;

Ministarstvo omladine i sporta da objavljuje godišnje izveštaje koje realizuje o položaju i potrebama mladih, da svoje aktivnosti usmerava i fokusira u odnosu na ključne izazove koje prepoznaje izveštaj.	MOS;
Transparentniji rad Ministarstva omladine i sporta i uključivanje predstavnika mladih u rad ministarstva.	MOS;
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave mora da podstakne JLS da osnivaju kancelarije za mlade i da planiraju sredstva za njihovo funkcionisanje kako bi se na teritoriji svih JLS sprovedila lokalna omladinska politika, kao i da podstakne usvajanje lokalnih akcionih planova za mlade.	Vlada RS; MOS; MDULS; Ministarstvo finansija; jedinice lokalne samourpave; kancelarije za mlade; KOMS; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Ministarstvo omladine i sporta mora da podstakne udruženja da realizuju programe i projekte u skladu sa akcionim planom i NSM i da koordinirano radi na ispunjenju ciljeva NSM. Neophodno je da radna grupa na godišnjem nivou prati stepen realizacije ciljeva NSM i da u proces izrade novog akcionog plana na osnovu praćenja realizacije prethodnog uđe već početkom 2020. godine kako bi akcioni plan bio usvojen do početka 2021. godine kada počinje da važi.	MOS; Radna grupa za praćenje i sprovođenje NSM; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Ministarstvo omladine i sporta mora da održava redovnu i stalnu komunikaciju	MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM;

sa udruženjima i njihovim savezima kako bi se partnerski rešavali problemi i prevazilazili izazovi.	
Uključivanje mladih u rad Koordinacionog tela za praćenje tokova ekonomskih migracija u Republici Srbiji – Krovne organizacije mladih Srbije, NAPOR-a i Nacionalne KZM kao relevantnih predstavnika mladih, omladinskih radnika i predstavnika kancelarija za mlade kao lokalnih subjektaka omladinske politike.	Koordinaciono telo za praćenje tokova ekonomskih migracija u Republici Srbiji; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM;
Urediti unutrašnju organizaciju državnih i lokalnih uprava koje se bave mladima tako da se jasno preciziraju zadaci, sistemski odvoje oblasti omladinske politike i unaprede kapaciteti za rad sa mladima.	Vlada RS; MOS; MDULS; jedinice lokalne samourpave; kancelarije za mlade; K KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Prepoznati mlade kao posebnu i ranjivu kategoriju u Ustavu Republike Srbije, o kojoj brigu vodi država, ali i JLS, kako bi se formirali i prolagodili zakonski okviri za odgovornu i održivu sistemsku brigu o mladima, omladinskoj politici i omladinskom radu.	Narodna skupština RS; Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo Narodne skupštine RS; jedinice lokalne samouprave; MOS; MDULS; KOMS; NAPOR; KzM;
Utvrđiti minimum standrada za učešće mladih u donošenju odluka i standarde u radu sa mladima od nacionalnog do lokalnog nivoa, i uvrstiti ih u zakonodavne okvire Republike Srbije (Zakon o mladima, Zakon o volontiranju, Zakon o lokalnoj	Narodna skupština RS; Vlada RS; MOS; MDULS; jedinice lokalne samouprave; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;

<p>samoupravi, zakoni iz oblasti socijalne politike, zakoni koji uređuju obrazovanje, zakoni koji uređuju izbore i pravo glasa). Raditi na pripremama mehanizama koji će osigurati uključivanje mladih u procese donošenje odluka poput sistema kvota i sl. Primer dobre prakse su Minimumi standrada za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama u svim jedinicama lokalne samouprave u Srbiji.</p>	
<p>Oformiti Odbor za mlade u okviru Narodne skupštine koji bi razmatrao sve zakone koji se direktno ili indirektno odnose na mlade, i koji bi u svom radu na redovnoj bazi konsultovao nacionalni Savet za mlade.</p>	<p>Narodna skupština Republike Srbije; parlamentarne političke partije; KOMS;</p>
<p>Oformiti Omladinski kokus u Narodnoj skupštini, kao neformalno telo, čiji bi zadatak bio da okuplja mlade poslanike/ce, ali i druge narodne poslanike/ce zainteresovane za rešavanje problema mladih, kao i predstavnike/ce podmladaka parlamentarnih političkih stranaka, ali i predstavnike/ce organizacije civilnog društva. Rad kokusa bio bi usmeren ka tome da se potrebe i interesi mladih stave na istaknutije mesto u radu skupštine.</p>	<p>Narodna skupština Republike Srbije; parlamentarne političke partije; KOMS;</p>
<p>Institucije bi trebalo da pokrenu kampanje otvaranja vrata mladima i</p>	<p>Vlada RS; ministarstva; jedinice lokalne</p>

pružanjem šansi kako kroz zaposlenje, tako i kroz mogućnosti prakse i stažiranja.	samouprave; KOMS;
Institucije bi trebalo da komuniciraju sa mladima, da im se obraćaju i da kreiraju programe usmere na njih kako bi se podiglo poverenje mladih u institucije.	Vlada RS; ministarstva; jedinice lokalne samouprave; KOMS;
Političke partije bi trebalo da se obraćaju mladima, da kreiraju političke programe za njih, da se usmere na probleme mladih i da im posvete pažnju u kampanjama.	Političke partije; omladinske organizacije u političkim partijama; KOMS;
Svi relevantni akteri moraju da podstiču političku participaciju mladih, da podstiču njihovo uključivanje u procese donošenja odluka i da im ukazuju priliku da biraju i budu izabrani na najodgovornije i najvažnije državne funkcije.	Vlada RS; MOS; ministarstva; institucije, udruženja građana, političke partije; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji;
Insistirati da budući mandatar/ke u svojim programima rada Vlade koji predlažu Narodnoj skupštini obavezno imaju poseban program za mlade.	Političke partije; Narodna skupština; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Omogućiti veći uticaj mladih na donošenje odluka, podsticati i razvijati demokratsku/participativnu političku kulturu kod mladih.	Vlada RS; Narodna skupština; ministarstva; jedinice lokalne samouprave; političke partije; KOMS; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade;

Uvesti model strukturiranog dijaloga na nacionalnom (u okviru Ministarstvo omladine i sporta i Saveta za mlade institucionalizovati Nacionalnu radnu grupu za strukturirani dijalog) i na lokalnom nivou, kao mehanizam koji podstiče i unapređuje aktivnu participaciju mladih.	Vlada RS; MOS; Savet za mlade; Nacionalna radna grupa za strukturirani dijalog; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Raditi na dodatnom informisanju i edukaciji mladih u pogledu demokratskih vrednosti, participacije u donošenju odluka, političkom sistemu i kulturi, građanskim i političkim pravima.	Vlada RS; MPNTR; MOS; udruženja građana; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji;
Promovisati multikulturalnost, ljudska prava, ravnopravnost i inkluziju među mladima gradeći kulturu solidarnosti i zajedništva.	Vlada RS; MPNTR; MOS; udruženja građana; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji;
Pospešiti informisanje mlade o Evropskoj uniji, procesu evropskih integracija, kao i načinima na koje mladi doprinose evropskim integracijama, a u cilju izgradnje poverenja mladih u EU.	Vlada RS; Ministarstvo za evropske integracije; KOMS; udruženja građana; mediji;
Uspostaviti programe koji podstiču zapošljavanje mladih.	Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; MPNTR; MOS; udruženja mladih i za mlade;
Ukinuti zabranu zapošljavanja u javnom sektoru koja značajno pogađa upravo mlade koji traže prvi posao i sistem	Vlada RS; ministarstva, organi državne uprave; javna preduzeća i javne

zapošljavanja učiniti transparentnijim i zasnovanim na sistemu zasluga.	službe;
Kreirati posebne mere i politike koje bi uticale na to da se mladi podstiču i da im se omogućava osamostaljivanje od porodice i samostalan život.	Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; KOMS; udruženja mladih i za mlade;
Kreirati posebne dodatne programe zapošljavanja mladih u regionima Centralne i Zapadne Srbije, kao i Južne i Istočne Srbije gde je najveća nezaposlenost mladih.	Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija;
Promovisati i podstaknuti preduzetništvo mladih kako kroz ekonomske i finansijske olakšice, tako i kroz sistem formalnog obrazovanja.	Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; MPNTR; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade;
Reformisati obrazovanje kroz modernizaciju i pospešivanje kvaliteta kurikuluma, povezivanje i korespondiranje sa modernim tržištem rada, kao i kroz reformu nacionalnog okvira kvalifikacija.	Vlada RS; MPNTR; MzRZBiSP;
Kreirati mere ravnomernog regionalnog razvoja kako bi se mladi podstakli da ostaju u svojim sredinama, te stvoriti mogućnosti za samozapošljavanje, stručno usavršavanje, plaćene prakse, prekvalifikacije i dokvalifikacije.	Vlada RS; MDULS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija;

Kreirati mere promocije aktivizma i aktivnog učešća mladih kroz organizacije civilnog društva.	MOS; KOMS; udruženja građana; kancelarije za mlade; udruženja mladih i za mlade; mediji;
Kreirati ambijent u kojem se omogućava i podržava raznolik aktivizam mladih i to kroz unapređenje kapaciteta organizacija mladih i za mlade, kao i podsticanje aktivizma neorganizovanih mladih (onih van organizacija) i njihovog uključivanja u procese donošenja odluka.	MOS; KOMS; udruženja građana; kancelarije za mlade; udruženja mladih i za mlade;
Unaprediti informisanje i izveštavanje, mehanizme i programe za volontiranje mladih kroz uspostavljanje povoljnijeg ambijenta za volonterske aktivnosti.	MOS; MzRZBiSP; volonterski centri;
Raditi na unapređenju informisanja mladih, i na kreiranju većeg i kvalitetnijeg medijskog sadržaja za mlade i o mladima (oslanjati se više na činjenice i mogućnosti da se reaguje na dobijene informacije).	MOS; mediji; regulatorna tela za elektronske medije; KOMS; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade;
Obučiti mlade da kritički promatraju i prosuđuju plasirani sadržaj u medijima.	MOS; KOMS; mediji; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade;
Kreirati bezbednosne politike zasnovane na podacima i usmerene ka posebnim grupama mladih.	Vlada RS; MOS; MUP; jedinice lokalne samourpave; KOMS; Nacionalna KzM;

Kreirati mehanizme i bezbednosne politike koje se najpre bave uklanjanjem uzroka bezbednosnih problema i prevencijom potencijalnih problema.	Vlada RS; MOS; MUP; jedinice lokalne samourpave; MPNTR; škole i univerziteti; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade; mediji;
Decentralizovati bezbednosnu politiku kroz jedinstveno nacionalno telo za bezbednost mladih, u skladu sa različitim bezbednosnim rizicima koji se javljaju u različitim jedinicama lokalne samouprave.	Vlada RS; MUP; jedinice lokalne samouprave;
Usvojiti Smernice za uključivanje bezbednosti u lokalne akcione planove za mlade u svim jedinicama lokalne samouprave.	MOS; jedinice lokalne samouprave; kancelarije za mlade; KOMS; KzM; udruženja mladih i za mlade;

Navedene preporuke odnose se na sve aktere omladinske politike u Srbiji, koji treba zajednički da rade, unapređuju, planiraju, realizuju i vrednuju procese, aktivnosti i usluge za mlade, uz održavanje stalnog dijaloga sa mladima i njihovim predstavnicima. Svaki akter iz svake od navedenih preporuka može određeni element da uvrsti u svoj rad i da na taj nači doprinese zajedničkom cilju – održivom i odgovornom sistemu zaštite i razvoja mladih Srbije.

	Državne i lokane institucije i ustanove	Organizacije, saveti i savezi	Pojedinci/ke
Lokalni nivo	Mesne zajednice, opštinska uprava, kancelarija za mlade, omladinski klub, centar za socijalni rad, dom zdravlja, kulturni centri, škole, savetovaništa, dom omladine, policija, mediji.	Udruženja mladih i za mlade, nacionalni i lokalni Saveti za mlade, drugi nacionalni i lokalni saveti, umetnički i programski saveti ustanova, komisije i tela za mlade, učenički i studentski parlamenti, studentske i stručne organizacije, KUD, sportski klubovi i udruženja, udruženja etničkih i manjinskih grupa i LGBTIQ+, političke partije i njihovi podmlaci, sindikati i njihovi podmlaci, KOMS, NAPOR, Nacionalna KZM.	Vršnjački edukatori, omladinski lideri/ke, omladinski radnici/ce, prosvetni i sporstki radnici/ce u kulturi, zdravstveni radnici/ce, umetnici/ce i sportisti/kinje, novinari/ke, sociolozi/kinje, politikolozi/kinje, demografi/kinje i andragozi/kinje, stručnjaci/kinje iz oblasti bezbednosti, ekonomije i menadžmenta.
Gradski/ Pokrajinski nivo	Mesne zajednice, opštinska uprava, kancelarija za mlade, omladinski klub, centar za socijalni rad, dom zdravlja, kulturni centri, zavod za javno zdravlje, škole, savetovaništa, dom omladine, policija, mediji.		
Nacionalni nivo	Ministarstva, zavodi/instituti, nacionalne agencije, institucije i ustanove iz oblasti: omladine, rada, socijalnih pitanja, obrazovanja, kulture, informisanja, sporta, bezbednosti, demografije, zdravlja i ljudskih prava.		

14. Bibliografija

- Andrašević, Ivana et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017.
- Bulat, Marija; Ohana, Jael, *Evaluacija Nacionalne strategije za mlade (2008) u Republici Srbiji i Akcionog plana 2009.–2014.*, MOS i PFUN, Beograd, 2015.
- Čović, Ksenija; Jevtović, Bojana, *Koliko lokalne samouprave ulažu u sprovođenje omladinske politike?*, Fondacija Ana i Vlade Divac, Beograd, 2019.
- Filipović, Sanja, Kisić – Zaječenko, Svetlana, Cvijović, Jelena, Reljić, Marija, *Analiza regulatornog okvira preduzetništva tri najperspektivnije delatnosti sa predlogom pojednostavljenja poslovanja za mlade preduzetnike*, PERFORM i Ekonomski institut, Beograd, 2016.
- Janjić, Stefan; *Mladi u medijskom ogledalu*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.
- Janjić, Stefan; *Mladi u medijskom ogledalu 2018*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.
- Jevtović, Bojana – ur., *Youth Participation Indeks – Monitoring Report of Political, Social and Economic Participation of Youth 2017*; Fondacija Ana i Vlade Divac, Beograd, 2018.
- Maletin, Nenad; Stojanović, Boban – ur., *Minimum standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.
- Marjanović, Dragana, *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*, International Labour Office, Geneva: ILO, 2016.
- Mojsilović, Miloš, *Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.
- Popadić, Dragan; Pavlović, Zoran; Mihailović, Srećko, *Mladi u Srbiji 2018/2019*, Fridrih Ebert fondacija, Beograd, 2019.

- Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.
- Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.
- Stojanović, Boban; Pejić, Miljana; Jović, Nikola – ur, *Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.
- Vučićević, Dušan; Jović, Nikola, *Politički aktivizam i participacija mladih u Srbiji*, Vestminsterska fondacija za demokratiju, Beograd, 2019.

Normativni akti i dokumenti:

Ustav Republike Srbije, „Sl. glasnik RS“, br. 98/2006, http://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html

Zakon o ministarstvima, „Sl. glasnik RS“, br. 44/2014, 14/2015, 54/2015, 96/2015 - dr. zakon i 62/2017)

Zakon o lokalnoj samoupravi, "Sl. glasnik RS", br. 129/2007, 83/2014 - dr. zakon, 101/2016 - dr. zakon i 47/2018.

Zakon o mladima, „Sl. glasnik RS“, br. 50/2011, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

Zakon o budžetu Republike Srbije za 2019. godinu, „Sl. glasnik RS“, br. 95/2018

Odluka o obrazovanju Saveta za mlade (Vlada RS, 05 Broj: 02-559/2014-1)

Pravilnik o sistematizaciji Ministarstva omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/public/wp-content/uploads/2016/06/Pravilnik-o-sistematizaciji.pdf>

Informator o radu MOS, 26.06.2019. <https://www.mos.gov.rs/informator-o-radu>

Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza
<https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>

Izveštaj o evaluaciji stepena ostvarenosti Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2017. godine, Institut ekonomskih nauka,
[https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Izvestaj%20o%20Evaluaciji%20AP%20NSM%202015-2017%20final\(1\).pdf](https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Izvestaj%20o%20Evaluaciji%20AP%20NSM%202015-2017%20final(1).pdf)

MOS i Ninamedia, Istraživanje položaja i potreba mladih u Republici Srbiji 2018.

Akcioni plan za sprovođenje NSM 2018-2020,
<https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%92%D0%B5%D1%9A%D0%B5%20%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B5%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B5%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%BC%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B5%202018-2020.pdf>

Rešenje o obrazovanju posebne radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, MOS 119-01-45/2/16-04

Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine, „Sl. glasnik RS“, br. 22/2015,
http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna-strategija-za-mlade0101_cyr.pdf

Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015. – 2025. „Službeni glasnik RS“, br. 3/16, 95/16 i 83/17.

Odluka Vlade RS o osnivanju Koordinacionog tela za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija u Republici Srbiji, "Službeni glasnik RS", br. 6.

Rešenje o obrazovanju posebne radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, MOS 119-01-45/2016-04

European Commission, *Serbia 2019 Report*,
<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-serbia-report.pdf>

Procene stanovništva prema starosti i polu 2017, Republički zavod za statistiku,
<http://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G20181173.pdf>

Mesečni statistički bilten – april 2019, br. 200. Nacionalna služba za zapošljavanje,
http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/10/10589_bilten_nsz_06_2018_-_broj_190.pdf

Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza
<https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>

Procenjen broj stanovnika 2019., Republički zavod za statistiku,
<http://www.stat.gov.rs/publikacije/>

Republička izborna komisija, Rodna i starosna struktura kandidata za narodne poslanike Narodne skupštine Republike Srbije, 2016.
<http://www.rik.parlament.gov.rs/doc/izbori-2016/Rodna%20i%20starosna%20struktura%20kandidata%20za%20poslanike%20Narodne%20skupstine-24.%20April%202016.pdf>

Diplomirani studenti 2018, Republički zavod za statistiku,
<http://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20191168.pdf>

Upisani studenti 2018/2019, Republički zavod za statistiku,
<http://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20191167.pdf>

Web izvori:

Web prezentacija Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije,
www.mos.gov.rs/

Web prezentacija Narodne skupštine Republike Srbije,
www.parlament.gov.rs

Web prezentacija Vlade Republike Srbije, www.srbija.gov.rs

Web prezentacija Krovne organizacije mladih Srbije, www.koms.rs

Who Governs EU,
www.whogoverns.eu/cabinets/?view=epoca_pais&id=7&codigo=rs

Baza RZS, <http://data.stat.gov.rs/>

Web prezentacija SIPRU, www.socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs

Web prezentacija KOMS - Strukturirani dijalog, www.dijalog.rs

Web prezentacija Krovna organizacija mladih Srbije,
<http://koms.rs/>

Web prezentacija Evropski forum mladih,
<https://www.youthforum.org/>

Web prezentacij Beogradska otvorena škola, <http://www.bos.rs/>

Web prezentacija Civilno društvo za unapređenje pristupanja
Srbije Evropskoj uniji – CS4EU, <https://transformator.bos.rs/>

Web prezentacija Republičke izborne komisije,
www.rik.parlament.gov.rs/

Web prezentacija Narodne skupštine Republike Srbije,
www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.871.html

Web prezentacija Ministarstva za evropske integracije,
www.mei.gov.rs/srl/ministarstvo/organizaciona-struktura/

Web prezentacija Danas, www.danas.rs

Web prezentacija Nacionalna služba za zapošljavanje,
www.nsz.gov.rs/live/trazite-posao/svi-poslovi

Web prezentacija Blic, www.blic.rs

Web prezentacija Večernje novosti, www.novosti.rs

Web prezentacija Politika
<http://www.politika.rs/sr/clanak/421289/Novi-Sad-postao-omladinska-prestonica-Evrope-za-2019-godinu>

Web prezentacija NAPOR
<http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/>

Web prezentacija Nacionalna KZM

<http://www.asocijacijakzm.org/>

Web prezentacija OPENS: <http://opens2019.rs/program/>

Web prezentacija Vreme:

<https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1620014>

Web portal N1: <http://rs.n1info.com/Biznis/a489783/Ana-Brnabic-u-Nisu-Mladima-omogucavamo-uslove-koje-imaju-u-naprednim-zemljama.html>

Web portal Blic: <https://www.blic.rs/vesti/politika/partijska-knjizica-nije-vazna-za-posao-brnabic-na-skupu-sa-mladim-talentima-koji-su/bje057>

<https://www.blic.rs/biznis/vesti/50000-stanova-za-mlade-bracne-parove-vucic-o-investicijamaimamo-mnogo-ideja-mladima/409ew3m>

Web portal Danas: <https://www.danas.rs/politika/brnabic-vlada-vodi-racuna-o-mladima/>

Web portal Mondo:

<http://mondo.rs/a1149442/Info/Drustvo/Premijerka-Brnabic-o-ucenju-i-investiranju-u-sebe.html>

<http://mondo.rs/a1162074/Info/Srbija/Vucic-u-Novom-Sadu-poruka-mladima.html>

Web portal Večernje novosti:

<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:749837-Ana-Brnabic-u-Vrscu-porucila-da-ce-drzava-sve-vise-ulagati-u-mlade>

Web portal NSPM: <http://www.nspm.rs/hronika/ana-brnabic-srbija-skoro-prepolovila-nezaposlenost-mladih-koja-je-pre-sedam-godina-iznosila-511-odsto.html>

Web portal Politika:

<http://www.politika.rs/sr/clanak/406446/Brnabic-Mladi-treba-danas-nateraju-da-budemo-politicki-pametniji>

Web portal B92:

https://www.b92.net/info/dokumenti/index.php?nav_id=1449066

Facebook MOS, <https://www.facebook.com/pages/Ministarstvo-Omladine-I-Sporta/>

Facebook Vanja Udovičić,
<https://www.facebook.com/vanja.udovicic4/>

Instagram MOS, <https://www.instagram.com/omladinaisport/>

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Шведска
Sverige

KROVNA
ORGANIZACIJA
MLADIH SRBIJE

Rad Krovne organizacije mladih Srbije podržava Švedska u okviru programa Beogradske otvorene škole „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“

www.koms.rs

office@koms.rs

www.linkedin.com/national-youth-council-of-serbia

www.facebook.com/KOMSmladi

[KOMSmladi](https://www.youtube.com/KOMSmladi)

[KOMSmladi](https://www.instagram.com/KOMSmladi)

[@KOMSmladi](https://twitter.com/KOMSmladi)